

VILNIAUS UNIVERSITETAS
FILOSOFIJOS FAKULTETAS
SOCIOLOGIJOS KATEDRA

EVOS BATURA

Sociologijos studijų programa
II magistrantūros kursas

Magistrinis darbas

**LIETUVOS LENKŲ JAUNIMO PILIETINIS AKTYVUMAS IR JO
SOCIALINĖ INTEGRACIJA**

Darbo vadovė: doc. dr. R. Žiliukaitė

Vilnius
2009

TURINYS

Santrauka	3
Įvadas	5
1. Lietuvos lenkai – mažuma tarp daugumos	7
1.1. Etninės mažumos samprata	7
1.2. Lenkai – didžiausia etninė mažuma Lietuvoje	10
1.3. Lenkų stereotipai Lietuvos visuomenėje	12
2. Etninis mažumų tapatumas	14
2.1. Etninio tapatumo samprata	14
2.1.1. Tautos reikšmė etniniam tapatumui	16
2.1.2. Etninės savimonės reikšmė	17
2.1.3. Kalbos reikšmė	18
2.1.4. Kultūros reikšmė	18
2.2. Etninio tapatumo formavimasis	20
3. Lenkų integracija Lietuvos visuomenėje	22
3.1. Socialinė integracija, pagrindinės jos dimensijos ir pilietinio dalyvavimo koncepcija	22
3.2. Lenkų socialinis dalyvavimas Lietuvos visuomenės gyvenime	25
3.2.1. Lenkų integracija per politiką ir pilietybę	27
3.2.2. Lenkų integracija per švietimą	28
3.2.3. Lenkų integracija per darbo rinką	29
3.2.4. Lenkų integracija per lenkiškas laisvanoriškas organizacijas	30
4. Lenkų jaunimo kokybinis tyrimas	33
4.1. Kokybinio tyrimo apibūdinimas	33
4.2. Kokybinio tyrimo duomenų analizė	34
4.2.1. Lietuvos lenkų jaunimo etninis tapatumas	34
4.2.2. Lietuvos lenkų jaunimo pilietinio aktyvumo raiška Lietuvos visuomenėje	45
Išvados	59
Literatūros sąrašas	61
Priedai	64

LIETUVOS LENKŲ JAUNIMO PILIETINIS AKTYVUMAS IR JO SOCIALINĖ INTEGRACIJA

Santrauka

Magistriniam darbe analizuojama Lietuvos lenkų jaunimo socialinė integracija ir pilietinis aktyvumas.

Teorinėje dalyje analizuojama etninės mažumos, etninio tapatumo ir integracijos sampratos, detaliau nagrinėjama lenkų etninė mažuma Lietuvoje, jos pilietinis aktyvumas ir socialinė integracija, lenkų stereotipai Lietuvos visuomenėje. Etniniam tapatumui būdinga sudėtinga struktūra, jam būdingi keli pagrindiniai komponentai: priklausimas tautai, etninė savimonė, kalbos vartojimas, kultūra. Šie komponentai išsamiau aptarti darbe.

Didelis dėmesys yra skiriamas integracijos sampratai. Kalbant apie socialinę integraciją negalima pamiršti ir socialinio dalyvavimo sąvokos. Būtent socialinis dalyvavimas nulemia lenkų socialinės integracijos raišką. Darbe smulkiau analizuojamas lenkų socialinis dalyvavimas Lietuvos visuomenės gyvenime ir jų integraciją per politiką ir pilietybę, per švietimą, per darbo rinką, per lenkiškas laisvanoriškas organizacijas.

Aptariant šiuos aspektus remiamasi tiek Europos - etnologo M. Kal'avský, V. Bačová, E. K. Francis, Š. Hernová, J. Mucha ir kt., tiek Lietuvos tyrinėtojų darbais. Lietuvoje apie tautines mažumas, tautinį tapatumą ir integraciją rašė N. Kasatkina, T. Leončikas, V. Beresnevičiūtė, M. Taljūnaitė, N. Statkus, R. Motuzas ir kt. todėl remtasi šių tyrinėtojų darbais.

Antroje darbo dalyje pateikiama lenkų jaunimo kokybinio tyrimo duomenų analizė. Tyrime dalyvavo dvi informantų grupės – lenkiškose nevyriausybinėse organizacijose dalyvaujantis bei nedalyvaujantis Lietuvos lenkų jaunimas. Apklausta 18 informantų gyvenančių Vilniuje ir Šalčininkuose. Tyrimas leido išnagrinėti lenkiškumo reikšmę lenkų jaunimui.

Buvo nustatyta su kokiais sunkumais susiduria lenkų jaunimas integruojantis į Lietuvos visuomenę: neigiamas lietuvių požiūris į lenkų jaunimą, sunkumai įsitraukti į lietuviškų organizacijų veiklą, mišrių santuokų problemos, neigiamas lietuvių tautybės darbdavių ir kolegų požiūris į lenkus. Taip pat gauti duomenys leido palyginti jaunimo, dalyvaujančio Lietuvos lenkų visuomeninių organizacijų veikloje, ir nepriklausančio tokioms organizacijoms, etninio tapatumo suvokimą bei jų socialinę integraciją.

Empirinis tyrimas leido patvirtinti teorinėje dalyje aptartus aspektus.

Lenkų jaunimui svarbu yra išsaugoti lenkiškumą ir perduoti jį vaikams. Jaunimas didžiuojasi savo kalba, su malonumu bendrauja gimtąja kalba, puoselėja lenkiškas tradicijas, pažymi religijos svarbą lenkams.

Lietuvos lenkų jaunimas aktyviai dalyvauja tiek lenkiškose organizacijose tiek lietuviškose, dalyvauja svarbiausiuose Lietuvos Respublikos politiniuose sprendimuose.

LITHUANIAN POLES' YOUTH CIVIC ACTIVITY AND ITS SOCIAL INTEGRATION

Summary

The work is aimed at presenting analysis of social intergration of Lithuanian Poles' Youth and the role of civic activity in this process.

In the first, theoretical part, of the work there are discussed conceptions of the ethnic minority, integration and ethnic identity, This part also includes an analysis of the Lithuanian Poles' minority, its civic activity and integration. The structure of ethnic identity is complex: it consists of belonging to nation, ethnic consciousness, the language, culture. In the work all these components are discussed in detail. An particular attention is payed to the conception of integration and the role of social activity in this process. Social activity determines the integration of Poles' in Lithuania: such aspects of social acitivity as participation in politics, polish civic organization, issues of education in native language, nationality are discussed in the work. In the work is analysing Poles's social activity by the politics, nationality, education, polish organizations.

Discussing these dimensions I refer to such authors as M. Kal'avský, V. Bačová, E. K. Francis, Š. Hernová, J.Mucha as well as works of Lithuanian researchers'. namely N.Kasatkina, T.Leončikas, V.Beresnevičiūtė, M.Taljūnaitė, N.Statkus, R.Motuzas.

In the second, empirical part of the work there are presented results of qualitative research on social integration of Lithanian Poles' Youth. In the research there were conducted 18 in-depth semi-structured interviews with two groups of informants – the participants of Polish organizations, and not participating youth. The research allowed to explore what meaning has to be a Pole for polish youth.

The reasearch revealed some difficulties of integration into the Lithuanian society: encounters with the Lithuanian people negative attitude toward the Poles' youth, difficulties to join the : Lithuanian organizations, the problems of mixed families, employer negative attitude toward Poles'. The results of the research also show that for Poles' youth it is very important to preserve Polish identity and transfer it to their children. Poles youth actively participates in Polish and Lithuanian organizations, attend in important political decisions of Lithuania.

ĮVADAS

Lietuva, kaip ir kitos Europos šalys, yra daugiakultūrinė valstybė. Joje nuo amžių gyvena įvairių tautybių, skirtingų kultūrų, religijų, papročių žmonės.

Šiuo metu šalyje priskaičiuojama daugiau kaip 100 įvairių tautybių gyventojų. Jų skaičius labai nevienodas, svyruoja nuo kelių šimtų tūkstančių, pavyzdžiui rusų, lenkų, iki kelių šimtų ar net dešimčių, kaip armėnų, graikų, azerbaidžaniečių, vengrų ir kitų. Gausiausios tautinės grupės yra rusai, lenkai, baltarusiai, ukrainiečiai, žydai. Daugiausia nelietuvių gyvena Rytų ir Pietryčių Lietuvoje, Vilniaus, Klaipėdos, Visagino miestuose.

Lietuvoje buvo atlikta nemažai tyrimų skirtų etninėms grupėms nagrinėti. Paskelbta daug straipsnių ir monografių. Kuzmickas B., Leončikas T., Beresnevičiūtė V., Kasatkina N., Statkus N., Motuzas R., Trinkūnienė I. ir kiti plačiai nagrinėjo tautines mažumas. Daugiausia tyrimai buvo skirti Lietuvos romų, žydų, rusų etninėms grupėms. Pasigendama bent kokios platesnės informacijos apie lenkus, gyvenančius Lietuvoje. Nepaisant to, kad lenkai jau nuo seno gyveno Lietuvos teritorijoje, tačiau išsamių studijų, skirtų būtent šiai etninei grupei, yra mažai. Yra šiek tiek bendrų faktų apie Lietuvos lenkus ir kultūrą, paveldą, tačiau atskirų darbų (beveik) nėra.

Todėl rašant šį darbą buvo labai sudėtinga rasti konkrečios informacijos apie lenkus - jos beveik nėra, arba visose šaltiniuose pasitaiko pasikartojimai.

Lenkai – didžiausia etninė grupė Lietuvoje, kuri aktyviai veikia Lietuvos visuomeniniame gyvenime – tiek įvairiose nevyriausybinėse organizacijose, partijose, rinkimuose, bet tuo pačiu aktyviai kovoja už savo, kaip tautinės grupės teises, kultūros puoselėjimą. Šiame darbe dėmesys yra sutelkiamas į lenkų jaunimo tapatumo ir integracijos klausimus. Kadangi, integracija vyksta tik tada, kai yra išlaikomas etnis tapatumas ir tuo pačiu yra galimybė aktyviai dalyvauti valstybės visuomeniniame gyvenime, darbe yra labai svarbu išnagrinėti etninio tapatumo sąvoką ir tik tada pereiti prie integracijos.

Darbo **tikslas** – remiantis moksline literatūra apibrėžti etninės mažumos, tapatumo, integracijos sampratas ir pasitelkiant jas atlikti lenkų jaunimo pilietinio aktyvumo ir socialinės integracijos Lietuvos visuomenėje analizę.

Šiam tikslui pasiekti buvo iškelti **uždaviniai**. *Pirmiausia* – remiantis moksline literatūra apibrėžti „mažumos“, integracijos, tapatumo sampratas. *Antra*, remiantis moksline literatūra apibrėžti ir pilietinio aktyvumo sampratas. *Trečia*, atlikti kokybinį tyrimą, kuris atskleistų tautinio tapatumo bei pilietinio aktyvumo reikšmę Lietuvos lenkų jaunimui.

Darbo **struktūra** atspindi iškeltų uždavinių siekius. Pirmoji darbo dalis yra skirta etninės mažumos sąvokos apibrėžimui. Šioje dalyje aptariama etninės mažumos samprata, trumpai pristatyta lenkų etninė grupė Lietuvoje. Antroje darbo dalyje apžvelgiama etninio tapatumo samprata. Trečioje dalyje trumpai apžvelgiama integracijos samprata, bei pristatoma Lietuvos lenkų pilietinis dalyvavimas. Ketvirtoje dalyje pristatomi lenkų jaunimo etninio tapatumo bei pilietinio aktyvumo kokybinio tyrimo rezultatai.

1. LIETUVOS LENKAI – MAŽUMA TARP DAUGUMOS

1.1. ETNINĖS MAŽUMOS SAMPRATA

Tautinių mažumų sąvoka yra dažnai naudojama tarptautinėse organizacijose.

Prie socialinių grupių, kurias galima apibrėžti per tautinės tapatybės prizmę, kurios turi savimone, išsiskiriusius stereotipus, tam tikras bendras savybes, priskiriamos ne tik tautos, bet ir tautinės mažumos. Tautinės mažumos sąvoka nėra iki galo dar apibrėžta. Europietišrame apibrėžime, tautinė mažuma - tai žmonių grupė, kurie įeina į apibrėžtos tautos sudėtį, kuriems suteikta teisė būti šios tautos nariais.

Iškyla „tautinių mažumų“ sąvokos apibrėžimo ir apsisprendimo, kuriuos asmenis mes priskiriame tautinėms mažumoms, problema. „Tautinė mažuma yra bendruomenė, gyvenanti kitos valstybės viduje kaip nominali valstybė, kurios nariai jaučiasi priklausą tautai, kuri nėra tos valstybės pagrindinė tauta“ (Plasseraud, 2006, p.44) Taip tautinę mažumą apibrėžė Guy Heraud, ir šis terminas tapo labai plačiai vartojamas, šiuo terminu tarptautinės organizacijos vartoja apibūdinant Vidurio Europos etnines mažumas. (Plasseraud, 2006) Patikslinant apibrėžimą, tautinė mažuma - tai tautinė bendrija, turinti kalbą, kultūrą ir bendras tradicijas, tačiau gyvenanti ne savo tautos valstybėje. Mažuma savo fiziniiais arba kultūriniais bruožais išsiskiria iš daugumos.

Daugelyje Vakarų Europos valstybių tautinių mažumų statusas taikomas tik piliečiams, istoriškai ilgai gyvenantiems toje valstybėje ir palaikantiems su ja glaudžius ryšius. Vakarų Europa šios nuostatos laikosi dėl to, kad čia yra daug pabėgėlių ir imigrantų. Pavyzdžiui, Vokietijoje gyvenantys lietuviai nėra laikomi tautine mažuma. (Mucha, 2005)

Lietuva laikosi principo, kad tautinių mažumų nariais pripažįstami toje valstybėje gyvenantys piliečiai. Kaip numatyta Tautinių mažumų įstatyme, kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis, gaudamas pasą, laisvai pasirenka savo tautybę pagal tėvų ar vieno iš jų tautybę. Tautybė pase įrašoma raštišku piliečio pageidavimu. Taigi visi nelietuvių tautybės šalies gyventojai, gavę Lietuvos Respublikos pilietybę, turi teisę laikyti save priklausančiais tautinėms mažumoms ir reikalauti, kad valstybė vykdytų savo tautinių mažumų teisių apsaugos įstatymus ir tarptautinius įsipareigojimus. (Tautinių mažumų įstatymas)

Europos Tarybos Sistemineje tautinių mažumų apsaugos konvencijoje nurodyta, kad tautinių mažumų tapatumą lemia kalba, religija, kultūra, kultūrinis palikimas ir galimybės tuo laisvai bei nevaržomai naudotis. (Mucha, 2006)

Mažumos susidaro politinių pasikeitimų įtakoje, kai kokia nors šalis pasidalina, suskyla arba dėl žmonių migracijos iš vienos šalies į kitą.

Tautinę mažumą apibrėžia tos pačios etninės savybės kaip ir tautą. Tai atskira žmonių grupė, kuri gyvena atskirai nuo gimtosios tautos, kaip kitos šalies teritorinės, politinės, ūkinės, socialinės, etninės ir kultūrinės struktūros elementas, nuo daugumos skiriasi savo kalba, kultūra, religija. Tautinė mažuma iš vienos pusės išsaugos savo originalios kultūrinės ir etninės specifikos savybes, iš kitos pusės – pasireiškia joje etnokultūriniai pasikeitimai. Vyksta joje „susilyginimo“ su daugumos visuomene procesas. Abi šalys yra „susipynusios“ tarpusavyje. Kai pirmoje stadijoje, po mažumos atskyrimo, ryškiau pasireiškia etnokultūrinio išgyvenimo tendencija, paskui seka integracijos ir asimiliacijos su daugumos visuomenėje procesas. (Bačová; Hernová, 2000)

Šiame darbe terminai „tautinė mažuma“ ir „etninė mažuma“ yra naudojami kaip sinonimai¹. Etninės mažumos yra siauresnis tautinių mažumų apibrėžimas. Rolanas Bretonas etninių mažumų apibrėžimą sieja su kalba, taigi etninė mažuma – tai grupė žmonių, kuri vartoja tą pačią gimtąją kalbą.

Išskiriamos kelios etninių mažumų grupės: mažumos iš prigimties, per atsitiktinumą bei senosios ir naujosios mažumos. (Plasseraud, 2006)

Etniškumas konstruojamas dviejose plotmėse, tai – saviidentifikacija ir identifikavimas iš šalies, arba „atpažinimas“. Kaip aiškūs tautybės atpažinimo ženklai kasdieniniame gyvenime išskyla žmogaus pavardė ir jo kalba bei akcentas.

Etniškumo dėmenys – kalba, religija, tradicijos paprastai laikomi etninės grupės pagrindu: ir tapatumo elementais, ir solidarumo veiksniais.

Yra paplitusios dvi etniškumo nustatymo sampratos:

- socialinė-psichologinė (subjektyvi, ją lemia paties žmogaus savimone);
- genetinė (kokios tautybės seneliai, tėvai ir pan.).

Tačiau dėl kultūrinių veiksnių, politinių, ekonominių interesų ir socialinės konkurencijos etnis identitetas gali keistis. A. Smithas (1994), sujungdamas socialinius ir prigimtinius aspektus, etninę grupę apibrėžia kaip socialinę, kurios nariai turi bendrą kilmę, bendrą istoriją, kultūrą bei juos vienijantį solidarumo jausmą, leidžiantį išsiskirti iš kitų grupių. Etninis laukas apima įtampas tarp atskirų etninių grupių, tarp etninių grupių ir daugumos, tarp etninių grupių ir valstybės.

Nepaisant to, kad mažumų terminas yra plačiai vartojamas, grupės, apibrėžiamos šiuo terminu yra nepatenkintos ir protestuoja dėl to, nes kartu su šiuo terminu yra joms priskiriamas žemesnis statusas valstybėje, grupės yra išskiriamos iš visuomenės. Anot jų mažumos terminas yra

¹ Šis variantas pasirinktas remiantis N. Kasatkinos teiginiu, kad Lietuvos mokslininkų tarpe yra priimta sąvoką „tautinis“ priskirti kasdieninės vartosenos sričiai, o mokslinėje analizėje naudoti žodį „etnis“. (Kasatkina, Leončikas, 2003) Tai taip pat įtakojo tyrinėtoje mokslinėje literatūroje ir darbo šaltiniuose sinonimiškas šių dviejų terminų vartojimas.

nepagarbus ir žeminantis, suteikiantis mažumos grupei neliečiamumą. Mažumos yra arba silpnųjų padėtyje arba visiškai priklauso nuo daugumos. Mažuma patiria neteisingumą bei diskriminaciją iš daugumos pusės (Plasseraud, 2006). Diskriminacija yra tokia socialinių santykių sistema, kurioje vienoms visuomenės etninėms grupėms atveriamos didelės galimybės ir suteikiamos socialines teises, kurių neturi kitų etninių bendrijų nariai. Tai reiškia, kad vienos ar kelių etninių grupių nariams neleidžiama visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime.

1.2 LENKAI – DIDŽIAUSIA ETNINĖ MAŽUMA LIETUVOJE

Šiuo metu šalyje oficialiais duomenimis yra 109 etninės-kultūrinės mažumos. Gausiausios jų yra rusų, lenkų ir ukrainiečių, kurių yra.

2008 metų duomenimis, Lietuvoje gyvena 208,3 tūkst. lenkų. Lenkai gyvena visoje šalyje, bet daugiausia – Vilniuje, Šalčininkų, Trakų, Švenčionių ir Vilniaus rajonuose. (Statistikos departamentas, 2008)

Kaip yra žinoma iš istorijos, Lietuvos lenkų istorija sudėtinga. 1989 m. gyventojų surašymo duomenimis, apie 60 proc. lenkų gimtąja kalba laikė rusų kalbą. Daugelis lenkų šeimų vaikus leido į rusiškas mokyklas. Palyginus su kitomis SSRS respublikomis, Lietuvoje lenkai turėjo galimybę puoselėti savo lenkų kalbą, tautiškumą, religiją. Buvo suteikta galimybė leisti lenkų spaudą, buvo radijo laidos lenkų kalba, veikė lenkiškos mokyklos, polonistikos skyrius Vilniaus pedagoginiame institute.

Ypač aktyviai lenkai pradėjo veikti po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Jie ėmė burtis į draugijas, rūpintis kultūros, švietimo, gimtosios kalbos reikalais, puoselėti savo tradicijas. (Paliukienė, Rumša, 1999)

Daugiausiai lenkų gyvena Vilniaus krašte. Vilniaus gyventojų pasiskirstymas yra toks: lietuvių – 52,8%, lenkų – 19,2%, rusų – 19,2%, baltarusių – 4,8%, žydų – 0,7%, kitų – 3,3%. Šie skaičiai nėra tikslūs, kadangi dažnai sunku išvelgti skirtumą tarp daugiau ar mažiau sulenkėjusių baltarusių, surusėjusių baltarusių ir rusų. Jie atskleidžia sudėtingą palikimą ir gali būti suvokiami tik istorinėje perspektyvoje. (Statistikos departamentas)

Atsirado galimybės vertinti istoriją, lenkų kultūrą, prisiminti žinomus lenkų kultūros veikėjus, iškilias asmenybes. Ypač didelio dėmesio sulaukė 1980 m. Nobelio premijos laureatas Č. Milošas, kuris gimė Šateiniuose, Kėdainių rajone, studijavo Vilniaus Stepono Batoro universitete, gyveno Vilniuje. Jam suteiktas Lietuvos Respublikos Garbės piliečio vardas, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Daktaro garbės laipsnis, Kėdainių rajono Garbės piliečio vardas. Lietuviškai spausdinama ankščiau drausta šio rašytojo kūryba. Lietuvoje žinomas ir vertinamas lenkų poetas

K.J.Galčinskis. Taip pat gerbiamas žinomas lenkų politinis veikėjas J.Pilsudskis. Apie jo ryšį su Lietuva buvo išleistos knygos ne tik lenkų kalba, bet ir lietuvių. (Paliukienė, Rumša, 1999)

Tikriausiai labiausiai žinomas Lietuvoje yra lenkų poetas A.Mickevičius. Jo kūryba ir atminimas yra puoselėjami, kūriniai išversti į lietuvių kalbą. Sostinėje veikia memorialinis A.Mickevičiaus muziejus. Vilniaus senamiestyje prieš dvidešimt penkis metus pastatytas paminklas poetui (paminklo autorius – žymus lietuvių skulptorius G.Jokūbonis).

J.Slovackio, kitų žymių Vilniaus universiteto profesorių atminimas sostinėje įamžintas memorialinėse lentose.

Lenkų istorinis ir kultūrinis palikimas saugomas Lietuvos muziejuose, archyvuose, bibliotekose.

Pastarais metais tvarkomos Rasų ir Bernardinų kapinės Vilniuje. Varšuvos restauratoriai padeda restauruoti paminklus lenkų kultūros ir mokslo veikėjams Rasų kapinėse. Kiek leidžia galimybės, Lietuvoje restauruojami architektūros paminklai, dvarai, susiję su lenkų kultūra ir jos veikėjais Lietuvoje. Tokie darbai atliekami Šalčininkuose, Trakų, Rokiškio ir kituose rajonuose.

Atsikūrusi Lietuvos valstybė, be kitų neatidėliotinių ir svarbių uždavinių, ėmė nuosekliai rūpintis tautinėmis mažumomis. Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas 1990 m. kovo 12 d. kreipimesi į Lietuvos tautines bendrijas patvirtino nuostatą, kad „visi Lietuvos valstybės politiniai ir ekonominiai sprendimai bus daromi, atsižvelgiant į visų Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų interesus nepažeidžiant nacionalinio orumo ir teisių“. (Biveinis, Kasperavičius, 2007, p. 10)

Visi Lietuvos Respublikos piliečiai nepriklausomai nuo tautybės yra lygūs prieš įstatymą. Mūsų šalies piliečių, priklausančių tautinėms mažumoms teisės gina Konstitucija. Jos 37-ajame straipsnyje pažymima, kad „piliečiai, priklausantys tautinėms bendrijoms, turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius“. Pagrindinio šalies įstatymo 45-ajame straipsnyje sakoma, jog „piliečių tautinės bendrijos savo kultūros reikalus, švietimą, labdarą, savitarpio pagalbą tvarko savarankiškai. Tautinėms bendrijoms valstybė teikia paramą“. (LR Konstitucija) Be Konstitucijos, tautinių mažumų teisės įtvirtintos specialiais įstatymais, kitais teisiniais aktais. 1989 m. lapkričio 23 d. buvo priimtas „Tautinių mažumų įstatymas“. Jame pažymima, kad valstybė, atsižvelgdama į tautinių mažumų interesus, garantuoja joms paramą ugdyti tautinę kultūrą ir švietimą, teisę mokytis ir gauti informaciją gimtąja kalba, teisę išpažinti bet kurią religiją arba neišpažinti jokios ir kt.

Tautinių mažumų teisės mūsų šalyje gina ne tik Lietuvos įstatymai. Lietuva yra prisijungusi prie daugelio tarptautinių sutarčių, ginančių žmogaus teises. Mūsų valstybė yra pasirašiusi ir ratifikavusi sutartis su Lenkija, Ukraina, Baltarusija, Rusija. Šiose sutartyse yra numatyti susitariančiųjų šalių įsipareigojimai tautinių mažumų atžvilgiu.

Labai svarbus būdas išsaugoti tautinę savimonę yra švietimas gimtąja kalba. (Paliukienė, Rumša, 1999)

1.3. LENKŲ STEREOTIPAI LIETUVOS VISUOMENĖJE

Mažumų padėtis šalyse yra vienas iš atviros visuomenės rodiklių. Taigi vertinant pažiūras į mažumas drauge galima įvertinti ir visuomenės demokratėjimą bei atvirumą (Trinkūnienė, 2000)

Tyrimų duomenys rodo, kad etniškumas ryškiai veikia viešajame gyvenime, įtakoja tarpasmeninius santykius, taip pat etniškumas atsispindi plačiosios visuomenės nuomonėse bei apie etnines grupes suformuotuose stereotipuose. (Beresnevičiūtė, 2005)

Kalbant apie etninius *stereotipus* reikia pažymėti, kad visiems etniniams stereotipams būdingas lyginimo ir gretinimo elementas, t.y. vertinimas visada priklauso nuo atskaitos taško (savos grupės). Analizuojant etninių stereotipų turinį susiduriama su problema, nes sudėtinga nuspręsti, kas labiau sąlygoja konkretų turinį – realios savybės, apie kurias suformuojamas stereotipas, ar tos grupės, kurios formuoja stereotipus, savybės. (Kuzmickaitė, Tamošiūnaitė, 2000) Kita vertus, stereotipiniai vertinimai ne tik atskleidžia vienos ar kitos tautybės vyraujančių bruožų visumą. Jie leidžia įvertinti bendrą apklaustųjų požiūrį į tyrinėjamas tautybes. (Trinkūnienė, 2000)

Filosofijos ir sociologijos instituto Etnosociologijos skyriaus tyrimo metu buvo analizuojami vyraujantys etniniai stereotipai. Tyrinėjant stereotipus buvo nustatyta, kad savos etninės grupės stereotipai (autostereotipai) ir kitų etninių grupių stereotipai (heterostereotipai) priklauso nuo tiriamos etninės grupės padėties visuomenėje. Nustatyta, kad lietuviams nebūdingas etnocentrizmas – jie nesuteikė savo tautybei išskirtinių teigiamų bruožų. Buvo vertinami stereotipai priskiriami prancūzams, žydams, estams, rusams, baltarusiams ir lenkams. Apskritai, pagal vertinimų pobūdį, visas tautybes galėtume suskirstyti į tris grupes: aukštai, vidutiniškai ir prastai vertinamos. Apžvelgus nuomonių visumą galima spręsti, kad *lenkams priskiriami bruožai* panašūs į kitų slavų bruožus: su rusais juos sieja agresyvumas, noras vadovauti, tačiau išskirtinė ir dominuojanti savybė yra perdėtas savęs vertinimas, pasipūtimas. Teigiamai lenkų atžvilgiu nusiteikę respondentai pažymi lenkų verslo sugebėjimus, tačiau tokių vertinimų buvo mažuma. Dažniausiai pažymimos „neutralios“ komercinės savybės, tokios kaip apsukrumas, gudrumas, landumas, gebėjimas prisitaikyti ir pan. Priešiška nuostata išreiškiama epitetais: spekuliantai, gobšūs, savanaudžiai. Tokių stereotipų susiformavimą lėmė tiek asmeninė patirtis, tiek istoriniai aspektai. Ypač lietuvius piktna lenkų egoizmas, pasipūtimas, įžūlumas.

Taigi lenkų stereotipą iš esmės sudaro neigiami charakterio bruožai. Galima manyti, kad neigiamiems vertinimams turėjo įtakos nestabilūs, priešiški tarpusavio santykiai praeityje. Egzistuoja kelios paaiškinimo versijos. Tautinis lietuvių apsisprendimas dar nuo XIX a. pabaigos

buvo iš esmės orientuotas prieš lenkus bei lenkinimą. Iš tiesų, Lietuvai buvo kilusi didesnė polonizacijos nei rusifikacijos grėsmė. Priešinimosi lenkinimui tradicija yra sena, siekia net krikščionybės įvedimo laikus. Taigi tautinis sąmonėjimas Lietuvoje dažniausiai buvo susijęs su vadavimusi iš lenkiškumo. Ypač intensyviai neigiamos nuostatos lenkų atžvilgiu formavosi prieškarinio Lietuvoje, lenkams užgrobus Vilnių – lenkai tapo vidinis tautos priešas. Vilniaus krašto okupacija buvo lenkiška okupacija. Nagrinėjant lenkų pasipūtimo, savęs išaukštinimo stereotipą reikėtų prisiminti dar senesnius laikus, kada lietuviams lenkiškumas visuomet sukeldavo tiesioginį ryšį su “poniškumu”, kadangi didelė lietuvių bajorijos dalis laikė savo pareiga perimti lenkų kultūrą.

Visi šie faktai rodo itin tvirtą stereotipų apie lenkų tautą pastovumą. Vertinimai, kurie susiformavo prieš amžius, yra aktualūs ir galioja iki mūsų dienų. (Trinkūnienė, 2000)

2. ETNINIS MAŽUMŲ TAPATUMAS

2.1. ETNINIO TAPATUMO SAMPRATA

Etninio tapatumo atsiradimas, išsaugojimas ir vystymas ir šiais laikais yra daugelių socialinių mokslų dėmesio centre. Tautos teorijoms ir etninėms problemoms nagrinėti yra skirta labai daug literatūros, dauguma pasižymi įvairiapusiu ir visiškai skirtingu metodologiniu, teoriniu ar filosofiniu prieigos būdu.

Sąvoka „tapatumas“, kaip ir jos atitikmuo kitose kalbose – „identitetas“, kilęs iš lotynų kalbos žodžio „idem“, reiškia buvimą „tuo pačiu“, išlikimą „pačiu savimi“. (Astra, Kuzmickas, 1996, p.19) Nesunku pamatyti, kad apie tokį „buvimą“ ir „išlikimą“ galima prasmingai kalbėti tik tuo atveju, kai jis egzistuoja laike, trunka, kinta ir tame išlieka arba neišlieka, kai tapatumas dvejina, skaidosi, suyra, tampa kitokio tapatumo dalimi. Tapatumo sąvoka taikytina laikiškiems, istoriškiems subjektams. Tai pirmiausia individai, tautos, visuomenės. Nedaug tėra prasmės kalbėti apie tapatumą to, kas neturi istorijos.

Tautinis tapatumas - tai savojo „aš“ priskyrimas, susitapatinimas su tam tikra grupe. Tautinė savimonė reiškiasi per kultūrą ir jai svarbus yra objektyvus individų bendrumas, galimybė dalyvauti bendrijos gyvenime. Tik būdami bendrijos nariais jie gali įgyti bendruomenės savimonę. Taigi tautinis tapatumas yra vienas pagrindinių ir svarbiausių veiksnių, kuris vienija individus į grupes. O tautiniam tapatumui susiformuoti svarbi yra, visų pirma, kitų etninių grupių nuomonė apie konkrečią grupę, jos įvaizdis, ir visų antra, istorinė tautinės grupės patirtis. (Kasatkina, Leončikas, 2003)

Tapatumas nėra viena kartą ir visiems laikams duotas. Tapatumo formavimasis trunka ilgą laiką, tai tęstinis procesas.

Etninis tapatumas - laike kintanti kategorija. Jam turi įtakos išsilavinimas, visuomenės informavimo priemonės, literatūra, šeima, draugai, politiniai ir ekonominiai interesai, socialinė konkurencija ir pan. Identiteto pokyčiai stabiliose visuomenėse vyksta lėtai ir dėsningai, nestabiliose - jie greitesni ir nepastovūs. Juos nulemia ne vien kultūriniai veiksniai, bet ir visuomenės ekonominėje struktūroje vykstantys pokyčiai. Kuomet senasis etnis identitetas dėl vienokų ar kitokių priežasčių nebegali būti palaikomas, o naujasis dar nesusiformavęs, gali iškilti aštri „identiteto krizės“ problema. (Berger, Luckmann, 1999, p.218)

Anot A. Ranonytės (2004), išskiriamos pagrindinės tautinio tapatumo funkcijos:

- „standartizuoja praktinę veiklą, kuria ir saugo kolektyvines vertybes;

- kuria homogenišką kultūrinę terpę, išpildo autentiškumo ir originalumo poreikį bei užtikrina istorinį tęstinumą;
- padeda pasirinkti ir adekvačiai dalyvauti bendruomenės su kuria tapatinamasi veikloje, nes pilietiškumas pirmiausia sietinas su nacionaline valstybe;
- sudaro sąlygas užmegzti ir palaikyti ryšius su kitais, atlieka riboženklį funkciją tam tikroje teritorijoje tarp „savojo“ ir „svetimojo“;
- tenkina saugumo, politinio suverenumo, demokratinio įteisinimo ir solidarumo poreikį;
- sukuria skirtingus etninius įsipareigojimus ir lūkesčius.“

Tautinis tapatumas teikia tikrumo ir saugumo jausmą per tęstinumo, bendros ir rutinizuotos kultūros dimensijas. Jis nekilo ir susiformavo spontaniškai, tai išmokstamas ir perimamas elgsenos modelis padedant valstybine galia turinčioms institucijoms, kurių tikslas daryti poveikį visiems gyventojams, gyvenantiems šioje šalyje. Taigi asmenys išmoksta išreikšti savo tapatumą, jį saugoti ir taip užtikrinti tautinį kolektyviškumą (Ranonytė, 2004).

Kalbant apie tapatumą adaptacijos kontekste, reikia skirti vadinamąjį pozityvų ir negatyvų tapatumą. Išskiriamas pozityvus ir negatyvus socialinis tapatumas. Pozityvus socialinis tapatumas – tai kai individas laisvai ir savanoriškai tapatinasi su grupe, ir nepriklausomai nuo grupės padėties visuomenėje, jam tai nesukelia kokių nepatogumų. Negatyvus tapatumas – kai nepaisant individo pastangų atsisakyti arba pakeisti tapatumą, visuomenė vis tiek priskiria tam tikrai grupei. Pakeisti ar nuslėpti etninį tapatumą neįmanoma. Lenkai adaptacijos eigoje patiria mažesnę pasipriešinimą arba jaučia patikimą savo etninės grupės paramą. Šios etninės grupės konsolidaciją rodo svarbus tapatinimas su savo miestu ar regionu. Galima išvelgti tradicinės bendruomenės požymių. Lietuvos lenkams būdingas stiprus religinis tapatumas, menkesnė išsilavinimo svarba, bet svarbūs socialinė kilmė ir pilietinis aktyvumas. (Kasatkina, Leončikas, 2003)

Taigi, labai svarbūs etninio tapatumo bruožai yra bendra kilmė, kultūra, kalba, tradicijos, istorija, bendra teritorija, struktūriniai skirtumai, priklausymo jausmas, solidarumo lygmuo ir kt.

Grupės savimonei, kaip ir individo identitetui, būdinga sudėtinga struktūra. Atskirų blokų svarba bei hierarchija skirtingi, tačiau beveik visais atvejais etniam identitetui būdingi keli pagrindiniai komponentai: priklausimas tautai, etninė savimonė, kalbos vartojimas, kultūra. Šiuos komponentus išsamiau aptarsiu tolimesniuose skyriuose.

2.1.1. Tautos reikšmė etniniam tapatumui

Kiekvienas žmogus priklauso įvairioms socialinėms grupėms. Galima pasakyti, kad žmogus turi daugiasluoksnį grupinį tapatumą. Ir viena tokių galimų grupinių tapatumų yra etniškumas, priklausymas tautai. Yra daug įvairių tautos apibrėžimų. Tautiniam tapatumui labai svarbi tauta ir jos pagrindu sukurta valstybė.

Bendra teritorija yra būtina etnoso formavimosi sąlyga, tačiau yra atvejų, kai susiformavęs etnosas ilgą laiką egzistuoja be bendros teritorijos (žydai, kurių tik ketvirtadalis dabar gyvena Izraelyje, čigonai, kurdai, kinų diaspora Pietryčių Azijoje). Įsivaizduojamos tėvynės ribos daugeliu atveju nesutampa su dabartinėmis valstybinėmis arba administracinėmis sienomis.

Skirtingose šalyse ir skirtingose kalbose sąvoka „tauta“ suprantama įvairiai. Tauta yra suvokiama politiniame kontekste ir etniniame. Politinė tauta suprantama kaip tos šalies piliečių visuma – taip ji suprantama Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje, JAV. Tačiau Rytų ir Vidurio Europoje, kai kalbama apie tautą, visų pirma turima omeny etninę tautą. Čia svarbi yra kultūra, kalba, etniškumas, vertybės, bendra istorija. Yra taip pat ir tarpinis sąvokos „tauta“ supratimas.

Pavyzdžiui, Gellneris (1996) tautą sieja su noru (valia) ir kultūra. Su noru, viena vertus, siejama ištikimybė grupei bei tapatinimasis su ja, kita vertus - lojalumas ir solidarumas, išskirtinu atveju taip pat baimė ir prievarta. Kultūra suprantama kaip tradicinių papročių ir įpročių, kurie susiformavo natūraliai ir mechaniškai praeityje, rinkinys, kurio laikosi ir kitos kartos, bet dažnai labai pasyviai.

Tautinės mažumos turi dvejopą tapatumą – tapatinimąsi su gimtąja tauta ir tapatinimasis su tauta, kurios teritorijoje gyvena. Tautinė mažuma negali visiškai tapatintis su savo gimtąja tauta, nes trūksta jai vieno iš pagrindinių tapatinimosi sąlygų – teritorinio priklausomumo gimtajai visuomenei. Tautinė mažuma priklauso kitos šalies teritorijai, ne gyvena savo gimtojoje teritorijoje; geriausiu atveju, abidvi teritorinės visuomenės dalinasi bendromis kaimyninių šalių sienomis, ribomis. Šita savybė turi esminį poveikį kitiems mažumų etniškumo ženklams, tokiems kaip bendra su tėvine kalba, bendra kultūra, bendri simboliai ir tradicijos, bendra istorija ir t.t.

Iš kitos pusės, tautinė mažuma negali labai skirtis nuo gimtosios tautos: tokiu atveju ji jau nebebūtų mažuma ir pradėtų identifikuotis su kita tauta, asimiliuotųsi. Reali tautinės mažumos vieta yra kažkur tarp dvejų pristatytų kraštutinių. Tautinė mažuma siekia optimalaus tapatumo su savo tėvine. Tokia identifikacija jai yra labai svarbi norint išsaugoti mažumos egzistenciją, gimtąją kalbą, gimtąją kultūrą ir kitus būdingus tautiškus ženklus. Optimalaus tautinės mažumos tapatinimosi su gimtąja tauta laipsnį apibrėžia dviejų paminėtų tapatumų – tapatinimosi su gimtąja tauta ir pilietinio tapatumo - santykis. Labai svarbus yra kuo platesnis, nenutraukiamas, visapusiškas ir intensyvus kontaktas su gimtąja tauta. (Bačová; Hernová, 2000)

2.1.2. Etninės savimonės reikšmė

Svarbiausiu tautinio tapatumo elementu yra etninė savimonė. Etnologas M. Kaľavský (2001) etninę savimonę apibrėžė kaip etninės grupės originalumo išlaikymą (jutimą), kurio negalima priskirti jokiai kitai socialinei grupei. Etninė grupė jaučiasi ypatingai unikali. Tai bendras noras gyventi kaip etninei bendruomenei, su savo aspiracijomis, kurios nesutampa su kaimyninių etnosų aspiracijomis. Etninė savimonė dažnai remiasi bendros istorijos atsiminimais (kilmės, mitų, likimo) ir bendromis vertybėmis (kultūra, kalba, religija, charakteris ir pan.), tačiau tai nėra būtinos etninės savimonės sąlygos. Svarbiausia čia bendro gyvenimo noras, o vadinasi ir bendri siekiai. (Kaľavský, 2001)

Individo savimonė remiasi objektyviu individų bendrumu ir ši savimonė reiškiasi per kultūrą, tik galėdami dalyvauti bendrijos gyvenime kaip tikri jos nariai, individai įgyja konkrečios bendruomenės savimonę. Tautinė sąmonė apibūdinama kaip vertybių, simbolių, papročių ir tikėjimų struktūra. Tautinė savimonė – tai tautinės sąmonės vertybinė išraiška. Tautinė savimonė apibrėžia ir ugdo tautinį identitetą. Savo ruožtu tautinė tapatybė sudaro savimonės turinį.

Etninė savimonė remiasi bendrais etninės grupės istoriniais prisiminimais. Bendri istoriniai prisiminimai aprėpia vaizdinių apie tautos kilmės vaizdinius (įsivaizdavimus), jos istorinį likimą ir mitus ar legendas. Tai svarbių istorinio vystymosi etapų ir reiškinių, kurie turėjo įtakos charakterio, krypties ar greičio duotos grupės vystymosi, atspindys. Labai svarbios etninės visuomenės vertybės tai tradicijos, kalba, religija, teritorija, dvasios bei materialiniai turtai ir kt. (Kaľavský, 2001)

Etninė savimonė atsiranda etnogenezės procese, o vienetai (grupės) įgyja ją kaip etniniškumo elementus asmens socializacijos procese. Į etninės savimonės sudėtį įeina įvairūs etniniai stereotipai, arba požiūris į savo etninę grupę arba kitą etnosą. Visą tai lydi etniniai prietarai ir etnocentrizmo apreiškimai. Savo etnoso bendrumo ir išskirtinumo, palyginus su panašiomis etninėmis grupėmis, savimonė pasireiškia išoriškai etninių pavadinimų (etnonimų) pavidalu. Etninė savimonė – tai istorinė kategorija, kurios intensyvumas ir svarba keičiasi priklausomai nuo etnoso vystymosi stadijos arba nuo etnosocialinių ir etnokultūrinių situacijų, kuriose yra jos nariai.

Suintegruotų ir konsoliduotų visuomenių sąlygose, etninę savimonę apibrėžia stabilumas ir nelabai stiprus intensyvumas. Etninė savimonė tampa ypač svarbiu veiksniumi tada, kai būna įvairūs etniniai kontaktai ir konfliktai. Visapusiškai socializuotos ir brandžios grupės, papuolę į kito etnoso aplinką nepraranda savo savimonės. Neretai pasitaiko dvigubos etninės savimonės reiškinys. O kai prasideda integracija į kito etnoso aplinką, etninės priklausomybės savimonė silpnėja iki tėvų ar kitų protėvių kilmės savimonės. (Kaľavský, 2001)

2.1.3. Kalbos reikšmė

Kitas esminis, labiausiai matomas etninio tapatumo veiksnys yra kalba. Kalba yra kultūros elementas, jos perdavimo (transmisijos) priemonė ir tapatumo simbolis. Daugumoje atveju būtent kalba (arba bent jos specifinės ypatybės) yra vienas svarbiausių etnosu bruožų, skiriančių vieną etnosą nuo kito.

Kalba yra labai svarbi etninio tapatumo dalis ir yra priemonė kultūrinių tradicijų perdavimui. Išsilavinimas padeda išsaugoti mažumų tradicijas ir kalbą gyvas. Šiuolaikinėse visuomenėse kultūra yra išsaugoma per išsilavinimą; todėl kalbinis išsilavinimas yra svarbus skatinant dialogą tarp mažumos ir daugumos, kaip svarbi socialinės integracijos sąlyga heterogeniškose valstybėse.

Tautinės mažumos aplinkoje svarbų vaidmenį atlieka inteligentija. Ji sudaro aktyvios mažumos dalies pagrindą, kuris labiausiai stengiasi išlaikyti ir vystyti tapatumą. Ji skleidžia mokslines, politines, meno idėjas bei darbus, tai padeda išlaikyti dvasinį ryšį su gimtąja tauta. Inteligentijos buvimas tautinės mažumos aplinkoje leidžia ne tik vystyti švietimą, religinį gyvenimą, bet tuo pat metu daugelyje atveju suteikia galimybę vystyti savo tautinę kultūrą, savo publicistinę, teatro, dailės, mokslinę ir kitą veiklą, vystyti tautinę politiką, o tai reiškia vystyti tautinį gyvenimą. (Mucha, 2005)

Didelį vaidmenį etninio tapatumo išsaugojime ir vystymesi atlieka tautinis švietimas. Savo tautos istorijos, jo tradicijų ir kultūros žinojimas atlieka svarbų vaidmenį formuojant vaikų ir jaunimo tautinę savimonę bei sustiprina tautinio pasididžiavimo jausmą. Taip pat vysto gimtosios kalbos žinias ir sustiprina gimtajai tautai priklausomybės jausmą.

Lenkų tautinę savimonę išlaikyti padeda švietimo įstaigos, kuriose dėstoma lenkų kalba.

Nuo 1989 m. Vilniaus aukštesniojoje pedagoginėje mokykloje pradėta rengti lenkiškų ikimokyklinių ugdymo įstaigų auklėtojus, nuo 1995 m. – lenkiškų pradinių klasių mokytojus. Nuo 1961 m. pedagogai lenkiškoms mokykloms rengiami Vilniaus pedagoginiame universitete. Jame tais pačiais metais buvo atidarytas polonistikos skyrius. (Paliukienė, Rumša, 1999)

2.1.4. Kultūros reikšmė

Etnosas pirmiausia yra sociokultūrinė bendrija, todėl diferencijuojantį vaidmenį atlieka specifiniai dvasinės ir materialinės kultūros elementai: buities kultūra, maistas ir t.t. (Burant, 1993)

Apskritai viena pagrindinių kultūros funkcijų yra adaptacija gyvenamoje aplinkoje. Vykstant urbanizacijai ir technologiniam progresui, daugelis adaptyvinių bruožų netenka reikšmės ir etninės specifikos sfera žymiai susiaurėja. Tradicinė liaudies kultūra išlieka daugiausia kaimo vietovėse ir tai su sąlyga, jei šalyje yra mažai išvystytas komunikacijų tinklas. Dabartinėje poindustrinėje visuomenėje etninė kultūra dažniausiai yra tikslingai palaikoma: sukuriama folkloriniai ansambliai, muziejai, universitetuose dėstomi etnologinio pobūdžio dalykai. Todėl kultūriniai skirtumai tarp

tautų gali būti labai nedideli, beveik nepastebimi išoriniam stebėtojiui (pav., čekų ir slovakų, kroatų ir slovėnų, austrų ir vokiečių). (Francis, 1951)

Lietuvos lenkai turi gražias kultūrinio gyvenimo tradicijas. Šalyje 1999 m. veikė per 60 įvairių žanrų meno saviveikos kolektyvų. Šių kolektyvų kūrybos spektras platus: lenkų dainų ir šokių ansambliai, chorai, kapelos, estradiniai ansambliai, teatrai. Meno kolektyvai aprėpia įvairias amžiaus grupes – vaikus, jaunimą, suaugusius.

Nepriklausomybę atkūrusioje Lietuvos Respublikoje susiformavo lenkų meno saviveikos kūrybos tradicijos, reguliariai rengiami festivaliai, konkursai, kultūros dienos. Nuo 1989 m. organizuojamas kasmetinis lenkų meno saviveikos festivalis „Kwiaty Polskie“. Kiekvieną pavasarį vyksta Lietuvos lenkų poezijos dienos „Maj nad Wilią“, organizuojami tradiciniai lenkų meno festivaliai, kuriuose dalyvauja saviveikliniai ir profesionalūs lenkų tautybės menininkai. Vilniuje veikia privati Lenkų meno galerija ir privatūs lenkų knygynai. (Paliukienė, Rumša, 1999)

Visuomeniniai ir kultūriniai Lietuvos lenkų interesai reiškiami visuomenės informavimo priemonėse gimtąja kalba. 1999 metais šalyje buvo leidžiami 8 laikraščiai ir žurnalai lenkų kalba. Lenkiškos religinės bendruomenės leidžia parapijos laikraščius. Tai yra unikalūs reiškinys Lietuvos periodikoje. Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose išsina vietos laikraščiai.

Laidos lenkų kalba per Lietuvos radiją pradėtos transliuoti 1947 m. Nuo 1992 m. veikia privati lenkų radijo stotis „Znad Wilią“. Ji laidas transliuoja visą parą.

Lietuvos lenkai yra Romos katalikų tikėjimo. Pamaldos lenkų kalba vyksta ne tik Vilniaus arkivyskupijoje, bet ir Kauno ir Kaišiadorių vyskupijose. Vilniaus bei Kauno kunigų seminarijose studijuoja klierikai, dirbsiantys Vilniaus krašte. Jie mokosi ir lenkų kalbos. (Paliukienė, Rumša, 1999)

Religijos reikšmė tapatumo suvokimui labai skirtinga. Itin svarbi toms grupėms, kurios turi savo specifinę religiją arba kultą: žydams, japonams, taip pat tuo atveju, jei skiria tautas, giminingas lingvistiniu atžvilgiu (katalikai lenkai ir stačiatikiai ukrainiečiai). (Kalnius, 1998)

Tapatinimosi su savo etnosu intensyvumas labiausiai išryškėja per įsitraukimą į tautinių (tautinės mažumos) organizacijų veiklą (jos labai įtakoja integraciją ir ateitį). Organizacijos ir įvairios mažumų draugijos suburia žmones su stipria etninės priklausomybės savimone. (Mucha, 2006)

2.2. ETNINIO TAPATUMO FORMAVIMASIS

Etninis (tautinis) tapatumas apima ne tik skirtingumo pojūtį, bet ir priklausymo grupei pojūtį, bei taip pat tapatinimąsi su grupe remiantis tam tikrais kriterijais – vertybėmis, simboliais ir požiūriu. Etninis tapatumas tai tam tikras autorefleksijos procesas. Tai dinamiška elementų, kurie

gali būti suderinami, bet taip pat ir susikertantys, sistema. Ji gali keistis tiek grupės gyvavimo kontekste, tiek vieneto gyvavimo kontekste. Žmonės, kurie yra laikomi etnine grupe, turi ja jaustis arba turėtų būti laikomi panašiais vieni į kitus ir tuo pat metu skirtingais nuo kitų. Svarbus yra tapatinimas su grupe ir jos pavadinimu. (Kilianová, 1998, Tajfel, 1995)

Etninis tapatumas turi savo teigiamus ir neigiamus elementus. Pozityvūs elementai susiję su patriotizmu ir tautiniu išdidumu, bendro tapatumo jausmu, padeda išspręsti vidinius tautos konfliktus, bet taip pat jie stipriai pasireiškia, kai iškyla išorinė grėsmė. Negatyvus tapatumo elementas yra nacionalizmas, kuriame išorinis (šalies interesus, tautos dvasia, tautos unikalumo įsivaizdavimas) autoritetas tampa svarbesnis už vidinį autoritetą t.y. moralumą, individualumą, protą. (Nedomová, Kostelecký, 1996, p. 8.)

Pozityvūs elementai pasireiškia per džiaugsmą ir pasididžiavimą dėl savo etninio bendrumo, dėl to, kad priklausoma tam tikrai grupei. Teigiamų elementų nebuvimą arba negatyvius elementus galima suprasti kaip savo etninio tapatumo „atsisakymą“. Dalyvavimas visuomeniniame ir kultūriniame savo grupės gyvenime tikriausiai svarbiausias etninio tapatumo rodiklis etnologiniuose ir sociologiniuose tyrimuose.

Tautinis tapatumas tai kiekvieno vieneto individualaus tapatumo vystymosi elementas. Tai savęs supratimas, kuris ateina tik su laiku. Tapatinimasis su etnosu vyksta taip kaip ir socializacijos procesas – visą gyvenimą. Savo tapatumu žmogus susidomi ypatingais gyvenimo momentais, pvz. paauglystės ir brandos, tada, kai vertybių formavimosi rėmuose įvyksta ir etninė autoindetifikacija. Etnoidentifikacija yra tęsiama brandos laikotarpiu dėl žinių apie savo etnosą ir kitų grupių gilinimo, verifikacijos, stereotipų išgryninimo ar atmetimo. Per visą gyvenimą, identifikacija su etnosu gali ir sustiprėti ir susilpnėti, arba pasikeisti į kitą identifikaciją. Tai įtakoja gyvenimo sąlygų pasikeitimas pvz. persikėlimas gyventi į kitą etninę aplinką ir savanoriškas etninio tapatumo pakeitimas, vedybos su užsieniečiu ir derinimasis prie jo. Žmogaus tapatinimasis su apibrėžtu socialiniu dariniu, mūsų atveju vieneto tapatinimasis su apibrėžta tautine grupe, yra sukelta daugelių socialinių ir ekonominių sąlygų. Svarbiausiomis yra be abejo: tautinė šeimos sudėtis, etninės grupės socialinė struktūra, pasiskirstymas teritorijoje, asmens išsilavinimas ir amžius, tautinių organizacijų veikla ir t.t. Etninio tapatumo formavime svarbiausią vaidmenį atlieka žmonės, kurie kilę iš homogeniškų šeimų, kurie gyvena apibrėžtoje teritorijoje, yra vyresnio amžiaus ir turi aukštą išsilavinimą. (Mucha, 2005)

Etninio tapatumo klausimas tampa itin svarbus susiduriant su skirtingais žmonėmis ir kultūra. Kultūriškai ar etniškai homogeniškoje visuomenėje, etninio tapatumo problema jos nariams nėra svarbi. Grupės, sudarančios daugumą bei etniškai vienalytės grupės nėra labai suinteresuotos savo etniškumu. Tačiau visiškai kitokia situacija su mažomis grupėmis. (Bačová; Hernová, 2000)

Taip pat ramiame gyvenimo laikotarpyje bei, kai yra tinkamos sąlygos vienetui (grupės) vystytis, tapatumas sudaro akivaizdų žmoniškumo egzistencijos elementą. Domėtis juo pradama dažniausiai socialinių ir individualių permainų laikotarpiu, krizės metu. Priklausymas mažumai pats savaime jau potencialiai (o kartais ir faktiškai) apima aną krizę. (Bačová; Hernová, 2000)

Mažumos paprastai ryškiau nei dauguma identifikuoja su savo grupe. Turi neprivilegiuotą poziciją daugelyje kasdienio gyvenimo sričių. Tai tik padidina jų gynybines reakcijas, kas sustiprina jų grupinio etninio tapatumo savimone.

Taigi, moderniam pasaulyje sugyvena daugybė tautų bei įvairių etninių grupių, neturinčių savo istorinės tėvynės. Beveik absoliuti dauguma pasaulio šalių yra etniniu požiūriu heterogeniškos. Etninės grupės, tautos, tautinės mažumos klausimai - reikšminga šiuolaikinio visuomenės gyvenimo dalis, tiesiogiai susijusi su socialine, teisine, politine, psichologine sfera. Etniniai santykiai, iš jų kylančios problemos bei jų sprendimo būdai - įvairių sričių specialistų užduotis.

3. LENKŲ INTEGRACIJA LIETUVOS VISUOMENĖJE

3.1. SOCIALINĖ INTEGRACIJA, PAGRINDINĖS JOS DIMENSIJOS IR PILIETINIO DALYVAVIMO KONCEPCIJA

Plačiaja prasme *integracijos* terminu apibūdinami vyksmai, lemiantys įvairialypių sąveikaujančių elementų susijungimą į socialinę visumą, sistemą, bendriją ar kitą darinį. Integracija gali būti apibrėžiama kaip atskirų elementų ištraukimas į tam tikrą visumą, kaip tarpusavio ryšių plėtojimas. Etniškumo tyrimuose šis terminas apibūdina etninių grupių narių (dažniausiai mažumų grupių) dalyvavimą socialiniuose procesuose įvairiose visuomenės sferose. (Beresnevičiūtė, 2005)

Nuo XX amžiaus vidurio integracijos terminas plačiai vartotas tam tikrai politinių junginių sąveikai apibūdinti. Po Antrojo pasaulinio karo integracijos koncepciją daugiausiai plėtojo būtent politinių mokslų specialistai – jie analizavo, kaip Vakarų Europos visuomenės integruojasi politiniame ir ekonominiame lygmenyse. (Taljūnaitė, 2005).

Taip pat nagrinėjant literatūrą apie etninius santykius pastebime, kad integracijos procesui ir politikai apibūdinti naudojama gausybė žodžių ir terminų, tokiu kaip „tirpimo katilas“ (*melting pot*), absorbcija, „salotų dubuo“, pliuralizmas, segregacija, nacijos formavimas (*nation-building*), multikultūrizmas. Integracija gali būti apibrėžiama kaip atskirų elementų įtraukimas ar ištraukimas į esančią visumą ir sistemos elementų tarpusavio ryšių stiprėjimas. Etninius santykius šis terminas dažniausiai apibūdina kaip etninių mažumų narių įtraukimo į visuomenę procesą ir tokių santykių kiekybę bei kokybę socialinėje, ekonominėje, politinėje, teisinėje ir kultūrinėje sferoje. Integracijos sąvoka nusako socialinę, kultūrinę ir teisinę politiką etninių mažumų atžvilgiu. Jos tikslas yra suteikti etninėms mažumoms visateisių visuomenės narių statusą garantuojant jiems lygias galimybes, teises ir pareigas, sukuriant visiems bendrą politinę kultūrą ir pilietinį valstybinį identitetą, kartu išsaugant etninių mažumų tapatybių savaimingumą. (Statkus, 2004)

Socialinių mokslų atstovai bando išskirti tris *integracijos* aspektus:

1. Pirmuoju atveju akcentuojamas veiksmas, kada integracija tiriama per dalių (pvz., individų) veiksmus siekiant pageidaujamų tikslų, daugiausia dėmesio sutelkiant į kliūtis, kurios trukdo pasiekti tokius tikslus.

2. Antruoju atveju integracija tiriama kaip procesas, kurio metu piliečiai turi tapti tam tikrų visuomenės sektorių arba sričių funkcionuojančiomis dalimis. O tose srityse arba sektoriuose vyksta įvairių išteklių (darbo, pajamų, informacijos ir pan.) pasiskirstymas.

3. Trečiuoju atveju integracija tiriama kaip tam tikras visuomenės būvis. Bandoma nustatyti, koku laipsniu sudėtinė dalis (pvz., pilietis) pasiekia gerovės tikslus. Svarstoma ir apie visišką, ir apie dalinį integruotumą, apie interesų grupių integraciją. (Taljūnaitė, 2005)

Ontario universiteto profesorius J.W. Berry's teigia, kad integracija yra viena iš keturių akulturacijos strategijų. Integracijos strategijai būdingas interesas (ir galimybė) palaikyti abi pradinės kultūros kasdieniniuose susidūrimuose su kitomis grupėmis. Berry'o nuomone gali būti sėkminga nedominuojančiom grupėm tik atviroje, kultūriniu įvairumu pasižyminčioje daugumos visuomenėje. Todėl siekiant integracijos būtinas abipusis kompromisas, kada pripažįstama, kad visos grupės turi teisę gyventi kartu, tačiau drauge išlaikomas ir etnis tapatumas (kultūrinis skirtingumas). Pagal šią strategiją nedominuojančios grupės, t.y. etninės mažumos, išpareigoja priimti didesnės visuomenės dalies pagrindines vertybes, o tuo pačiu dominuojanti grupė turi būti pasiruošusi atitinkamai priderinti švietimą, sveikatos apsaugą, teismus ir kitus valstybinius mechanizmus, kad šie geriau atitiktų visų kartu gyvenančių grupių poreikius. Akivaizdu, kad tokia aprašyta strategija galioja tik tuo atveju, jeigu visuomenėje egzistuoja daug skirtingų kultūrų, tačiau ten vyrauja minimalus rasizmas, diskriminacija, o visoms grupėms būdingas bendrumo jausmas ir mažumos grupės tapatina save su daugumos visuomene. (Kasatkina, 2000)

J.Berry'o nuomone, integracinė akulturacijos strategija yra pozityvesnė nei trys alternatyvios – asimiliacija, separatizmas ir ypač marginalizacija. Šios adaptacinės strategijos tinkamumas ir sėkmė priklauso nuo dominuojančios (daugumos) visuomenės pasiruošimo. Tokiu būdu ryškėja visuomeninio ir individualaus lygmens faktorių, kurie įtakoja adaptaciją, sąveika. Paprastai etnokultūrinių grupių nariai pirmenybę teikia integracijai ir siekia pozityvesnės adaptacijos. (Kasatkina, 2000)

Šio darbo kontekste itin svarbu suprasti, ką reiškia socialinės integracijos sąvoka. Apibrėžiant socialinės integracijos sampratą šiame darbe remiamasi Vidos Beresnevičiūtės (2005) atlikta socialinės integracijos teorijų analize. Socialinės integracijos samprata yra plati ir daugiadimensinė. Yra teigiama, kad visoms visuomenėms būdingas tam tikras sanglaudos bei integralumo lygmuo, tokiu būdu įmanoma palaikyti viešąją tvarką bei valdymo teisėtumą. Sociologijos teorijose visuomenės sanglauda, tam tikras integracijos lygmuo pradėtas svarstyti. Durkheimio darbuose. Integraciją Durkheimas apibrėžia kaip „darbo pasidalijimo bei abipusių mainų funkciją“. Vėliau plėtojamoje sociologijos teorijoje socialinės integracijos sąvoka įgijo kitokį atspalvį. Pasak Lockwoodo socialinė integracija nurodo principus, kuriais individai ar veikėjai yra tarpusavyje susiję visuomenėje. Taip pat šis mokslininkas teigia, kad socialinė integracija turėtų užtikrinti tolygų pilietinių teisių ir moralinių bei materialinių išteklių pasiskirstymą. Anthony Giddensas mano, kad socialinė integracija apima mechanizmus, susijusius su veikėjų tarpusavio sąveika tiesioginėse situacijose.

Nagrinėjant socialinių mokslų literatūrą išryškėja, kad *socialinės integracijos* reikšmė nėra aiškiai apibrėžta. Tarptautinės organizacijos (Pasaulio bankas, Jungtinių Tautų organizacijos)

socialinę integraciją sieja su socialine raida – pasak jų, geresnis vystymasis skatins aukštesnį socialinės integracijos laipsnį, mažins socialinę atskirtį, socialinius konfliktus, įtampą ir pan. Apskritai, *socialinės integracijos* klausimai yra glaudžiai susiję su socialinės atskirties mažinimu, „kurios pavojus dažniausiai siejamas su ilgalaikiu nedarbu“. (Beresnevičiūtė, 2005, p. 21)

Kalbant apie *socialinę integraciją*, Vyriausybių siekis susijęs su nacionalinės (valstybinės) integracijos skatinimu, siekiant kiekvieną individą priderinti prie visumos su galimai minimaliais struktūriniais pokyčiais. Bantono nuomone, individams svarbiausia būtų socialinė integracija. Derėtų paminėti Kymlickos svarstymus, kada integracija yra „dviejų kryptių procesas“, kada ne tik mažumų grupės turi prisitaikyti prie daugumos visuomenės, bet ir daugumos visuomenės turi derintis prie mažumų grupių. Nepaisant to, Young pastebi, kad atsakomybė už integracijos sėkmę perkeliama mažumos grupei, reikalaujant pildyti daugumos lūkesčius.

Įvairių empirinių tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad visų pirma vyksta „institucinė integracija į antrinius socialinius darinius, leidžiančius individui palaikyti diferencijuotus santykių modulius“ (pvz., profesinėje sferoje, dalyvaujant įvairaus pobūdžio organizacijose ir pan.). (Beresnevičiūtė, 2005, p. 35) O vėliau vyksta integracija ir į pirminius kontaktus (artima draugystė, santuokos tarp skirtingų grupių narių, giminystė ir pan.)

Pasak Diazo, dvi svarbiausios socialinio gyvenimo dimensijos yra ekonominis gyvenimas ir darbo rinka, pats dalyvavimas darbo rinkoje yra svarbi, bet ne vienintelė prielaida socialinei integracijai. Profesinis kelias yra itin svarbus individo ryšys su viešąja erdve ir atspindi tam tikrus savirealizacijos socialinėje aplinkoje aspektus. Taip pat teigiama, kad socialiniai ryšiai yra esminiai tam tikram etninių grupių socialiniam statusui užtikrinti. Plėtojant teorijas apie visuomenių integraciją pastaruoju metu atsižvelgiama ir į kultūrinius skirties aspektus, simbolinius išteklius, įvairių grupių socialinius tarpusavio ryšius ir pan.

Savo empirinėje socialinės integracijos studijoje Diazas taiko schemą, pagal kurią išskiriamos septynios integracijos dimensijos, kurios nagrinėjamos pasitelkiantis tris santykinis analitinius lygmenis (Beresnevičiūtė, 2005):

- ✓ Sąveikos lygmuo apima komunikacinę, rezidentinę, socialinę ir šeimos integracijos dimensijas, kurios operacionalizuojamos šiais rodikliais: kalbos mokėjimas, žiniasklaidos vartojimas, socialiniai santykiai gyvenamojoje vietoje, neformali socialinių santykių su daugumos visuomene struktūra, preferencija pirminiems grupės santykiams bei šeimos tinklas vietoje.

- ✓ Socialinės sistemos lygmuo susijęs su struktūrine ir politine dimensijomis, kurios apima dalyvavimą profesinėje, ekonominėje sistemoje bei konvencinius politinio dalyvavimo būdus (rinkimai, organizacijos), piliečio status. Šioms dimensijoms pasiekti reikia tam tikrų ekonominių išteklių, socialinio status bei piliečių teisių.

✓ Trečiasis, asmeninis lygmuo susijęs su individo šeimos santykiais (įskaitant mišrias santuokas), šeimos integracija ir socialine tapatybe. Gyvenimo kokybę taip pat lemia aukštas gyvenimo lūkesčių lygmuo daugumos visuomenėje.

Beresnevičiūtė pabrėžia, kad kalbant apie *socialinę integraciją* negalime pamiršti ir *socialinio dalyvavimo* sąvokos. Socialinis dalyvavimas šiuo atveju suvokiamas kaip etniškai nedalomas pilietinis ir politinis dalyvavimas, įsitraukimas į ekonominį, politinį ir socialinį visuomenės gyvenimą, dalyvavimas bendrapilietinėse organizacijose, plėtojama ir išlaikoma etninė kultūra ir tapatybė ir pan. (Beresnevičiūtė, 2005) Būtent socialinis dalyvavimas, jo formos ir pobūdis, nulemia mažumų grupių socialinės integracijos raišką. Etninių grupių socialinį dalyvavimą lemia ne tik individualūs bruožai ar savybės, bet ir platesnis socialinis bei politinis kontekstas. Andersonas teigia, kad grupių dalyvavimas yra socialiai išmokstamas arba socialiai stimuliuojamas. Pasak Soysal, etninių mažumų grupių organizacinė veikla atsiranda santykyje su daugumos visuomenės institucijomis. Kitaip tariant, mažumų grupių organizacijos atsako (reaguoja) į visuomenės institucines aplinkas, perima vyraujančias praktikas, mobilizuojasi ir veikia pagal joms prieinamus išteklius ir modelius.

Kaip svarbus socialinio dalyvavimo veiksnys ir forma nurodomos įvairios kolektyvinės savanoriškos organizacijos, interesų grupės, piliečių asociacijos ir kt. Dethas mano, kad dalyvavimas savanoriškose organizacijose grindžiamas akcentuojant gynybinį arba socializuojantį aspektus, taigi turi ir teigiamų, ir neigiamų pasekmių. Pasak šio autoriaus, labiausiai socialiai pažeidžiami piliečiai nėra linkę vienytis ir jungtis į įvairias organizacijas savo problemoms spręsti ir interesams ginti.

Apibendrinant verta pažymėti, kad skirtingo lygmens dalyvavimas socialiniame gyvenime yra vienas iš esminių socialinės integracijos veiksnių.

3.2. LENKŲ SOCIALINIS DALYVAVIMAS LIETUVOS VISUOMENĖS GYVENIME

Lietuva yra demokratinė valstybė, o atvirumas neretai laikomas demokratinės visuomenės sinonimu. Atviros visuomenės piliečiui tai reiškia nepriklausomybę, atvirumą idėjoms, kitokiems požiūriams ir t.t. Pažymima, kad atvira visuomenė kartu reiškia ir greitą kaitą, t.y. nuolatinius informacijos, vertybių ir požiūrių mainus ir visas jų pasekmes: idėjų, ideologijų ir žmonių nepaliaujamą kaitą, nepastovų, nusistovėjusių tradicijų ir tabu laužymą. (Trinkūnienė, 2000)

Oficialioje aplinkoje teigiama, kad Lietuva yra „išsprendusi“ klausimus, susijusius su etninių mažumų teisėmis ir statusu (teisiniai sprendimai, galimybė mokytis, bendrauti mažumų kalbomis ir pan.) Taip pat pripažįstama, kad etninių pagrindų kylančių konfliktų nėra daug. (Beresnevičiūtė, 2005) Bet konfliktų nebuvimas nereiškia, kad buvo sėkmingai įgyvendintas etninis prisitaikymas,

tai gali būti tik požymis rodantis, kad viena grupė taikiai dominuoja kitos atžvilgiu. (Beresnevičiūtė, 2005.) Bet kokioje ne homogeninėje visuomenėje, kurioje gyvena kokios nors tautinės grupės, vien pastovus tų grupių buvimas yra pakankama sąlyga, kad kultų nesutarimai. Svarbiausias nesutarimų bruožas – nei tautinė mažuma, nei dauguma neturi atvirai išdėstytos ideologijos. Nesutarimai – tautinių stereotipų stichija. (Čekmonas, 1992)

Komunistiniuose kraštuose, taigi, ir Lietuvoje, buvo formuojamas priklausomas žmogaus tipas – suvaržytas, išpraustas į konkrečios ir „vienintelės teisingos“ ideologijos rėmus. Žlugus totalitarinei sistemai Lietuva išitraukė į pasaulio demokratėjimo procesą. Vienas iš pasikeitimų, kuris aktualus šio darbo kontekste, yra mažumos ir požiūris į jas. Sovietinė santvarka pusę amžiaus formavo tam tikru atžvilgiu homogenišką visuomenę. Taigi demokratinė santvarka Lietuvoje kartu su savo pozityviais efektais sukelia nepastovumo ir netikrumo pojūtį, nes žmonės buvo įpratę gyventi kitaip, uždaroje sistemoje. (Trinkūnienė, 2000)

Apskritai, vartojant *socialinės integracijos* sąvoką nedaroma prielaida, jog socialiniai santykiai yra harmoningi. Drauge integracija nėra laikoma savarankišku ilgalaikiu etninių konfliktų sprendimo būdu. Integracija veda prie lėtos asimiliacijos į etninę grupę, kurios tapatybės elementai vyrauja visuomenėje arba prie susilieimo. (Statkus, 2004)

Nors Lietuva yra parengusi teisinę bazę skirtą mažumų teisių apsaugai, kurioje įtvirtinamos lygybės prieš įstatymą, nediskriminavimo, lygių galimybių, asociacijų (organizacijų) ir susirinkimo laisvės bei galimybes aktyviai dalyvauti viešajame gyvenime, tačiau būtina pabrėžti, kad kolektyvinės, arba bendrosios „mažumų“ teisės nėra deklaruojamos, yra kalbama tik apie individualias teises (arba „teises asmenų, priklausančių tautinėms mažumoms“). (Beresnevičiūtė, 2005) Kadangi nė vienos etninės grupės kalbos negali būti valstybinės, o ir mažumų šventės ir tradicijos negali būti vienodai sureikšminamos valstybėje, politikai ir įstatymų leidėjai neišvengiamai turi būti selektyvūs. Taip jie netiesiogiai proteguoja vieną ar kitą etninę tapatybę. (Statkus, 2004)

Lietuva nėra homogeninė valstybė, ją sudaro daug etninių mažumų grupių, turinčių savo kalbą, papročius, tradicijas. Jos turi savo teises bei pareigas, reiškia pretenzijas ir reikalavimus. Todėl lietuvių požiūris į šias etnines mažumų grupes yra labai svarbus. (Kasatkina, Kuzmickaitė, 2000).

Priešingai nei kitose Baltijos valstybėse, Lietuva nesiekia įtvirtinti lietuvių kalbos kaip vienintelės dėstomosios kalbos. Apskritai Lietuvos mažumos yra gerai integruotos, ir šalis, kuri visada buvo laikoma daugiataute valstybe, niekada neturėjo su jomis susijusių problemų. Kadangi Lietuvoje neiškyla plataus masto integracijos problemų, tai gerina socialinius santykius tarp etninių bendruomenių.

Pripažįstama, kad etniškumas išlieka svarbiu veiksniu tiek vidiniame valstybės gyvenime, tiek kasdieninėse socialinėse sąveikose. Etninės tapatybės, kultūriniai skirtumai vis dažniau patiriami būtent kasdienybės plotmėje, nes jie naudojami kaip „galios šaltinis kasdienėse sąveikose dėl socialinių pranašumų: grupės varžosi dėl kalbos vartojimo teisių, darbo vietų, išsimokslinimo ir kitų išteklių“ (Beresnevičiūtė, 2005, p. 9)

Pagal tarptautinius dokumentus, LR Konstituciją, įstatymus ir kitus teisės aktus, Lietuvos tautinėms mažumoms suteiktos plačios kalbos vartojimo, švietimo, kultūros teisės ir laisvės; teisė kurti ir išlaikyti savo asociacijas, informacijos, religijos ir tikėjimo laisvė, teisė į kultūrinius ryšius su kitais visuomenės nariais ir tautiečiais už valstybių ribų, teisė į politinį atstovavimą, teisė užimti valstybines pareigas ir pan. (Motuzas, 2000)

Sėkmingos įvairių grupių gyventojų adaptacijos ir integracijos raiška – tai visavertis grupių socialinis dalyvavimas. Daugiareikšminio socialinio dalyvavimo samprata siejama su etniškai nedalomu politiniu dalyvavimu, įsitraukimu į ekonominį, politinį ir kultūrinį visuomenės gyvenimą, atstovavimu įvairiuose valdymo lygmenyse, dalyvavimu pilietiniuose dariniuose ir organizacijose, etninės tapatybės išsaugojimu. Kiekvienas dalyvavimas gali reikšti skirtingu intensyvumu – priklausomai nuo skirtingų grupių veiklos skirtingose sferose. (Kasatkina, Leončikas, 2003)

3.2.1. Lenkų integracija per politiką ir pilietybę

Politinis dalyvavimas yra svarbus šiuolaikinės demokratijos elementas, be kurio neįmanoma stabili institucinė tvarka, nes platus visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus įgalina užtikrinti demokratinės politinės sistemos teisėtumą. (Krupavičius, 2000)

Tautinių mažumų santykis su politika Lietuvoje, palyginti su Vakarų demokratijomis per pastaruosius dešimt metų plėtojasi specifiniame kontekste.

Kalbant apie etninių mažumų, o šiuo atveju apie lenkų, integraciją Lietuvoje, reikėtų panagrinėti šios etninės mažumos dalyvavimą politikos sektoriuje. Kadangi pagrindinis politikos veikėjas yra politinės partijos, kurios formuoja vyriausybes ir yra atsakingas už jų vykdomą veiklą, tautinių mažumų dalyvavimas politinių organizacijų aukščiausiose valdymo institucijose tampa svarbus jų atstovavimo įrankis.

Lietuvoje veikia Lietuvos lenkų liaudies partija (lenk. *Polska Partia Ludowa*) – tai Lietuvos politinė partija, įkurta 2002 m. 2002 m. gruodžio 22 d. savivaldybių tarybų rinkimuose partija kėlė kandidatus į Šalčininkų bei Vilniaus rajonų ir Vilniaus miesto tarybas, bet iškovojo tik 1 mandatą Vilniaus rajone.

2004 m. Seimo rinkimuose iškėlė 9 kandidatus Vilniaus ir Vilniaus rajono vienmandatėse apygardose, bet nelaimėjo nė vieno mandato.

Taip pat paminėtina ir Lietuvos lenkų rinkimų akcija (toliau LLRA) - tai yra Lietuvos Respublikos politinė partija, įsteigta ir veikianti pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymą. 2004 m. Seimo rinkimuose laimėjo du mandatus.

Šių partijų įtaka Lietuvos parlamento veikloje ir šalies nacionaliniame lygmenyje yra minimali. Į akis krinta faktas, kad tautinių mažumų atstovavimo laipsnis Seime neatitinka realios Lietuvos gyventojų tautinės kompozicijos.

Verta pažymėti, kad tradiciniu empiriniu politologiniu požiūriu visos mažumos, tarp jų ir tautinės, yra santykinai ir absoliučiai politiškai pasyvesnės nei daugumos. Mažumų atstovavimas, jų dalyvavimas yra istoriškai naujas reiškinys net ir senose demokratijose (Krupavičius, 2000)

Pilietybės kontekste itin svarbus 1989 m. lapkričio 3 dieną priimtas Pilietybės įstatymas. Lietuva pasirinko vadinamąjį nuolatinį pilietybės įgijimo variantą. Tuo metu Lietuvos pilietybę galėjo gauti visi kitataučiai pareiškę tokį norą, nepriklausomai nuo to, kada ir kokį tikslą turėdami jie atvyko gyventi į Lietuvą ir kiek čia išgyveno. O ir 1991 m. gruodžio 5 dieną priimtas Lietuvos Pilietybės įstatyme tautybė neakcentuojama kaip tam tikra sąlyga, nors yra numatyti kiti kriterijai ir principai, kuriais remiantis pripažįstama Lietuvos Respublikos pilietybė. (Motuzas, 2000)

Pilietinis aktyvumas gali būti išreiškiamas dviem formomis: konvencine (renginių lankymas, rėmimas pinigais, parašų rinkimas) ir nekonvencine (streikas, peticija, demonstracija).

3.2.2. Lenkų integracija per švietimą

Išsilavinimas, kaip viena pagrindinių tyrimų sričių, yra labai svarbus skatinti socialinį įsitraukimą, padeda pasiekti lygias galimybes, taip pat išsilavinimas ženkliai prisideda prie mažumų integracijos: išsilavinimas paruošia individus gyvenimui vyraujančioje visuomenėje, turi teigiamą poveikį etninių mažumų savigarbai, skatina tarpkultūrinį supratimą tarp daugumos ir mažumos; jis dar labiau pabrėžia, kad kultūra ir raštingumas yra labai susiję tarpusavyje. Išsilavinimas taip pat glaudžiai susijęs su kitomis socialinio gyvenimo sferomis, tokiomis kaip užimtumas ir įsitraukimas į darbo rinką. (Malloy, Gazzola, 2007)

Lietuvos Respublikos įstatymai garantuoja teisę gausiai ir kompaktiškai šalyje gyvenančioms mažumoms turėti valstybines arba valstybės remiamas ikimokyklines įstaigas, bendrojo lavinimo mokyklas ir pamokas gimtąja kalba, taip pat grupes, fakultetus ir filialus aukštosiose mokyklose ir pan. Tokiu būdu vaikai ir jaunimas turi galimybę įgyti savąją tautinę kultūrą paremtą bendrąjį išsilavinimą, kada dėstoma gimtąja kalba. Drauge tokios mokomosios įstaigos padeda vaikams ir jaunimui integruotis į Lietuvos kultūrą, Lietuvos valstybės ir visuomenės gyvenimą. (Motuzas, 2000)

Sociologiniai tyrimai parodė, kad vaikai geriausiai mokosi savo gimtąja kalba. Taip pat tyrimai atskleidė, kad mokykloje neretai kyla problemų susijusių su kalba (pvz., kai mokytojų kalba skiriasi nuo mokinių kalbos). UNESCO pripažįsta, kad ne visada yra galimybių naudoti gimtąją kalbą mokykloje ir net ir tada, kada tai yra įmanoma, kai kurie veiksniai gali trukdyti ar sąlygoti jos vartojimą.

Mokykla – svarbi visuomenės socializacijos institucija. Etninių mažumų mokiniai, kurie neturi tokių pačių kultūrinių ir kalbinių pagrindų kaip dauguma mokinių, dažniau susiduria su problemomis ir konfliktais.

Kalba yra labai svarbi etninio tapatumo dalis ir tai yra priemonė kultūrinių tradicijų perdavimui. Išsilavinimas padeda išsaugoti mažumų tradicijas ir kalbą gyvas. Šiuolaikinėse visuomenėse kultūra yra išsaugoma per išsilavinimą, todėl kalbinis išsilavinimas yra svarbus skatinant dialogą tarp mažumos ir daugumos, tai svarbi socialinės integracijos sąlyga heterogeniškoje valstybėje. Kalbos žinias galima įgyti namuose, per tradicijas, natūralių mainų žiniomis grupėje metu, taip pat mokykloje arba mokinantis patiems.

3.2.3. Lenkų integracija per darbo rinką

Lietuvoje yra sudarytos tinkamos sąlygos tautinių mažumų jaunimui išmokti lietuvių kalbą ir drauge užtikrina galimybę mokytis gimtosios kalbos ir saugoti tautinį tapatumą, tačiau dalis suaugusiųjų, silpnai mokėdami valstybinę kalbą, turėdami menkesnį bendrąjį išsilavinimą, mažiau nei daugumos atstovai pasirengę konkuruoti darbo rinkoje. Gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis, 2003 metais bedarbystė tarp tautinių mažumų atstovų didesnė už vidutinę: bendras nedarbas – 12,4 procento, lietuvių – 11,7 procento, rusų – 18,7 procento, lenkų – 13,9 procento, kitų tautybių asmenų – 15,3 procento. Užimtumo lygis yra mažesnis, negu lietuvių tautybės gyventojų. Pastebėta, kad neturintys darbo tautinių mažumų atstovai turi menkesnį išsilavinimą, neturi reikiamo profesinio pasirengimo. Valstybinės kalbos nemokėjimas taip pat kliudo įgyti profesinį pasirengimą, susirasti darbą. (Equal projektas)

Darbo rinkos klausimas itin susijęs su išsilavinimo klausimu. Išsilavinimas atlieka labai svarbų vaidmenį kovojant su socialine atskirtimi. Išsilavinimas yra labai svarbus gilinant žinias, kurios suteikia geresnes įsidarbinimo galimybes, o taip pat ir geresnį visuomenės savybių ir normų supratimą. Tyrimai parodė, kad daugiaetninėje visuomenėje, kur dominuoja viena ir egzistuoja mažumų kalba, nariai, kurie laisvai kalba ir dominuojančia, ir savąja kalba, turi geresnes įsidarbinimo galimybes nei tie, kurie kalba tik dominuojančia kalba. Apskritai, tie visuomenės nariai, kurie kalba tik mažumos kalba, norėdami patekti į darbo rinką susiduria su rimtomis problemomis ir sunkumais.

3.2.4. Lenkų integracija per lenkiškas laisvanoriškas organizacijas

Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka tautinėms mažumoms suteikta teisė steigti įvairias kultūrinės veiklos organizacijas. Šalyje yra per 100 įvairių tautinių mažumų saviveiklinių kolektyvų. Prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento įsteigti Tautinių bendrijų namai, skirti tautinių bendrijų kultūrinei ir švietėjiškai veiklai. Kai kurios tautinių bendrijų nevyriausybinės organizacijos čia turi savo būstines, gali organizuoti įvairiausių kultūrinius renginius. Panašaus tipo įstaigą 2002 metų pabaigoje įsteigėme Kaune, šiuo metu inicijuojame tokios įstaigos įsteigimą Klaipėdoje. (Tautinių Bendrijų Namai)

Lietuvos lenkų visuomeninės organizacijos bei saviveiklos kolektyvai įsikūrė Vilniuje atidarytuose Lenkų namuose. Čia vyksta lenkų bendruomenės kultūriniai renginiai ir įvairūs visuomeniniai susirinkimai. Panašūs Lietuvos lenkų kultūros centrai veikia Eišiškėse bei Druskininkuose.

Vilniaus lenkų kultūros namai savo veiklą pradėjo 2001 metais. Tai yra viena didžiausių lenkų institucija ir pagrindinis jos tikslas yra lenkų bendruomenės kultūrinio gyvenimo organizavimas. Ji užsiima kultūriniu švietimu, lenkų literatūros ir meno propagavimas tarp Vilniaus krašto gyventojų, lokalių meninės ir kultūrinės veiklos rėmimu. (Vilniaus Lenkų Kultūros Namai)

Taip pat institucija didelį dėmesį kreipia į regioninių tradicijų, folkloro kultivavimą, vertybių, kurios per amžius formavo Vilniaus krašto lenkų tautinę savimonę, puoselėjimą.

Šie tikslai yra realizuojami bendradarbiaujant su daugelio visuomeninių organizacijų. Lenkų kultūros namuose veikia daugiau kaip 30 visuomeninių organizacijų.

Viena iš didžiausių jaunimo organizacijų – yra Lenkų studentų klubas.

Lenkų studentų klubas – tai jauna dinamiška nevyriausybinė organizacija, kurios pagrindinis tikslas yra Lietuvos lenkų akademinio jaunimo vienijimas. Klubas buvo įkurtas 2005 metais. Šiuo metu klubas vienija apie 130 narių. Pagrindė tai jaunimas iš Vilniaus miesto ir Vilniaus krašto jaunimas: iš Šalčininkų, Nemenčinės ir kitų miestelių..

Pirmutinė iniciatyva įsteigti klubą buvo Fundacijos Semper Polonia, tai yra Lenkijoje veikiantis fondas, kuris remia Lietuvoje bei kitose šalyse gyvenančius lenkus. Jų iniciatyva buvo suburti studentus, kurie gauna stipendiją iš lenkų vyriausybės. Tokie pat klubai veikia Ukrainoje, Latvijoje, Baltarusijoje, Čekijoje ir kitur, ten kur gyvena lenkai ir gauna stipendiją. Tai buvo toks pirmutinis stimulus, o vėliau buvo įformintas kaip atskiras klubas, kuris bendradarbiauja su Semper Polonia, bet tuo pačiu yra nepriklausomas jaunimo klubas. Pagrindiniai tikslai, kaip ir yra parašyta statute, yra vienyti lenkų kilmės jaunimą, puoselėti lenkiškas tradicijas ir kalbą. Taip duoti galimybę dalyvauti veikloje, kuri yra susijusi su Lenkija, kažkiek skleisti žinias apie Lenkiją. Vienas iš tikslų buvo suartinti lenkų ir lietuvių kultūras, taip pat skatinti Lietuvos lenkų jaunimo socialinį, kultūrinį, mokslinį bei ekonominį aktyvumą. (Klub Studentów)

Klubo veikla yra labai plati. Yra tradiciniai kasmetiniai projektai, mokymai „Pirmasis darbas“, skirti arba dvyliktokams arba pirmakursiams. Tai pat vykdomas tradicinis projektai „Vilniaus krašto žymūs lenkai“, „Atradėjų žygiai“, organizuojamos kelionės. Be to klubas vykdo ir tarptautinius projektus su Čekijos, Slovakijos, Latvijos, Ukrainos, Baltarusijos lenkais. Organizuojamos labdaros akcijos.

Vienas iš gausiai lankomų klubų yra Vilniaus Valkatų Klubas, įsikūręs 1990 metais. 1990-2000 tai buvo didžiausia lenkų jaunimo organizacija Lietuvoje. Tai yra turistinis klubas, kuris organizuoja keliones. Jaunimas turi galimybę susipažinti ne tik su Lietuvos miestų kultūra, pažinti lenkų pėdsakus, bet ir nukeliauti į užsienį – Lenkiją, Baltarusiją, Ukrainą, Didžiąją Britaniją, Latviją, bei kitas valstybes. Klubas skatina jaunimą prasmingai ir įdomiai leisti laisvalaikį, pažinti lenkų kultūrą, susipažinti su kitais žmonėmis. (Klub Włóczęgów Wileńskich)

Lietuvos lenkų Sąjunga (Związek Polaków na Litwie) – taip pat lenkų organizaciją, kurioje yra apie 11 tūkst. narių. Įsikūrė 1990 metais. Lietuvos lenkų Sąjunga užsiima švietimu ir kultūrine veikla, skatina puoselėti lenkų kalbą, remia lenkiškas organizacijas bei klubus. Taip pat leidžia savaitraštį „Nasza Gazeta“.

Iš švietimo įstaigų, svarbu paminėti Lenkų Institutą Lietuvoje, kuris yra įsteigtas 1995 metais. Instituto veikla – skleisti žinias apie Lenkiją, populiarinti lenkų kultūros ir mokslo laimėjimus, remti Lenkijos Respublikos ir Lietuvos respublikos kultūrinį bendradarbiavimą ir kt. Institutas organizuoja renginius, inspiruoja vietos institucijas, draugijas.

Visų organizacijų ir institucijų neverta vardinti. Lietuvoje, o konkrečiai Vilniuje veikia labai daug lenkų institucijų ir klubų, kurios skatina ne tik puoselėti savo kultūrą, bendrauti lenkų kalbą, pažinti lenkų tradicijas, bet ir įsijungti į Lietuvos visuomenės gyvenimą. Klubai nėra orientuojami į grynai lenkišką veiklą, nėra skatinamas separatizmas nuo Lietuvos visuomenės, o atvirkščiai skatinamas bendradarbiavimas su Lietuvos institucijomis.

Galima trumpai paminėti, kad Lietuvoje veikia Lenkų galerijos, dainų ir šokių ansambliai, dainininkų sąjungos, mokslininkų, mokytojų, medikų, neįgaliųjų, inžinierių ir kt. Klubai; taip pat veikia lenkiškos įmonės: Lenkų verslininkų Klubas, lenkų Kredito Unija, turistinės įmonės. Labai aktyviai veikia lenkiškos bažnyčios, harcerių klubai.

Svarbu paminėti, kad Lietuvoje ne tik veikia klubai, bet taip pat yra prieiga prie lenkiškos spaudos. Kas mėnesį Lietuvoje yra leidžiamas žurnalas „Magazyn Wilenski“, taip pat tiek prekybos centruose, tiek spaudos kioskuose, tiek Lenkų Kultūros Namuose galima įsigyti savaitraščius „Nasz Czas“, „Nasza Gazeta“, „Przyjazn“, dienraštį „Kurjer Wilenski“.

Lietuvos lenkai turi savo radiją „Znad Wili“.

4. LIETUVOS LENKŲ JAUNIMO KOKYBINIS TYRIMAS

4.1 KOKYBINIO TYRIMO APIBŪDINIMAS

Kokybinio tyrimo tikslas – išsiaiškinti tautinio tapatumo reikšmę Lietuvos lenkų jaunimui ir veiksnius, turinčius įtakos jų socialinei integracijai į Lietuvos visuomenę

Kokybinio tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti, lenkiškumo (lenkų tautinio tapatumo) reikšmę lenkų jaunimui.
2. Nustatyti, su kokiais sunkumais susiduria lenkų jaunimas integruojantis į Lietuvos visuomenę.
3. Palyginti lenkų jaunimo, dalyvaujančio Lietuvos lenkų visuomeninių organizacijų veikloje, ir nepriklausančio tokioms organizacijos, etninio tapatumo suvokimą bei socialinę integraciją.

Informantai

Pagrindiniai atrankos kriterijai: amžius ir tautybė. Buvo apklausiamas 18-27 metų amžiaus jaunimas. Visi informantai yra lenkų tautybės.

Dar vienas atrankos kriterijus buvo gyvenamoji vieta: kokybiniai interviu buvo atlikti tiek su mažo miestelio gyventojais, tiek su didmiesčio gyventojais. Informantai tyrimui buvo atrinkti taikant tikslinės atrankos metodą. Buvo apklaustos dvi informantų grupės: pirmoji informantų grupė, tai jaunimas, kuris nedalyvauja lenkiškų klubų ar organizacijų veikloje. Jų apklausta 10. Kita informantų grupė – tai jaunimas, aktyviai veikiantis. Jų apklausta 8. Išsamesnė informacija apie abiejų grupių informantus pateikiama 1 lentelėje.

Kalbant apie antros grupės informantus, buvo pasirinkti tie žmonės, kurie dalyvauja didžiausiose lenkiškuose klubuose: Studium, Związek Polaków na Litwie, Klub Studentów, Klub Włoczęgów Wileńskich, Harcerze, ansamblis „Zgoda“. Kai kurie informantai priklauso dviem klubams. Šiems klubams priklauso tik lenkų kilmės Lietuvos piliečiai.

Interviu buvo atlikti 2009 m. kovo mėnesį. Su pirmos informantų grupe interviu vyko jų namuose arba kavinėse. Su antros grupės informantais bendravome organizacijų, klubų patalpose.

Interviu vyko pagal pusiau struktūruotą klausimyną, susidedantį iš 9 blokų: kalba, mokykla, kultūra, politika, draugai, mokslas/darbas, visuomeninė veikla, politinis dalyvavimas, tapatybės ir vertybės. Interviu truko 30-50 minučių.

Svarbu pastebėti, kad lenkai, nedalyvaujantys lenkiškų klubų veikloje, labai nenoriai sutiko duoti interviu. Lenkiškose klubuose veikiantis jaunimas, atvirkščiai, pasižymėjo aktyvumu ir noru bendrauti.

1 lentelė. Informacija apie informantus

	Amžius	Lytis	Gimtasias miestas	Dalyvavimas Lietuvos lenkų nevyriausybinėse organizacijose .
INF1	24	Vyras	Šalčininkai	Ne
INF2	24	Moteris	Šalčininkai	Ne
INF3	23	Vyras	Šalčininkai	Taip
INF4	22	Vyras	Šalčininkai	Ne
INF5	26	Moteris	Vilnius	Ne
INF6	23	Moteris	Vilnius	Taip
INF7	26	Vyras	Vilnius	Taip
INF8	22	Moteris	Šalčininkai	Ne
INF9	24	Moteris	Vilnius	Taip
INF10	23	Vyras	Šalčininkai	Taip
INF11	24	Vyras	Šalčininkai	Ne
INF12	20	Vyras	Vilnius	Taip
INF13	25	Moteris	Vilnius	Taip
INF14	23	Vyras	Vilnius	Taip
INF15	22	Vyras	Vilnius	Ne
INF16	22	Moteris	Šalčininkai	Ne
INF17	24	Vyras	Vilnius	Ne
INF18	24	Moteris	Šalčininkai	Ne

4.2. KOKYBINIO TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ

4.2.1. Lietuvos lenkų jaunimo etninis tapatumas

Neįmanoma tyrinėti kokią nors socialinę grupę be jos tapatumo analizės.

Etniniam tapatumui svarbus yra savęs identifikavimas, priskyrimas tam tikrai visuomenės grupei bei tai, kaip kiti tave mato.

Savęs priskyrimas

Tyrimo metu buvo klausama „Kokia yra Jūsų tautybė?“. Svarbu pažymėti, kad informantai, dalyvaujantys Lietuvos lenkų nevyriausybinėse organizacijose labiau užtikrintai pasakė, kad jie yra lenkų tautybės. Tarp atsakiusių nebuvo dvejojančių ar neigiančių savo tautybę. Atvirkščiai, tyrimo dalyviai labai **didžiuojasi** savo tautybe, jiems ji yra labai svarbi. Šios informantų grupės interviu analizėje buvo išskirtos tokios temos :

1. Didžiavimas savo tautybe;

2. Noras perduoti lenkiškumą vaikams;
3. Jausmas, kad lenkai yra geresni;
4. Tradicijų ir švenčių svarba;
5. Šeimos ir religijos svarba.

Kaip jau buvo minėta, informantai didžiuojasi savo tautybe ir neslepia jos:

„Nors nesu tikra lenkė, o tik Lietuvos lenkė, tačiau savo šaknimis labai didžiuojusi. Man tikra garbė būti savo tautos atstove Lietuvoje. Tikrai nenorėčiau būti lietuve, nors galbūt ir turėčiau daugiau galimybių. Tačiau net dėl to neiškeisčiau jos, kuo gimiau, tuo ir mirsiu.“

Informantai pažymėjo, kad nenorėtų atsisakyti tautybės. Taip pat informantams labai svarbu perduoti lenkiškumą savo vaikams., kad vaikai irgi būtų tos pačios tautybės. Tyrimo dalyvė pastebėjo, kad tautybė nėra pasirenkama, ji yra perduodama iš kartos į kartą:

„Net kalbos tokios negali būti, kad vaikai galėtų būti kitos tautybės. Net jei vyras būtų ne lenkas. Mano vaikai jau gims lenkais, aš jiems įskiepyčiau tą stiprų lenkiškumo jausmą, perduosiu tradicijas ir tą... net nežinau kaip apibūdinti... mano vaikai ir tikiuosi anūkai bus lenkai ir jie taip pat kaip aš puoselės lenkiškumą, nesigėdys savo tautybės. Būna tikra nesąmonė, kai mama vienos tautybės, o vaikas kitos, arba išvis be tautybės, atseit, paaugs, pats pasirinks tautybę. Nesąmonė. Mano nuomone tautybės pasirinkti negalima. Juk negaliu aš būti kokia Prancūzė, jei neturiu nei lašo prancūzų kraujo.“ (IN18)

Sunkiausias tyrimo klausimas buvo „Ką Jums reiškia būti lenku?“. Tyrimo dalyviai ilgai galvojo ties atsakymu. Pasirodo, ne visi žino, ką jiems reiškia tautiškumas.

Iš pradžių pasipylė toks atsakymas kaip „Tas pats kas būti lietuviu“. Vienas informantas, kuris nedalyvauja lenkiškose organizacijose, teigė, kad jam jokie skirtumo kokia tautybė, jis nekreipia dėmesio ir nesureikšmina priskyrimo kokiam nors tautai. Jis pakankamai aktyviai dalyvauja Lietuvos visuomeniniame gyvenime, turi daug draugų lietuvių, priklauso kai kuriems lietuviškiems klubams.

Kitiems informantams tautybė yra labai svarbi, teigė, kad labai didžiuojasi būdami lenkais. Tai ypač būdinga informantams, kurie priklauso lenkiškiems klubams.

Taigi kaip parodė tyrimo duomenų analizė, lenkams yra svarbi tautybė:

„Kai sakoma, nuo prosenelių, senelių visi mani šaknys yra lenkų tautybės, tai man nesuvokiama, kad aš būčiau lietuvė, nesutikčiau pakeisti pase savo tautybės, ir tikrai žinau, kad mano vaikai puoselės lenkiškumą, lankys lenkišką mokyklą, o ne lietuvišką.“ (INF8)

Kalbant apie gyvenimo partnerio pasirinkimą abiejų grupių informantai paminėjo, kad tautybė nėra svarbi:

„Tautybė visiškai **nesvarbi**. Man jokio skirtumo ar mano vyras bus lenkas, ar lietuvis ar rusas.“ (INF18)

„Nelabai svarbi tautybė. Labiau svarbus požiūris į gyvenimą. Kiek jis turtingas dvasiškai.“ (INF4)

„Ne, visai **nesvarbi**. Visiška nesąmonė skirstyti žmones pagal tautybes.“ (INF1)

Tačiau vėlesni informantų, dalyvaujančių Lietuvos lenkų organizacijų veikloje, atsakymai rodo, kad tautybė kurianti šeimą yra labai svarbi arba patys linkę partneriais pasirinkti lenkus:

„Iš tikrųjų **nėra svarbi**. Gali būti ir kitos tautybės žmogus, bet dažnai pasitaiko taip, kad „bendramintiškumo“ žmogus būna tos pačios tautybės žmogus. Dabar dažnai pasitaiko, kad nekreipiama dėmesio į tautines sąsajas, būna šeimų, kurios yra maišytos. Tai manau, kad tai nėra labai svarbu šiuolaikinėje visuomenėje. Aš **labiau esu linkęs kurti tos pačios tautos šeimą kūrimą**.“ (INF7)

„Nesakau, kad tikrai būsiu su lenke arba su ruse, bet norėčiau ir sieksiu to, nes kiek esu pažinęs porų, bendravęs su jomis, tai deja, jie dažniausiai išsiskirdavo. **Manau reikėtų vis tik ieškoti poros tarp savo tautybės žmonių**.“ (INF3)

„Šiaip kaip sakoma, kad širdžiai neįsakyti. Bet jei galima būtų rinktis, išsirinkčiau lenkų tautybės. norėčiau, kad būtų darni šeima. O būna daug problemų, kai būna du žmonės iš skirtingų tautų, skirtingai kalbantys. Gal tai ne iš karto pastebima, bet po to problemos išryškėja, būna nesutarimų.“ (INF12)

Kalbėdami apie mišrias šeimas, informantai nurodė **keletą sunkumų**, su kuriomis, jų nuomone tenka, susidurti tokioms šeimoms:

- Vaikų mokymo įstaigos parinkimas;
- Bendravimas šeimoje;
- Skirtingos tradicijos ir vertybės;
- Skirtingos religijos;
- Nesantaikos kurstymas istorinių įvykių pagrindu.

Informantai paminėjo, kad gali atsirasti sunkumų apsisprendžiant į **kokią mokyklą leisti** vaikus. Šis veiksnys labai svarbus, nes dažnai tautinės mažumos atstovai, o ypač lenkai, yra linkę leisti vaikus į lenkišką mokyklą.

„Jei skirtingos tautybės, tai gal pradžioje nekils jokių problemų, bet **ilgainiui atsiranda problemos** į kokią mokyklą vaiką leisti, kokia kalba leisti šnekėti namuose, sunkiai pavyksta šnekėti abiem kalboms, svarbu, kad sutuoktinis būtų tos pačios tautybės kaip ir aš. Man svarbu leisti vaikus

į lenkišką mokyklą, nes manau jiems atsiveria daugiau galimybių gyvenime, jie išmoksta daugiau kalbų. Tačiau abejoju ar lietuviai sutiktų leisti vaiką į lenkišką mokyklą.“ (INF8)

Taip pat buvo pažymėta, kad kiltų problemų pasirenkant, **kokia kalba bendrauti šeimoje**. Gali skirtis nuomonės, nes kiekvienas iš tėvų norės, kad vaikas bendrautų jo gimtąja kalba. O vaikui, informantų nuomone, būtų kiek sudėtinga bendrauti su tėvais skirtingomis kalbomis, nors pažymima, kad informantai žino keletą atvejų, kur vaikas bendrauja su tėvais dviem kalbomis, kuo puikiausiai išmoksta iškart dvi kalbas.

„Iškiltų problema bendrauti su vaiku viena kalba. Gal sunkiau būtų, jei mano vyras būtų rusakalbis ir mes tarpusavy bendrautume rusiškai. Tikrai nenorėčiau su vaiku bendrauti rusiškai, o tik lenkiškai. Tai spėju, kad bandytume bendrauti dviem kalbom. Mano buvęs kursioakas bendrauja taip su savo tėvais iki šiol. Išmoko dviem kalbom bendrauti be akcento. Čia tik plusai“

Mišrios šeimoms taip pat priskiriami nesutarimai vertybiniu pagrindu, pabrėžiama, kad skirtingų tautybių žmonės laikosi kiek skirtingų tradicijų, gali skirti jų vertybės. Suprantama, kad kaimyninių tautų tradicijos mažiau skiriasi, tačiau net dėl mažiausių skirtumų gali kilti nesutarimų:

„Net tokios vestuvės, aš norėčiau iškelti pagal lenkiškas tradicijas, o jei mergina pagal savo šeimos tradicijas. Net lietuvių ir lenkų tradicijos skiriasi, nors nežymiai – mes nekariam piršlio, gal dar kokių kultūrinių skirtumų yra. Lenkams svarbi religija, visos šventės yra susijusios su religija, o pas lietuvius nes didžiausios religinės šventės – tai tik linksmas laiko praleidimas, šeimos susirinkimas, bet tikrai nėra to religingumo.“ (INF6)

Paminėtos ne tik **kasdienės bet ir religinės tradicijos**. Kiekvienas etninės mažumos atstovas augo savo tradicijų apsuptyje, tėvai, seneliai ir kitos giminės išmoko jį puoselėti savo tautos vertybes, jam jos yra artimos, priimtinos, todėl suprantama, kad ir toliau norėtusi puoselėti lenkiškas tradicijas, o ne perimti kitų tautų. Kitų tautybių atstovų tradicijos gali būti svetimos, nesuprantamos ir sunkiai priimtinos, keistos.

Taip pat svarbu pažymėti, kad sunkumai gali atsirasti dėl **religijų skirtumų**. Lietuvių ir lenkų tikėjimas yra tas pats, tačiau keblumų gali kilti dėl visiškai kitokių religinių papročių. Nors rusai ir lenkai yra krikščionys, tačiau stačiatikybė ir katalikybės apeigos šiek tiek skiriasi. Lenkai yra labai religinga tauta, kuriai labai svarbus tikėjimas.

„Man labai svarbi religija. Man svarbi santuoka bažnyčioje. Dažnai su senele pažiūrim mišias per televiziją, nueinu į bažnyčią, kai turiu laiko. Esu religingas, manau visi lenkai, bent jau mano pažįstami yra labai religingi.“ (IN11)

Bet kaip jau buvo minėta, informantai mano, kad skirtingos religinės pažiūros gali sukelti konfliktus mišrioje šeimoje.

Tokių konfliktų priežastis mišrioje šeimoje gali kilti yra dėl skirtingo požiūrio į istorinius įvykius. Yra paplitusi nuomonė, kad lietuviai nemėgsta lenkų, dažnai lenkai juokais ir ne tik

sulaukia priekaištų dėl Vilniaus krašto užėmimo. Nors daugelį amžių Lietuvos ir Lenkijos istorija buvo bendra, tačiau informantų nuomone lietuviai jaučia nuoskaudą dėl tam tikrų istorinių įvykių:

„Kai draugavau su lietuviu tai iš pradžių nebuvo jokių nesutarimų, tačiau ilgainiui pasirodė „ragiukai“, principai. Net per viešnagę pas jo tėvus buvo iš jo tėvų toks pastebėjimas, kad lietuviai nemėgsta lenkų, lenkai užgrobė Vilnių. Ir paskui kai kildavo barniai, tai retkarčiais mano partneris man apie tai užsimindavo – ne tiesiogiai, bet leido suprasti, kad lenkai, o tuo pat ir aš – esame okupantai. Nesąmonė.“ (INF16)

Svarbu paminėti, kad informantų gyvenimo partneriai ar sutuoktiniai yra būtent lenkų tautybės, net ir tų informantų, kurie pažymėjo, kad jiems visiškai nesvarbi partnerio tautybė.

Tyrimo duomenys rodo, kad Lietuvos lenkų tautybės jaunimui yra labai svarbu perduoti lenkiškumą savo vaikams, išmokti juos lenkų kalbos. Kai kurie net labai norėtų, kad vaikai lankytų lenkišką mokyklą. Tyrimo dalyviai paminėjo, kad vaikai ne tik išmoksta papildomai dar vieną kalbą, bet taip pat jų požiūris į gyvenimą tampa platesnis. Jie žino daugiau kalbų, jie gali susišnekėti su kitais lenkų kalba, o kaip žinia bendravimas gimtąja kalba labai suartina žmones.

Visi tyrimo dalyviai užtikrino, kad būnant lenku Lietuvoje galima ne tik puoselėti lenkiškas tradicijas ir kultūrą, bet ir visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime. Lenkiškų tradicijų puoselėjimas labiausiai pasireiškia šeimoje. Todėl didžiausią lenkiškumo išsaugojimui įtaką daro šeima. Per tradicijas, papročius šeimoje perduodama patirtis: požiūris į pasaulį ir gyvenimą, tikėjimas, dorovė, elgesio būdas, kultūros vertybės, socialinių santykių formavimas ir kt. Tėvai perduodami papročius, tradicijas, formuoja ir tautinę savimonę, požiūrį į daugelį kitų tautos gyvenimo aspektų, polinkį ir norą kurti naujas tradicijas senų papročių pagrindu ir tuo pat metu paskatina vaiką dalyvauti savo šalies kultūriniame gyvenime.

Galime teigti, kad daugumoje šeimų gyvosios etninės tradicijos tąsa yra nutrūkusi ir jos palaikymas reikalauja pastangų. Kai nebeturi įtakos gyvenamosios vietos bendruomenės, kaip pagrindinės tradicijos palaikytojos ir tęsėjos, etnokultūrinė savimonė ir raiška turi būti formuojama ir ugdoma sąmoningai, pasitelkiant įvairias priemones.

Tačiau tai sunku ir reikia nemažai pastangų.

Taigi, apibendrinant, visiems tyrimo dalyviams labai svarbu perduoti lenkiškumą savo vaikams. Tiek jaunimas dalyvaujantis lenkų nevyriausybinėse organizacijose, tiek nedalyvaujantis norėtų, kad vaikai pažintų lenkų kultūrą, išmoktų kalbą ir ateityje puoselėtų lenkiškumą.

Nors visi tyrimo dalyviai yra gimę Lietuvoje, jų tėvai ir seneliai taip pat gimę Lietuvoje, jie jaučiasi kitokie, skirtingi nuo lietuvių. Atsakydami į klausimą „Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių?“

, dauguma informantų buvo linkę pabrėžti, kuo lenkai yra geresni už lietuvius, jiems yra būdingos stipresnės tradicinės šeimos vertybės, religingumas, platesnė pasaulėžiūra, stipresnės asmenybės savybės (žr. 2 lentelę). Kiti informantai, išskirtinumą apibūdino neutraliom kategorijomis, pabrėždami tradicijų skirtumus, tačiau nevertindami, ar tos tradicijos yra geresnės ar blogesnės.

2 lentelė. Lenkų skirtingumo nuo lietuvių samprata

Atsakymų kategorijos	Informantų atsakymai į klausimą apie lietuvių ir lenkų skirtumus
Lietuvių kalbos žinojimas	„Na, aš gal <i>ne idealiai moku lietuvių kalbą</i> . Nors rašau ir kalbu be klaidų, tačiau <i>jaučiasi mano lenkiškas akcentas</i> , mano <i>lietuvių kalbos žodynas yra skurdesnis</i> , <i>mažiau žinau apie lietuvių kultūrą ir literatūrą</i> “ (INF6)
Šeimos vertybių puoselėjimas	„Kiek žinau lenkai labai šeimyniški ir šiltesni žmonės. Mums labai <i>svarbi šeima</i> . Manau svarbiau negu lietuviui. Mūsų moterys yra tikros motinos iš didžiosios raidės „M“. Na nežinau kaip čia pasakyti tiksliai, bet lenkams kažkaip labai svarbi šeima, jos vertybių puoselėjimas, tradicijų ir papročių perdavimas vaikams.“ (INF2)
Religijos svarba	„Aš esu žymiai <i>religingesnis</i> už lietuvius.“ (INF11) „Lenkams svarbi religija, visos šventės yra susijusios su religija, o pas lietuvius net didžiausios religinės šventės – tai tik linksmas laiko praleidimas, šeimos susirinkimas, bet tikrai nėra to religingumo.“ (INF18)
Mąstymas	„Mes esame <i>platesnių pažiūrų, platesnių mąstymų</i> . Mes esame <i>turtingesni vidumi</i> , nes pažinome ne tik Lietuvos kultūrą, bet ir lenkų. Mes neapsiribojame vien savo tauta.“ (INF4)
Kalbų žinojimas	„Aš moku <i>daugiau kalbų</i> : lenkų, lietuvių, rusų, anglų, šiek tiek vokiečių. Kalbų žinojimas – didelis plusas ieškant darbo. O mano pažįstami lietuviai dažniausiai moka tik lietuvių ir anglų, kai kurie ir rusų, bet labai prastai.“ (INF2)
Charakterio bruožai (savybės)	„Kuo skiriamės? Mes esame <i>ambicingesni, valingesni, stipresni emociškai</i> . Mums yra sunkiau prasimušti, todėl mes privalome daug ir sunkiau dirbti, visomis jėgomis siekti savo tikslų.“ (INF5)
Kultūra	„Na mūsų <i>tradicijos yra kiek skirtingos</i> . Kitaip švenčiam šventes.[...] lietuvių ir lenkų tradicijos skiriasi, nors nežymiai –

	<i>mes nekariam piršlio, gal dar kokių kultūrinių skirtumų yra.</i> (INF7)
--	---

Gimtoji kalba

Tyrimo duomenų analizė leidžia teigti, kad Lietuvos lenkų tautybės jauniems žmonės yra labai svarbus etniškumo pojūtis ir tapatumas. Savo ruožtu svarbus tapatumo požymis – **kalba**. Kalba yra svarbiausias tautiškumo požymis, tautiškumo ugdytoja ir palaikytoja. O be žinojimo savo gimtosios kalbos, neįmanomas tikslus ir gilus savo tautos kultūros ir tradicijų formavimas, suvokimas, puoselėjimas, perdavimas kitai kartai. Gimtoji kalba, kaip ir motinos yra pati gražiausia ir mieliausia kiekvieno mūsų ausiai. Per kalbą, sudaromos sąlygos vaikui atsigręžti į liaudies kūrybą, į jos literatūrinį paveldą.

Lenkų kalbą informantai teigė išmokę šeimoje, o taip pat mokykloje.

Vienas informantas pažymėjo, kad lenkų kalbą išmoko būtent mokykloje. Šeimoje iki mokyklos nebuvo kalbama lenkiškai, tėvai patys baigę rusų mokyklas. Tačiau nuo pirmos klasės buvo griežtai draudžiama bendrauti su kitais vaikais, kurie mokėjo lenkų kalbą, rusų kalba. Tiriamasis pastebėjo, kad kokią kalbą bendrauti galima buvo pasirinkti tik vyresnėse klasėse. Tai gali būti susiję su tėvų noru, kad vaikas pirmai gerai išmoktų lenkų kalbą, nes rusų kalbą jis išmoks savaime bendraudamas su vyresnės kartos žmonėmis, kurie nemokėjo lenkų kalbos, vaikais iš rusų mokyklos.

Pažymėtina, kad lenkų kilmės lietuviai nuo vaikystės **išmoksta iš pradžių rusų ir lenkų kalbas**. Jomis bendrauti yra patogiau, todėl jei su pažįstamais galima bendrauti viena iš šių kalbų, tikrai nebendrautų lietuviškai.

„Man lengviausia bendrauti lenkiškai arba rusiškai, žodynas turtingesnis. Šias dvi kalbas aš išmokau paraleliškai vaikystėje, pakui mokykloje mokėmės anglų kalbos ir tik trečioje klasėje lietuvių kalbos.“ (INF15)

„Man lenkų kalba yra gražesnė nei lietuvių. Ji švelnesnė, dainingesnė.“ (INF9)

„Su lenkais arba rusais niekada nekalbu lietuviškai. Kam man kalbėti lietuviškai, jei žmogus gerai moka šias dvi kalbas?“ (INF16)

Lenkų kalba nors yra gimtoji, tačiau ja kalbama dažniausiai tik **su giminaičiais, tėvais ir klasės draugais**. Taip priprato informantai nuo vaikystės, lenkų kalba yra lengva ir patogu bendrauti. Viena informantė pažymėjo, kad su giminaičiais bendrauja lenkų kalba, nes kita kalba nesusikalbėtų. Ne visi vyresnės kartos žmonės moka lietuvių kalbą.

Darbo aplinkoje, informantai nurodė neturintys galimybių bendrauti lenkų kalba: darbas lietuviškose įstaigose įpareigoja bendrauti lietuvių kalba. Savo ruožtu tai būtų galima vertinti kaip

vieną integracijos rodiklių, kai lenkai išlaiko savo gimtosios kalbos svarbą, bet laisvai susišneka valstybine kalba. Jiems nėra sunku bendrauti dviem, ar net trim kalbom.

Kai kurie informantai pabrėžė, kad jiems būtent lenkų kalbos žinojimas padėjo susirasti darbą lietuviškose institucijose ir įmonėse. Taigi, lenkų kalbos žinojimas yra kompetencija padedanti įsijungti į darbo rinką, kur dauguma yra lietuvių. Kadangi Lenkija yra Lietuvos kaimynė, valstybės glaudžiai bendradarbiauja, todėl specialistų mokančių lenkų kalbą pasigendama:

„Kaune ieškojo žmogaus, kuris moka šnekėti lenkiškai ir kuris dirbs su Lenkijos rinka. Ir tas labai įtakojo... Esu dėkingas tėvams, kad leido man eiti į lenkišką mokyklą.“ (INF11)

„Aš gavau pirmą darbą dėl to, kad mokėjau lenkų kalbą. Lenkų kalbos žinojimas – tai tik didelis plusas.“ (INF17)

Lenkų kalbos žinojimas taip pat suteikia **galimybę skaityti lenkišką literatūrą bei spaudą**, kurioje yra daug naudingos informacijos, kurios lietuviškose žurnaluose nėra. Taip pagilinamos profesinės bei mokslinės žinios, kas yra labai vertinga siekiant karjeros. Informantai pažymi, kad lenkų kalbos žinojimas yra didelis plusas ir tik padeda jiems gyvenimo kelyje.

„Taip, skaitau, nes rašo labai gerus žurnalus... Laikraščius gal mažiau, nes nelabai patenka į Lietuvą, bet žurnalus.... Pavyzdžiui mano draugas lenkas dažnai atvažiuoja į Lietuvą ir atveža visą krūvą žurnalų apie mokslą, apie mokslą yra labai daug gerų žurnalų, kurių negalima lyginti su lietuviškais analogais, nes ten yra daug įdomiau, daug tiksliau ir daug giliau viskas.“ (INF4)

Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad **viešose vietose gerai jaučiasi bendraudami lenkų kalba**. Bendravimas ne valstybine kalba nesukelia jokio diskomforto. Viena informantė net pažymėjo, kad net jaučia „pakylėjimą“, o kitas informantas sakė, kad lenkų kalbą laiko „bajorų kalba“.

Svarbu paminėti, kad nepaisant to, kad informantai daugiausia bendrauja lietuvių kalba, jie nesigėdija lenkų kalbos, ji yra jiems labai artima, patogi ir svarbi.

Tačiau INF16, atvirkščiai, pažymėjo, kad viešose vietose yra nejauku bendrauti lenkų kalba:

„Kartais būna nejauku, nes tai atkreipia kitų t.y. lietuvių dėmesį. O aš nelabai mėgstu išsiskirti, būti visų dėmesio centre.“ (INF16)

Įdomus dalykas toks, kad tai yra studentė, kuri nedalyvavo jokiose būreliuose ar klubuose, dar neturi darbo patirties. Visi kiti informantai turi tam tikrų pasiekimų ir patirties, jie kur kas labiau didžiuojasi savo gimtąja kalba.

Svarbu pažymėti, kad tyrimo duomenų analizė parodė, kad informantai dalyvaujantys nevyriausybinėse organizacijose labiau pabrėžė gimtosios kalbos svarbą. Jie pažymėjo, kad ir klubų veikloje dalyvauja, nes nori bendrauti su kitais būtent lenkų kalba, dažnai su šeimos nariais ir draugais bendrauja gimtąja kalba. Tuo tarpu kita informantų grupė, nors taip pat pabrėžė lenkų kalbos svarbą, tačiau jos nepuoseleja, dažniau bendrauja rusų arba lietuvių kalbomis.

Lenkiškumo puoselėjimas per kultūrą

Skaitymas gimtąja kalba – vienas svarbių tapatumo aspektas. Tyrimo dalyviai paminėjo, kad knygas lenkų pakankamai retai skaito. Priežastys buvo išvardintos tokios:

- Sunku rasti knygas lenkų kalba;
- Nežino gerų lenkiškų knygų;
- Sudėtinga skaityti profesinę literatūrą, nežino terminų;
- Neskaito jokių knygų, tuo pačiu ir lenkiškų.

Mokyklos laikais tyrimo dalyviai žymiai aktyviau skaitė lenkiškas knygas, nes to reikalavo mokslai, programa, bet taip pat buvo paminėta tokia priežastis kaip: noras pažinti lenkišką kultūrą, susipažinti su lenkų autorių mąstymu, stiliumi, palyginti su lietuvių rašytojais.

„Skaičiau, anksčiau. Skaičiau, nes norėjau pirmiausia pažinti Lenkų kultūrą ir Lenkų rašytojų mąstymą, perskaičiau visą klasikinę Lenkų literatūrą, kaip ir lietuvių, nes norėjau pažinti ir jų tradicijas, stilių, mąstymą, kad matyčiau tą kontrastą, ir labiau suprasčiau mūsų kultūras. Ir dabar skaitau lenkų literatūrą. Nes moku lenkiškai ir yra lenkiškų gerų rašytojų.“ (INF4)

Vienas informantas paminėjo, kad ir šiuo metu skaito lenkiškas knygas. Jo nuomone yra gerų lenkiškų rašytojų. Kita informantė pažymėjo, kad jai jokios skirtumo kokia kalba – lietuvių ar lenkų – skaityti.

Žurnalų skaitymas yra žymiai populiariesnis tarp tyrimo dalyvių. Kaip paminėjo vienas informantas lenkiški žurnalai yra geresni ir labiau informatyvūs, todėl daugiau skaito būtent lenkiškus žurnalus. O kitos informantės nuomone, žurnalas – tai lengvas ir suprantamas skaitalas, todėl mielai skaito lenkų kalba.

Skirtingai nei žurnalai, **lenkiški laikraščiai nėra skaitomi**. Tyrimo dalyviai net nelabai prisimena, kokie lenkiški laikraščiai yra leidžiami Lietuvoje. Vienas tyrimo dalyvis pažymėjo, kad mokykloje kasdien skaitė laikraštį lenkų kalba, nes mokykloje buvo prenumeruojami ir buvo įdomu sužinoti, kaip gyvena kiti lenkai Lietuvoje. Tyrimo duomenys atskleidžia, kad Lietuvos lenkų jaunimas **nežino, kur galima įsigyti lenkiškų leidinių**. Tik keli tyrimo dalyviai žinojo, kad daug gerų žurnalų ir knygų galima įsigyti ne tik Lietuvos knygynuose, bet ir Lenkų Kultūros Namuose Vilniuje.

Nors skaitymas nėra labai populiarus tarp lenkų jaunimo, tačiau **lenkiškus filmus jie žiūri**. Tyrimo metu buvo paminėti keletas filmų, aktorių ir serialų pavadinimai, kas parodo, kad domimasi. Taip pat informantai žiūri žinias bei programas per lenkišką televizijos kanalą TV Polonia. Lenkų kalba taip pat yra žiūrimos mišios (INF11).

Tyrimo dalyviai **nesutinka, kad skaitymas lenkiškų leidinių skatina puoselėti lenkiškas tradicijas**. Kita vertus teigė, kad domėjimasis lenkų spauda ir televizija padeda neužmiršti lenkų kalbos, lavinti ją. Skaitydami gimtąją kalbą „nepamiršta, kad yra lenkai“. Atsižvelgiant į tai, galima būtų teigti, kad informantai skaito ir žiūri TV lenkų kalba ne tik dėl patogumo ar papildomos informacijos, kurios negali rasti lietuviškose leidiniuose, bet ir todėl, kad tai padeda jiems išlaikyti tautinę savimonę.

Lyginant abi tyrimo grupes, tarp jų nėra pastebimas skirtumas. Galima teigti, kad tiek lenkų jaunimas, kuris dalyvauja klubų veikloje, tiek nedalyvaujantis, neskiria didelės reikšmės kultūros puoselėjimui per skaitymą lenkų kalba, ar filmų žiūrėjimą. Kalbant apie lenkiškumo puoselėjimą per kultūrą, svarbu pažymėti, kad jaunimas, aktyviai veikiantis nevyriausybinėse lenkų organizacijose turi žymiai daugiau galimybių susipažinti su lenkiška kultūra per organizuojamas keliones į Lenkiją ir kitas valstybes, kurių istorija yra susijusi su lenkais. Apie tai plačiau bus kalbėta kituose skyriuose.

Mokyklos vaidmuo formuojant etninį tapatumą

Tyrimo duomenys rodo, kad prie lenkiškumo puoselėjimo labai prisidėjo mokykla, o ypač mokytojai. Svarbu pažymėti, kad tyrimo duomenis neatskleidė skirtumų tarp dviejų informantų grupių.

Aišku, pats svarbiausias dalykas yra **kalba**. Be kalbos žinių buvo išskirtos dar tokios kategorijos:

- Susipažinimas su literatūros klasikais;
- Susipažinimas su Lenkijos istorija;
- Kelionės į Lenkiją;
- Tautinių šokių ir dainų, dramos būreliai;
- Moksleivių mainai;
- Svečiai iš Lenkijos;
- Valstybinių Lenkijos švenčių minėjimas;
- Renginiai, koncertai lenkų kalba;
- Lenkų filmų ir spektaklių žiūrėjimas.

Kaip jau buvo paminėta, svarbiausia – tai **kalbos žinios**. Kaip paminėjo vienas tyrimo dalyvis didelę reikšmę turėjo mokytojai, kurie stengėsi perduoti lenkų tradicijas mokiniams, stengėsi ne tik išmokinti kalbos, bet ir pajauti „lenkiškumą“, įskiepyti jį.

Labai svarbus aspektas yra – **tradicijų žinojimas**. Tačiau pasirodo, kad Lietuvos lenkų jaunimas beveik nežino grynų lenkiškų tradicijų ar švenčių. Lietuvos ir Lenkijos istorija per daugelį

amžių buvo bendra, todėl ir religinės šventės ir tradicijos yra panašios, švenčia tas pačias šventes, ir pati eiga yra panaši. Buvo paminėta, kad nors šventės yra panašios, pats šventimas tarp lenkų yra žymiai religingesnis ir dvasingesnis. Anot informantų, lietuviams šventės įgauna tik pasilinksminimo ir giminių suvažiavimo prasmę, tuo tarpu lenkų jaunimas pastebi, kad jiems yra svarbiau pačios tradicijos, reikšmės, tikrosios religinės švenčių prasmės.

Labai svarbus aspektas buvo – **kelionės į Lenkiją**. Mokiniai turėjo galimybę išvažiuoti į kaimyninę valstybę, susipažinti su kultūra, architektūra, tikrom lenkiškom tradicijom, susipažinti ir pabendrauti su savo bendraamžiais – tikrais lenkais.

„Iš tikrųjų vyko įvairūs koncertai, labai dažnai šventėm ir minėjom būtent lenkų šventes. Buvo organizuojami susitikimai su lenkais, kurie labai dažnai atvažiuodavo į mūsų mokyklą mus aplankyti, pažiūrėti, kaip mes mokomės Lietuvoj. Taip pat dažnai buvo rengiami visokiausi renginiai, konkursai, lenkų kalbų olimpiados, lenkiškų dainų šventės, buvo ekskursijos į Lenkiškus miestus, labai dažnai organizuodavo mūsų mokykla išvažiavimus, buvo surenkama grupė ir vaikai važiavo poilsiauti į Lenkijos miestus. Šiuo atveju mes daug kur buvom, daug miestų Lenkijos apvažiavom, čia buvo didelis plusas. (INF2)

Kaip buvo pastebėta, lenkiškos mokyklose be Lietuvos valstybinių švenčių buvo minimos ir Lenkijos valstybinės dienos – Lenkijos Nepriklausomybės diena ir Lenkijos Konstitucijos diena. Dauguma renginių vyko lenkų kalba.

Taip pat veikė **tautinių šokių ir dainavimo būreliai, chorai**. Mokiniai turėjo galimybę pažinti kultūrą, išmokti tautines bei patriotines dainas. Taip pat veikė sporto būreliai, jauni sportininkai dalyvavo rungtynėse ne tik tarp lenkiškų mokyklų Lietuvoje, bet ir išvažiuodavo į Lenkiją žaisti.

Taip pat organizuodavo lenkų kalbos konkursus bei olimpiadas.

Informantai paminėjo, kad iš mokyklos **labiausiai prie lenkiškumo puoselėjimo prisidėjo būtent direktoriai ir lenkų kalbos mokytojai**. Jie dėjo daugiausia pastangų lenkiškumo jausmo stiprinimui.

Pasak tiriamųjų, mokykloje nieko netrūko. Buvo labai stengiamasi puoselėti tradicijas ir stiprinti lenkiškumą. Tačiau vis tik buvo išvelgtas toks minusas – ne visi mokiniai galėjo išvažiuoti į kelionę po Lenkiją:

„Mūsų direktorius labai rūpinuosi tuo, ir manau, kad pakankamai. Aišku niekad nebūna gana ir norėtuši dar daugiau. Bet kiek leisdavo finansinė padėtis, manau, kad buvo padaryta viskas. [...] Galbūt trūko to, kad ne kiekvienam vaikui buvo suteikta tokia galimybė pavyzdžiai važiuoti į Lenkiją. Bet manau, kad buvo pasirenkami tie vaikai, kurie daugiau prisidėjo prie organizacinės veiklos, kurie buvo veiklūs, būtent jie važiuodavo.“ (INF2)

Mokyklos laikais buvo pastebėtas domėjimasis gilesniais etninės kultūros sluoksniais. Informantai nurodė, kad mokyklose norėjo susipažinti su prasminiais etninės kultūros klodais - mitologija, simbolika, apeigomis. Tyrimas parodė, kad etninė kultūra būtų orientuota į turinį - simbolines ir apeigines formas, o ne į pigias populiarios muzikos, šou formas. Moksleiviai, besimokantys mokyklose, kuriose labiau išvystyta etnokultūrinė veikla, turi labiau išreikštą poreikį mokytis liaudies dainų, šokių, amatų, papročių, apeigų, mitologijos.

„Mokykloje turėjome rašyti projektus, susijusius su lenkų tradicijomis, kultūra. Buvo įdomu nagrinėti lenkiškus tautinius rūbus, pasakas, apeigas, simboliką. Per pertraukas per radiją grodavo lenkiška muzika, lenkiškos tautinės ir religinės dainos“ (INF18)

Taigi, šiandien mokyklos vaidmuo tęsiant ir formuojant naujas lenkų kultūros tradicijas yra didžiulis.

4.2.2. Lietuvos lenkų jaunimo pilietinio aktyvumo raiška Lietuvos visuomenėje

Šiame skyriuje bus lyginamos dvi informantų grupės. Pirmą grupę – tai jaunimas nedalyvaujantis lenkiškose organizacijose. Antra informantų grupė – Lietuvos lenkai, aktyviai veikiantys lenkiškose klubuose. Tyrimo duomenis bus analizuojami tokiais pjūviais

- Draugų ir pažįstamų ratas;
- Kalbos ir žiniasklaidos vartojimas;
- Mokyklos indėlis integruojantis į Lietuvos visuomenę;
- Dalyvavimas profesinėje sferoje;
- Dalyvavimas politiniame gyvenime;
- Dalyvavimas socialinėje sferoje.

Draugų ir pažįstamų ratas

Tyrimo duomenų analizė leidžia teigti, kad kalbant apie draugų ir pažįstamų ratą ryškaus skirtumo tarp dviejų informantų grupių nėra. galima pastebėti, kad jaunimas, nedalyvaujantis jokiose lenkiškose organizacijose turi daugiau lietuvių tautybės draugų ar pažįstamų. Tačiau vis tik didesnę poveikį turi ne dalyvavimas ar nedalyvavimas lenkų klubuose, bet aplinka, kurioje augo informantai.

Galima daryti prielaidą, kad jaunimas, neįgijęs lietuvių tautybės draugų ar pažįstamų studijų metu, bendraminčių ieško būtent tarp lenkų. Todėl didmiestyje susirasti lenkų tautybės draugų yra lengviausia būtent per įvairias lenkų jaunimo nevyriausybinės organizacijas.

Informantai pastebėjo, kad iki studijų laikų tarp jų pažįstamų ir draugų buvo dauguma tos pačios tautybės žmonių – lenkų. Taip pat buvo ir rusų, tačiau lietuvių buvo mažuma. Tačiau studijos Vilniaus bei Kauno aukštosiose mokyklose pakeitė pažįstamų ratą, lenkų jaunimas pateko į

socialinę aplinką, kur dauguma yra lietuvių. Iki mokyklos baigimo jie bendravo daugiausiai su mokyklos draugais, giminėmis. Ypač mažai pažįstamų rate lietuvių tautybės žmonių turėjo mažo miestelio, kur dauguma yra lenkų, gyventojai. Ne visiems buvo lengva užmegzti ryšį su lietuviais.

Kai kurie informantai pripažino (INF11), kad jiems ne taip lengva buvo bendrauti su lietuviais studijų metais, todėl ir po studijų jo pažįstamų ratas nepasikeitė – lenkų yra dauguma.

Svarbu pažymėti, kad informantų, kurių draugų ir pažįstamų rate yra daugiau lenkų, su lietuviais sieja tik darbo santykiai. Draugų tarp lietuvių jie neturi. O tie informantai, kurie turi draugų lietuvių, tai jie pažįstamų rate turi daugiau lietuvių tautybės žmonių.

Kaip jau buvo paminėta anksčiau, neformalius ryšius su kitos nei lenkų tautybės, o tiksliau lietuvių, žmonėmis, labai išplėtė **studijos lietuviškose mokslo įstaigose**. Vėliau – **darbas** valstybinėse institucijose ar įmonėse, kur dauguma yra lietuvių.

Galima taip pat teigti, kad lengviausia susirasti draugų buvo tiems, kas augo ir gyveno labiau lietuviškoje aplinkoje, kur gyvena daugiausia Lietuvos tautybės žmonės. Jaunimui iš mažo miestelio, kur dauguma gyventojų lenkų yra sudėtingiau užmegzti ryšį su lietuviais. Taigi Vilniuje augantis jaunimas savo pažįstamų rate turi daugiau lietuvių negu lenkų. Dėl to jiems yra lengviau prisitaikyti ir įsilieti į lietuvių aplinką. Mažo miestelio gyventojams yra sudėtingiau prisitaikyti prie lietuviškų tradicijų ir vertybių, nes augo grynai lenkiškoje aplinkoje, iki studijų laikų nebendravo lietuviškai ir tarp pažįstamų buvo mažai lietuvių.

Į klausimą „Ar Jūsų draugams svarbu išsaugoti lenkiškumą?“ nebuvo tvirto atsakymo „Taip“. Informantai teigė, kad kai kuriems svarbu, bet kitiems nelabai, nes po mokyklos užmiršta lenkų kalbą, pradeda bendrauti rusiškai, išteka už lietuvių ir vaikus leidžia į lenkiškas mokyklas. Taigi, pagrindinis tautiškumo išsaugojimo ir perdavimo veiksnys, anot tyrimo dalyvių – yra kalba.

Kalbos vartojimas

Tyrimo duomenys leidžia teigti, kad informantai nedalyvaujantys lenkų nevyriausybinėse organizacijose daugiausiai bendrauja lietuvių kalba, tuo tarpu jaunimas veikiantis lenkiškuose klubuose dažniausiai vartoja lenkų kalbą.

Nepaisant, kad informantų gimtoji kalba yra lenkų kalba, daugiausiai jie bendrauja lietuvių kalba. Priežastis – **darbas**. Darbas įpareigoja bendrauti valstybine kalba, ypač valstybės tarnyboje. Pirmos grupės informantai dažnai apsiriboja bendravimu su draugais, bendradarbiais ir gyvenimo partneriu. Kaip jau buvo minėta anksčiau, jų draugų ir pažįstamų rate daugiausia yra lietuvių, tarp bendradarbių irgi yra tik lietuviai.

„Šiuo metu bendrauju, aišku, lietuviškai, nes tiek darbe tiek anksčiau studijų metu vistik reikėjo daug skaityti rašyti ir bendrauti būtent lietuvių kalba.“ (INF2)

„Teko persiorientuoti į lietuvių kalbą. Taip jau atsitiko, kad įsigijau daug lietuvių draugų, darbe tenka bendrauti tik lietuviškai, dalyvauju tik lietuviškose klubuose ir organizacijų veikloje.“ (INF18)

Tačiau paaiškėjo, kad su kitos tautybės atstovais, ne lietuviais, nuošalyje bendraujama ne lietuvių kalba, o rusų arba lenkų. Pažymėtina, kad jei bendrauja grupė žmonių, kurioje yra ir lietuvių, ir lenkų, stengiamasi bendrauti visiems gerai supranta kalba – lietuvių kalba.

*„Oficialiai bendraujam lietuviškai, o šiaip **kamputyje ir lenkiškai**.“ (INF8)*

*„Bet kai susirenka visi, kad visi suprastų, šnekam lietuviškai. Pas mus darbe nėra to, kad jei kalbi kita ne lietuvių kalba yra kažkoks priešiškas. Nėra tokio. Pavyzdžiui praeitam darbe buvo taip, kad visi buvo lietuviai, ir aš vienas lenkas. Nu vis tiek, jautiesi... ne, buvo vienas rusas, tai mes su juo **bendraudavom rusiškai**, tai nelabai buvo patenkinti žmonės kad jie visi lietuviai, o mes čia rusiškai šnekam, ir jie nieko nesupranta. Galvojo, kad gal kažką slepiam.“ (INF4)*

Mokyklos indėlis integruojantis į Lietuvos visuomenę

Tyrimo duomenys atskleidžia, kad prie integracijos į Lietuvos visuomenę labiausiai prisidėjo:

- Mokymasis iš lietuviškų vadovėlių ir knygų;
- Galimybė per pamokas atsakinėti lietuvių kalba;
- Egzaminų laikymas valstybine kalba;
- Lietuvos valstybinių švenčių minėjimas;
- Sustiprintas lietuvių kalbos mokymas;
- Dalyvavimas būreliuose.

Verta paminėti, kad knygos, vadovėliai ir kita mokomoji medžiaga buvo ne tik lenkų kalba bet ir lietuvių. Dauguma vadovėlių, skirtų vyresnėms klasėms buvo tik lietuvių kalba. Taip, pasak informantų, stengiamasi paruošti mokinius abitūros egzaminams. Taip pat atsakinėti buvo leista ne tik gimtąja kalba, bet ir lietuvių kalba: taip mokiniai galėjo pagilinti lietuvių kalbos žinias.

Be to, integraciją į Lietuvos visuomenę stiprino ir santykiai su lietuviais. Mokykloje dažnai vyko sporto rungtynės tarp lenkų ir lietuvių. Taip pat į koncertus, debatus bei renginius buvo kviečiami mokiniai iš lietuviškų mokyklų. Mokiniai vykdavo į lietuvių kalbos olimpiadas, organizuojamos išvykos po Lietuvą. Mokykloje buvo organizuojami moksliniai būreliai, mokiniai dalyvaujantys juose išvykdavo į susitikimus su lietuviais, dažnai bendravo su jais.

„[...] Kaip jau minėjau važiuodavom į sporto varžybas į kitus Lietuvos miestus, rungtyniavom su lietuviais, paskui buvo bendri šokiai. Kai buvo koncertai mokykloje, pasikviesdavom ir moksleivius iš lietuviškos mokyklos, kuri yra mūsų mieste.“ (INF11)

„Aš dalyvavau tik mokslinėse būreliuose, tai mes vykdavom į olimpiadas kartu su lietuviais, susipažinau su labai daug mokinių iš lietuviškų mokyklų, vyresnėse klasėse net padėdavau jiems ruošti lietuvių kalbos pamokas.“ (INF12)

Didelį vaidmenį supažindinant lenkus su Lietuvos kultūra atlieka koncertų ir renginių, skirtų paminėti valstybines šventes, mokykloje organizavimas. Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad visos valstybinės šventės buvo minimos lygiai taip pat kaip ir lenkiškos. Lietuviškos valstybinės šventės buvo minimos dažniau negu lenkiškos. Kai kurie informantai nurodė, kad jų mokykloje per lietuvių kalbos pamokas kasdien buvo privaloma dainuoti Lietuvos himną.

Svarbu pažymėti, kad lenkiškose mokyklose buvo suteikta galimybė sustiprintai mokytis lietuvių kalbos. Buvo samdomi lietuviai mokytojai.

„Aš laisvai galėjau pasirinkti kiek lietuvių kalbos pamokų norėčiau turėti per savaitę, beveik visi moksleiviai rinko sustiprintą lietuvių kalbą. Dauguma lietuvių kalbos mokytojų buvo grynai lietuviai, kas labai įtakojo pagilintas mūsų žinias. Per pamokas net mokėmės lietuviškų tautinių dainų, daug skaitėm lietuvišką klasiką.“ (INF13)

Taigi, nepaisant, kad lenkiškos mokyklos Lietuvoje yra labai orientuotos į lenkiškumo puoselėjimą, skatino pažinti lenkų kultūrą ir tradicijas, tačiau tuo pat metu, kaip teigė informantai, nebuvo atsiskyrimo nuo Lietuvos visuomenės. Lenkiškose mokyklose buvo galimybė ne tik lankyti lietuviškus būrelius, bet ir sustiprintai mokytis lietuvių kalbos. Mokyklos bibliotekoje be lenkiškos literatūros buvo ir didelis pasirinkimas mokomosios ir grožinės lietuviškos literatūros.

Apibendrinant, lenkiškos mokyklos yra nukreiptos ne tik į lenkiškumo išsaugojimą, bet ir į visokeriopą jaunimo integracijos į Lietuvos visuomenę skatinimą. Tačiau svarbu pažymėti, kad mažo miestelio mokykloje labiau buvo skatinamas lietuviškumas negu sostinės mokyklose. Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad nepaisant to, kad vadovėliai buvo lietuvių kalba, nebuvo leidžiama nei atsakinėti, nei rašyti lietuvių kalba. Tyrimo dalyviai kilę iš mažo miestelio žymiai daugiau ir greičiau prisiminė, kaip mokykloje prisidėdavo prie integracijos į Lietuvos visuomenę. Galima iškelti prielaidą, kad sostinės mokyklos moksleiviai yra labiau integruoti, nes jie gyvena labiau lietuviškoje aplinkoje, kur dauguma sudaro lietuvių, bendrauja dažniausiai su lietuviais. Todėl lietuviškumas mokyklose nėra labai akcentuojamas. Tuo tarpu Šalčininkuose dauguma gyventojų yra lenkų, daugiausia jaunimas bendrauja su lenkais, todėl mokykla daugiau kreipia dėmesio į lietuvių kalbos išmokimą, susipažinimą su Lietuvos kultūra.

Lyginant dviejų informantų grupių – veikiančių lenkiškose klubuose ir neveikiančių – atsakymus, ryškaus skirtumo nepastebėta.

Dalyvavimas profesinėje sferoje

Svarbu pažymėti, kad visi informantai yra baigę arba dar studijuoja aukštosiose mokyklose. Tyrimo duomenų analizė leidžia teigti, kad lenkų kilmės lietuviai studijuojant susiduria su tam tikrais sunkumais:

- Priešiški santykiai su lietuviais studentais;
- Priešiškas dėstytojų nusiteikimas prieš lenkus;
- Sunkumai įsitraukiant į studentų socialinę veiklą.

Kai kurie tyrimo dalyviai (INF7, INF13) pažymėjo, kad sunku buvo susidraugauti su lietuviais studentais. Iš lietuvių jautiesi priešiškas nusistatymas prieš lenkus, neretai girdėjo juokelius savo adresu, studentai nenorėjo dalintis knygomis, konspektais ir informacija:

„Buvo net taip, kad paprašiau konspektą, nes vienoj paskaitoj nedalyvavau, tai merginos pažiūrėjo į mane priešišškai ir tiesiai šviesiai pasakė „neduosim“.“ (INF4)

„[...] Kai kurios merginos nelabai buvo linkusios su manimi bendrauti, porą kartų pavadino „Pszek“. Nekreipiau dėmesio į jas.“ (INF18)

„Buvo kažkokios pašaipios frazės apie lenkus ar šiaip kažkokie nepatogūs klausimai, kažkokie juokeliai ir pan.“ (INF9)

Viena informantė (INF8) teigė, kad didžiausią priešiškumą iš studentų sulaukė, kai pasakė bendramoksliams, kad gauna ne tik stipendiją už mokslus, bet taip pat gauna nemažą stipendiją iš Lenkijos.

Informantai teigė susidūrę ir su diskriminacija iš dėstytojų pusės:

„Mano grupėje buvo keli lenkai ir keli rusų tautybės studentai. Semestro pabaigoje iš vieno dalyko visa grupė gavo preliminarinius kaupiamuosius įvertinimus. Įdomiausia buvo tai, kad egzaminavo mus pagyvenęs dėstytojas, nė vieno iš mūsų asmeniškai nepažįstantis. Ta grupės dalis, kurios pavardės buvo lietuviškos gavo įvertinimus, atitinkančius kaupiamuosius balus. Nelietuviškų pavardžių turėtojai turėjo tenkintis vienu balu mažesniais įvertinimais. Manau, tai ryškus diskriminacijos pavyzdys.“ (INF17)

„Prie manės gal nesikabinėjo, bet buvo leista suprasti, kad aš negausiu maksimumo, nes aš esu lenkas.“ (INF4)

„Dar teko girdėt man adresuotus žodžius " jei lenkė tai varyk i savo Lenkiją gyvent"... nemalonu kad žmonės netoleruoja, matyt kai kurie net pamiršo, kad Lietuva, o juolab Vilnius - lenkų kraštas buvo. Taip pat universitete turėjau problemą - dėstytojui nepatiko , kad esu lenkė ir sumažino egzaminą įvertinimą, tiesiai buvo pasakyta į akis.“ (INF18)

Informantai nurodė, kad ne tik jie patys, bet ir jų artimieji yra susidūrę su diskriminacija tautininku pagrindu.. Vienas informantas teigė, kad jo brolis buvo „nuskriaustas“ studijų metu – vos išlaikė egzaminą vien dėl to, kad yra kitos tautybės (INF4). Kitas pastebėjo, kad labiausiai

diskriminacijos sulaukia jo sesuo mokykloje (INF12). Vieno interviu metu informantas nenorėjo pasakoti apie diskriminaciją, teigė, kad su diskriminacija nesusidūrė. Tačiau išjungus diktofoną, vaikinai atvirai papasakojo, su kokia diskriminacijos forma susiduria jo artimieji žmonės. Jo manymu, lenkiškos mokyklos yra specialiai uždaromos, kad lenkų kilmės lietuviai būtų priversti leisti vaikus į lietuviškas mokyklas, Lietuvos valdžia nefinansuoja mokyklų. Paminėjo įvykį, kad jo sesuo neretai laiku nepakliūna į mokyklą, nes mokyklinis autobusas, vežantis kartu ir lietuvių, ir lenkų vaikus į mokyklas, dažnai neatvažiuoja paimti lenkų. Taip pat papasakojo, kaip tėvams yra siūloma darbo vieta, jei jie vaikus leis į lietuviškas mokyklas.

Tyrimo dalyviai paminėjo, kad studijų metu buvo **sudėtinga įsitraukti į studentišką organizaciją**. Paminėtas konkretus atvejis, kaip klubo nariai atsisakė priimti į klubą, pabrėždami, kad nariais gali tapti tik lietuvių tautybės žmonės, nors organizacija nebuvo orientuota į kokią nors daugumos ar mažumos veiklą.

Kaip parodė tyrimo duomenų analizė, **labiausiai su diskriminacija susidūrė mažo miestelio gyventojai, kurie dalyvauja lenkiškų klubų veikloje**. Išanalizavus gautus duomenis, galima daryti prielaidą, kad studentai, susidūrę su diskriminacija iš lietuvių pusės, yra labiau linkę įsijungti į lenkiškų klubų veiklą. Taip jie suranda naujų draugų ir pažįstamų iš savo aplinkos, tos pačios tautinės kultūros.

„[...] Man pakankamai sunkiai sekėsi iš pradžių bendrauti su lietuviais, neturėjau tarp jų naujų draugų, šiaip jautiesi iš studentų nusistatymas dėl mano kalbos, akcento.[...] Lengviausia man buvo bendrauti su lenkais, jaučiausi jiems žymiai artimesni, nors ne tautybėje esmė, ir kai sužinojau, kad kuriamas lenkų studentų klubas, nutariau tapti nariu, susirasti bendraminčių, draugu, užsiimti įdomia veikla[...].“ (INF9)

Nepaisant to, kad lenkai kasdieniniame gyvenime susiduria su tam tikromis diskriminacijos formomis, tačiau tik keli jų pripažino, kad jei būtų lietuviais jie pasiektų gyvenime daugiau. Bet tik karjeros prasme. Kiti tyrimo dalyviai teigia, kad tautybė jiems nebuvo kliūtis įsidarbinant, o atvirkščiai, padėjo susirasti darbą:

„[...] Aš pavyzdžiui, Kaune ieškojo žmogaus, kuris moka šnekėti lenkiškai ir kuris dirbs su Lenkijos rinka. Ir tas labai įtakojo... Esu dėkingas tėvams, kad leido man eiti į lenkišką mokyklą.“ (INF11)

„Dirbu lenkiškoje institucijoje. Manau mano tautybė labai padėjo man įsidarbinti čia. Aš esu lenkė, puoselėju lenkišką kultūrą, puikiai moku lenkų kalbą. Manau geresnio kandidato į tas pareigas jie nerastų. Tik lenkas gali gerai dirbti lenkiškame kolektyve.“ (INF10)

Vienas tyrimo dalyvis (INF17) paminėjo, kad savo pirmąjį darbą surado tik dėl lenkų kalbos žinojimo. Kadangi Lietuva glaudžiai palaiko verslo santykius su Lenkija, todėl dažnai lenkų kalbos

žinojimas yra privalumas. Informantas teigė, kad ir beieškant antro darbo, pirmiausiai kreipėsi į lenkiškas institucijas arba į įmones dirbančias su Lenkija. Jo manymu, tokiose bendrovėse lenkams yra lengviausia greitai susirasti darbą. Dėl to, kaip pabrėžė informantas, jis jaučiasi net geresnis už lietuvius, nes jam atsiveria daugiau galimybių, jo platesnis mąstymas ir jam lengviau prisitaikyti.

Nors įsidarbinant tyrimo dalyviai nepajuto nepakantumo tačiau kai kurie teigė, kad darbo vietoje jaučia priešišumą lenkų atžvilgiu: juos pašiepia klientai (INF11), vadovai darbe dažnai pabrėžia tautybę (INF8), labai stebisi, kad lenkė gerai moka kalbėti ir rašyti be klaidų lietuviškai, lietuviai nėra labai patenkinti, kai lenkas su lenku bendrauja savo gimtąja kalba, gauna dėl to pastabų (INF4).

Taigi darbe nepastebima neigiamos nuostatos lenkų atžvilgiu, informantai nėra „skriaudžiami“ karjeros srityje. Kaip paminėjo tyrimo dalyviai, lenkų tautybė nėra didelė kliūtis siekiant karjeros. Tiek grynai lietuviškose organizacijose tiek tarptautinėse galima padaryti karjerą. Aišku, lietuviškose yra kiek sudėtingiau, bet tikrai ne neįmanoma. Taip pat informantai teigė, kad atlyginimas irgi nėra mažinamas dėl kitokios tautybės.

Kaip pastebėjo ne vienas tiriamasis, vardas ir pavardė labiausiai ir greičiausiai nurodo, kad žmogus yra ne lietuvių tautybės. Todėl nemažai lenkų sulietuvina savo vardus ir pavardes, kad ne taip akivaizdžiai „kristų“ į akis. Vieniems tai visai priimtinas dalykas, kiti yra labai priešiška nusiteikę prieš tokį dalyką. Jų nuomone, pakeitę savo pavardę jie negerbia savo tėvų, lietuviai atvirksčiai pradeda į juos žiūrėti su pašaipą ir priešiška, praranda kitų pagarbą.

Kai kurie informantai mano, kad turėdami pavardę su lietuviška galūne, lengviau integruosis į Lietuvos visuomenę, bus lengviau pasiekti užsibrėžtų tikslų, ypač susijusių su darbo rinka. Informantai išsakė dvejopą nuomonę šiuo klausimu:

- Griežtas nepitarimas pavardės keitimui;
- Pavardės keitimas yra pasirenkamas pagal poreikius ir patogumą.

Svarbu pažymėti, kad labiausiai priešiška nusistatę prieš pavardės keitimą Vilniaus lenkai, dalyvaujantys lenkų organizacijų veikloje. Mažo miestelio gyventojai, kurie dažniau nurodė susiduria su diskriminacija, pritarė pavardžių keitimui, jei tai duoda naudos.

Dalyvavimas politiniame gyvenime

Dalyvavimas valstybės politiniame gyvenime ir domėjimasis vykstančiais įvykiais – svarbus integracijos požymis. Informantai teigė, kad aktyviai domisi politiniu Lietuvos gyvenimu. Seka naujienas ne tik politikos, bet ir verslo. Pagrindiniais informacijos šaltiniai, iš kurių yra sužinomos šalies ir pasaulio naujienos, yra laikraščiai, žinios, rodomos per televiziją, bei internetinės svetainės ir radijas. Tyrimo dalyviai pabrėžė, kad jiems labai svarbu žinoti, kas vyksta Lietuvoje, nes

nepaisant to, kad yra lenkų tautybės, ji yra visavertiška Lietuvos pilietė ir jos pareiga yra domėtis Lietuvos politiniu gyvenimu (INF2).

Aišku prie domėjimosi politika labai prisideda tas faktas, kad informantai dirba arba mokosi tokiose srityse, kur domėjimasis tiesiog privalomas. Pavyzdžiui vienas informantas baigė teisę ir dirba teisme, kitas - dirba valstybinėje įstaigoje, dar kitas baigė teisę ir valdymą. Kiti informantai, dirbantys kitose srityse, visiškai nesidomi politiniu gyvenimu, tačiau jiems gali būti įdomiau ir labiau aktualios verslo naujienos.

Tiek lenkų organizacijose dalyvaujantys informantai, tiek nedalyvaujantys paminėjo, kad kartais pažiūri ir lenkų žinias, jiems yra įdomu, kaip gyvena kaimynai, kas pas juos dedasi. Tačiau domėjimasis apsiriboja labiau bendra informacija, arba informacija susijusia su Lietuva.

Jaunimo politinio aktyvumo rodiklis – dalyvavimas rinkimuose. Dalis informantų dalyvauja rinkimuose – Seimo ir prezidento, bei referendumuose. Jiems yra svarbu prisidėti prie sprendimo ir jaučia pareigą dalyvauti rinkimuose:

„Manau tai svarbu kiekvienam žmogui, piliečiui, asmeniui, gyvenančiam Lietuvoje- jei tam tikras klausimas liečia jo padėtį visuomenėje, jo finansinį stabilumą bei nauju bei geresniu (blogesniu) gyvenimo sąlygų atsiradimą, pasikeitimą, išnykimą - organizuojami žmonių susibūrimai su tikslu reikalauti gyvenimo sąlygų pagerėjimo yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo galimybe, garantuota tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija, tiek Europos žmogaus pagrindinių teisių ir laisvių konvencija.“ (INF4)

„Stengiuosi dalyvauti referendumuose, Prezidento, Seimo rinkimuose ir kt., nes esu Lietuvos pilietė, tad jaučiu būtinybę pasinaudoti Mums, piliečiams suteikta rinkimų teise. Aišku tais atvejais, kai nematau tinkamų kandidatų, tai tada susilaikau nuo balsavimo - nesu linkusi balsuoti už bet ką.“ (INF16)

Svarbu paminėti, kad vienas informantas pabrėžė, kad rinkimuose **balsuoja tik už lenkus**. Kadangi informantui yra labai svarbi tautybė ir lenkiškumo puoselėjimas, jo nuomone, tautinių mažumų teisėmis geriausiai gali pasirūpinti tik tautinių mažumų atstovas. Todėl yra svarbu, kad pvz. Seime būtų lenkų kilmės atstovas.

„Į rinkimus nueinu. Už lenkus prabalsuoju. Jeigu regione gyvena daugiau lenkų, tai lenkų valdžia geriau suprast poreikius, nes yra vis tiek tautybiniai skirtumai. Nueinu į seimo rinkimus ir į prezidento, jeigu verta, yra kandidatas vertas dėmesio.“ (INF4)

Kita informantė, atvirkiškai pabrėžė, kad niekada **nebalsuoja už lenkus**, nors namuose patiria spaudimą balsuoti už lenkus (INF5): jos senelis yra lenkų patriotas, todėl skatina šeimos narius balsuoti už lenkus, tačiau jai tai nepriimtina; jai tautybė nėra svarbi, ji atsižvelgia tik į žmones, partijas. Vien dėl to, kad reikia išrinkti savo tautybės atstovą ji nebalsuoja. Kitas informantas

(INF18) paminėjo, kad pas ją namuose yra atvirksčiai – **tėvai uždraudė balsuoti už lenkus**. Informantė pažymėjo, kad nekreipia dėmesio į tokius draudimus. Pasirinkimas balsuoti visiškai nepriklauso kokios tautybės yra kandidatas, ji objektyviai pasirenka. Ir jei ji nuspręstų balsuoti už lenką, tikrai nepaisytų tėvų draudimo.

Kiti informantai teigia, kad jiems visiškai nėra svarbus politinis valstybės gyvenimas, jis yra nusivylęs politika, todėl jokiuose rinkimuose nedalyvauja (INF11): šiais laikais politikavimas, valstybės valdymas, valdininkų kalbos ir jų darbai dažniausiai neatitinka piliečių lūkesčių.

Tyrimo duomenų analizė leidžia teigti, kad abiejų grupių informantų domėjimasis politiniu Lietuvos gyvenimo nesiskiria. Tyrimo dalyviai vienodai jaučia pareigą dalyvauti svarbiausiuose politiniuose šalies įvykiuose, domimasi politika ir naujienomis apie Lietuvą.

Dalyvavimas politiniame valstybės gyvenime – labai svarbus integracijos į visuomenę požymis. Tiek jaunimo dalyvavimas lenkiškose organizacijose tiek nedalyvavimas neįtakoja svarbos jausmo. Nors tyrimo metu buvo paminėtas „balsavimas už lenkus tik iš solidarumo“ atvejis, galima sakyti, kad tyrimo dalyviai rinkimuose neatsižvelgia į kandidatų tautybę kaip kriterijų pasirenkant už ką balsuoti.

Priklausymas vienai ar kitai politinei organizacijai svarbus pilietiškumo ir politiškumo ugdymo atžvilgiu, be to, tai gali skatinti ir asmenines jauno žmogaus ambicijas.:

„Man niekada nekilo mintis ar lietuviška, ar lenkiška. Tiesiog tuo metu studijavau politiką ir liberalai labai tiko, tada dalyvavau vieno kandidato rinkimo kompanijos ir tai tiesiog lygiagrečiai. Aš derinau tai, kas man buvo įdomu – profesinę, studijų prasmę, sritį ir norą veikti.“ (INF13)

Tačiau tyrimo duomenys rodo, kad informantų nedomina dalyvavimas politinių partijų veikloje.

Dalyvavimas nevyriausybinėse organizacijose

Pastebėtas informantų pakankamai didelis aktyvumas nepolitinėse organizacijose. Kaip jau minėta, viena tiriamųjų grupė aktyviai veikia lenkiškose klubuose, būreliuose.

Viena iš analizuojamų informantų grupių nepriklauso jokiems lenkiškiems klubams. Informantai šiuo metu nedalyvauja jokiose lenkiškuose klubuose, būreliuose ar susirinkimuose. Anksčiau, dar besimokindami mokyklose, aktyviai veikė įvairiuose ansambliuose, tautiniuose choruose ar šokių būreliuose, dramos.

„Šiaip aš lankiau mokykloje dainų grupę, taip pat liaudiškų dainų ansamblių, mes dainuodavom lenkiškas tautines dainas.“ (INF2)

„Sporto būreliai buvo, tai mes ten krepšinį žaidėm, mes turėjom daug turnyrų kažkur Lenkijos teritorijos, Lenkijoje, tiesiog važinėdavo į Lenkiją, žaisdavom su jų mokyklomis, Lenkų mokyklomis.“
(INF1)

Svarbu paminėti, kad net tik įstoję į aukštąsias mokslo įstaigas, dar pirmais studijų metais buvo bandoma įsitraukti į naujus klubus, kuriose dalyvauja lenkai.

Tačiau ilgainiui dėl subjektyvių ir nelabai priežasčių informantai pasitraukė iš jų. Kai kurie daugiau ir nedalyvauja jokiose klubuose, kiti, atvirksčiai, įsitraukė į lietuviškus klubus, kurių veikloje dalyvauja įvairių tautybių žmonės.

Vienas informantas (INF1) paminėjo, kad kadangi jam yra svarbios kelionės, jis įsitraukė į „autostopinininkų“ ir „svetingumo“ klubus. Dalyvavimas tokiuose klubuose jam duoda galimybę pakeliauti po pasaulį, užmegzti naujas pažintis ne tik užsienyje, bet ir čia Lietuvoje, nes klubuose susirenka daug jaunimo, tarp kurių yra ir lietuvių, ir lenkų, ir rusų ir kitos tautybės žmonių. Naujos pažintys svarbus integracijos požymis. Taip pat tokio pobūdžio veikla suteikia bendravimą, o ypač su kitų tautybių atstovais, ne tik su lietuviais ar lenkais.

Kita informantė (INF18) teigė, kad ji dalyvauja tik klubuose, kurių veikla yra susijusi su darbo rinka, su mokymais, ar verslu. Informanto nuomone, svarbiausias integracijos požymis yra visavertiškas dalyvavimas darbo rinkoje, todėl stengiasi per klubus įgyti dar daugiau patirties ir pasimokyti, susipažinti su naujais žmonėmis, ir gautą patirtį ir žinias sėkmingai pritaikyti darbe. Jau buvo pastebėta, kad juo labiau žmogus yra aktyvus būtent Lietuvos visuomenėje, o ne apsiriboja dalyvavimu lenkų klubuose, tuo jam lengviau yra visavertiškai integruotis į Lietuvos visuomenę.

Kalbant apie lenkiškų klubų veiklą, pasirodo ne visi informantai žino, kokie lenkiški klubai ir būreliai veikia. Labiausiai žinomas klubas yra Studentų Klubas, kuris veikia Lenkų Kultūros Namuose. Jis yra didžiausiai ir aktyviausiai veikiantis klubas, kuris oficialiai turi virš šimto narių, tačiau aktyvių narių yra tik apie trisdešimt. Keli informantai (INF1, INF4) minėjo, kad kurį laiką priklausė klubui, tačiau pasitraukė iš jo.

Informantai teigiamai žiūri į lenkiškus klubus Lietuvoje, pritaria jų veiklai. Anot tyrimų dalyvių lenkiški klubai: skatina puoselėti lenkiškumą, nepamiršti lenkų kalbos, laikytis lenkiškų tradicijų, susipažinti su žymiais Lietuvos lenkais, padeda užmegzti daugiau pažinčių su Lietuvos lenkais, suteikia galimybę įdomiai ir prasmingai praleisti savo laisvalaikį, suteikia galimybę pakeliauti ir susipažinti su Lenkija, jos kultūra, apsilankyti lenkiškose koncertuose, pasimokyti ir prisidėti prie naudingos visuomeninės veiklos (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Lenkiškų nevyriausybinų organizacijų veiklos Lietuvoje vertinimas

Atsakymų kategorijos	Informantų atsakymai į klausimą „Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą?“
Skatina puoselėti lenkiškumą, nepamiršti lenkų kalbos	„Girdėjau, kad yra nemažai tokių organizacijų Lietuvoje. Manau, kad tai yra gerai. Tokių organizacijų tikslas greičiausiai yra tautiškumo išsaugojimas ir savitarpio pagalba.“ (INF17)
Skatina laikytis lenkiškų tradicijų, susipažinti su žymiais Lietuvos lenkais	„Šeimoje dažnai nesilaikoma lenkiškų tradicijų, o vat klubuose, kiek girdėjau, yra galimybė prisiminti kokios jos yra. Tos pačios šventės Andrzejki ar Katarzynki – švenčia lenkai, skaičiau internetiniame portale, kad klubuose yra organizuojamos tokios šventės.“ (INF5) „[...] pasikviečia svečius iš Lenkijos – dainininkus, meno žmones, susipažįsta su jais, jie supažindina mūsų jaunimą su Lenkų kultūra. Šaunu.“ (INF8)
Padeda užmegzti daugiau pažinčių su Lietuvos lenkais	„Manau, tiesiog sujungti lenkus, sujungti, kad jie žinotų, kad jie yra Vilniuje, susipažinti su savo tautiečiais...“ (INF4)
Suteikia galimybę įdomiai ir prasmingai praleisti savo laisvalaikį	„Manau, kad jau vien jų egzistavimo faktas yra labai svarbus. Svarbu, kad žmonės, ypač jaunimas kažkuo domisi, plečia savo akiratį, kažką siekia. Tie visi jaunimų būreliai, organizacijos, ne tik lenkų organizacijos, o apskritai... manau yra reikalingi, nes tokiu būdu didėja jaunimo užimtumas, prasmingas laisvalaikio praleidimas, turtingesnis pasidaro jų dvasinis gyvenimas be to tam tikra prasme jie užkerta kelią jaunimui „prasmukti“ į pvz. nusikalstamą pasaulį. Taigi galima išvengti tam tikrą jų prevencinį pobūdį. Aišku visų organizacijų veikla turi būti teisėta ir neprieštarauti teisėtiems interesams.“ (INF16)
Suteikia galimybę pakeliauti ir susipažinti su Lenkija, jos kultūra, apsilankyti lenkiškose koncertuose	„Klube organizuojamos kelionės į Lenkiją, važiuojam susipažinti su Lenkijos kultūros paveldu. Atostogaujant Lenkijoje, nuvažiuojam poilsiauti.“ (INF9) „Dabar organizuojama yra išvyka į koncertą Lenkijoje. Duota puiki galimybė, finansuoja Lenkija, o nėra kam važiuoti. Tai draugas mane pakvietė.“ (INF4)
Suteikia galimybę pasimokyti ir prisidėti prie naudingos visuomeninės veiklos	„Kasmet organizuojamas renginys „Gwiazdka dla sierot“. Kartu su Lenkų Kultūros Namų atstovais apilanko lenkiškose vaikų namuose, spektaklį parodo. Kartą buvau pakviestas prisidėti, bet nepavyko“ (INF13)

Vienas informantas (INF4) nelabai pozityviai vertina lenkiškus klubus. Jis pats kurį laiką priklausė būtent Studentų Klubui. Jis pažymėjo, kad nepaisant tam tikrų plusų, kuriuos suteikia veikla, yra ir minusų – tokie tautiniai **klubai skatina atsiriboti nuo Lietuvos visuomenės**. Žmonės, priklausantys klubui, jo nuomone mažiau bendrauja su lietuviais, vertina savo tautą aukščiau, atsiribuoja, dėl to jiems yra sunkiau kažką pasiekti Lietuvoje.

Informantai pažymėjo, kad nors lenkiškų klubų yra, jie yra remiami materialiai, tačiau vis dėlto labai trūksta aktyvumo. Tikslai yra iškelti tikrai labai dideli, tačiau jų nesiekama – apsiribojama vien pramogom, laisvalaikiu, bendravimu. Vienas iš svarbių tikslų yra – integracija į Lietuvos visuomenę, tačiau kaip buvo pastebėta anksčiau, klubai labiau atsiskiria nuo jos ir veikia tik su lenkais. Beveik nebendraujama su lietuviškais klubais, specialiai nebandoma „įsilieti“ į Lietuvos visuomenę.

Kaip jau buvo minėta, lenkiškų klubų dalyviai nesistengia įsitraukti į veiklą su lietuviais, tačiau jei yra galimybė, tai su mielu noru dalyvauja. Daugiausiai veiklos su lietuviais turėjo Studentų Klubas. Vienas tyrimo dalyvis (INF13) pažymėjo, kad buvo rengiami ir bendros išvykos ir projektas su Lietuvos mokyklomis:

„Bendradarbiavom su Lenkų Institutu. Su jais mes važiavome į Lenkiją. Dalyvavom kartu su lietuviais. „Lietuvos jaunieji mokslininkai“. Ten aplankėme daug valstybinių institucijų, įvairiausių įstaigų, tai buvo kaip ir kontaktų paieška ir referatų skaitymas.

Su Lenkų Institutu darėm projektą popiežiui Jono Pauliaus II atminti. Tai buvo skirta lenkų ir lietuvių mokyklų mokiniams. Vaikai turėjo parašyti rašinėlius tam tikrom temom. Ir paskui buvo apdovanojimai ir paskui buvo diskusijos. Tai vyko lietuvių kalba.“ (INF13)

Svarbu paminėti, kad lenkiški klubai nelabai stengiasi bendradarbiauti su lietuviais ir patys neparodo iniciatyvos.

Taip pat tam, kad **padėti lenkų jaunimui įsilieti į Lietuvos darbo rinką** yra organizuojami kursai, mokymai:

„Yra tradiciniai projektai, kuriuos mes rengiame kasmet. Tai mokymai „Pirmasis darbas“, skirti arba dvyliktokams arba pirmakursiams, tai yra CV rašymas, motyvacinio laiško rašymas, suvaidintas pokalbis su darbdaviu. Praeitais metais turėjome potencialių darbdavių, kurie galėjo pakalbėti su studentais, turėjom ir iš darbo biržos svečius, galima buvo padaryti testus, kokia profesija tinka. Viskas vyksta lietuvių kalba, kviečiami lektoriai iš lietuviškų firmų.“

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad lenkų jaunimas labiausiai įsitraukia į klubų veiklą dėl noro veikti ir prasmingai leisti laisvalaikį, susipažinti su bendraminčiais. Yra nemažai Lietuvoje veikiančių lenkiškų organizacijų. Mūsų informantai priklauso klubams: Studium, Związek Polaków na Litwie, Klub Studentów, Klub Włóczęgów Wileńskich, Harcerze, ansamblis „Zgoda“. Tai yra

didžiausi lenkiški klubai. Svarbu paminėti, kad informantai priklauso ne vienam klubui, bet iškart yra dviejų klubų nariais. Taip jie gali tenkinti skirtingus poreikius, susijusius su tautiškumu.

Galima teigti, kad mažo miestelio gyventojai gausiausiai dalyvauja Studentų Klubo veikloje. Šis klubas yra labiau orientuotas į bendravimą, lenkiškumo palaikymą ir tradicijų puoselėjimą. Tuo tarpu Vilniečiai labiau linkę dalyvauti aktyvesnėje veikloje: Harcerių klube, Vilniaus miesto Valkatų Klube, Studium. Jų tikslas nėra bendravimas, o aktyvi veikla: mokymai, kelionės, pažintys su kitų tautybių žmonėmis, aktyvus laisvalaikis.

IŠVADOS

1. Mažumos grupė – tai socialinė kategorija, apimanti tam tikrą populiaciją, kuri yra išskirta iš didesnės grupės dėl tam tikrų savybių, kurios dominuojančios daugumos yra vertinami negatyviai. Savybės, kurios gali būti svarbios tai: išvaizda, elgesys, gyvenimo būdas, kalba, kultūros savybės, priklausymas organizacijoms, istorinis palikimas ir pan.
2. Mažumos nariai supranta savo padėtį ir daugumos santykius su jais, dėl diskriminacijos jaučiasi kitokie. Mažuma dažnai negali pakeisti savo padėties. Todėl mažumos pasižymi stipriu ryšiu ir grupės solidarumu. Kitos savybės tai – kultūrinis išskirtinumas, apribota arba autonomijos stoka, tradicijos ir simboliai.
3. Lenkų mažumos savybės: gyvenimas tautos, visuomenės viduje; jos nariai kilmę sieja su bendra istorija, bendrais protėviais; sukuria organizacijų ir neformalių socialinių santykių, kurie ragina likti grupės viduje, tinklą; turi savo simbolius, susijusius su išskirtinumo jausmu.
4. Etninė mažuma – tai tautinė grupė neturinti nuosavos valstybingumo formos arba turinti ją, bet gyvena kitos valstybės ribose. Mažumos tipus išskiriame remiantis kriterijais: aspiracijos (iki valstybės sukūrimo), tapatinimasis su šalimi, kurioje gyvenama, su gyvenamąja vieta, teisinės padėties. Mažumos nariai nori išsaugoti savo išskirtinumą ir perduoti jį vaikams.

Remiantis atlikto kokybinio tyrimo duomenimis:

5. Lietuvos lenkų jaunimas didžiuojasi savo tautybe. Lenkams svarbu yra išsaugoti lenkiškumą ir perduoti jį vaikams. Jaunimas didžiuojasi savo kalba, su malonumu bendrauja gimtąja kalba, puoselėja lenkiškas tradicijas, pažymi religijos svarbą lenkams.
6. Lietuvos lenkų jaunimas aktyviai dalyvauja tiek lenkiškose organizacijose tiek lietuviškose. Lenkiškuose klubuose jiems svarbu – kalbos puoselėjimas, bendravimas su lenkais, lenkiškos kultūros pažinimas, įdomus laiko praleidimas su tautiečiais. Dalyvavimo lietuviškuose klubuose tikslai – naujos pažintys, įdomi veikla, žinių, kurios bus naudojamos darbe, kaupimas. Pirmuoju atveju dalyvavimas yra orientuojamas į tautiškumo puoselėjimą, antruoju atveju dalyvavimas - kaip pagalbinė priemonė įsilieti į Lietuvos visuomenę.

7. Lietuvos lenkų jaunimas aktyviai dalyvauja politiniame Lietuvos gyvenime. Jiems yra svarbus dalyvavimas prezidento ir Seimo rinkimuose, referendumuose.
8. Tyrimo duomenys rodo, kad lenkų jaunimas nepatiria ypatingų sunkumų įsiliejant į Lietuvos visuomenę. Tam įtakos turi aplinka, kurioje užaugo, mokykla ir studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose. Mažiausiai sunkumų integruojantis į Lietuvos visuomenę patiria jaunimas užaugęs aplinkoje, kur dauguma yra lietuvių tautybės žmonių. Mokykla taip pat labai prisidėjo prie integracijos: buvo suteikta galimybė mokytis iš lietuviškų knygų, atsakinėti lietuviškai, kartu su lietuviais dalyvauti olimpiadose ir mokslinėse būreliuose, pažinti Lietuvos kultūrą per literatūrą ir keliones.
9. Jaunimas, dalyvaujantis Lietuvos lenkų nevyriausybinėse organizacijose, dažniau patiria neigiamas nuostatas iš kitų pusės, negu jaunimas, nedalyvaujantis lenkų organizacijų veikloje. Pastarieji dažniau bendrauja lietuvių kalba, daugiausiai turi lietuvių tautybės draugų, dirba lietuvių kolektyve. Tuo tarpu dalyvaujantis organizacijose jaunimas draugų ir bendraminčių ieško tarp lenkų tautybės žmonių, buriasi į klubus, daugiau dirba lenkiškose ir tarptautinėse įstaigose, dažniausiai vartoja lenkų kalbą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Bačová V. Etnická identita osobnosti - jej sociálnopsychologický prístup. 2000;
2. Beresnevičiūtė V., Etninių grupių socialinės integracijos dimensijos šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje// Etniškumo studijos 2005. Vilnius: 2005;
3. Biveinis P., Kasperavičius A.P., Tautiniai santykiai Lietuvoje 1988-1992// Lietuvos istorijos studijos, Nr. 20, Vilnius: 2007;
4. Čekmonas V., Tautinių mažumų elgsenos tipologija// Tautinės mažumos: etnosocialinių problemų seminario 1991-1992 m. medžiaga. (sudarytoja N.Kasatkina). Vilnius: FSTI, 1992;
5. Equal projektas. Tautinių mažumų atstovų integracijos į darbo rinką galimybių tyrimas. [žiūrėta 2009m. gegužė 23d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.equal.lt/uploads/docs/pranesimas%20spaudai%20VB6.doc>;
6. Francis E. K., Minority Groups--A Revision of Concepts//The British Journal of Sociology. 1951. [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.jstor.org/stable/586722>;
7. Gellner E. Tautos ir nacionalizmas. Vilnius 1996;
8. Hernová Š. Problematika formování vědomí národní příslušnosti a otázky etnické sebeidentifikace.// Sokolová G. Hernová Š. Národně jazykové vědomí obyvatel národnostně smíšených oblastí České republiky Opava:Slezský ústav SZM, 2000;
9. Kalnius, Ethnic Processes in Southeastern Lithuania in the 2nd half of the 20th c. Vilnius: Žara, 1998;
10. Kal'avský M. K niektorým otázkam formovania etnického vedomia. 2001 [žiūrėta 2008m. rugsėjo 15d.]. Prieiga per internetą: www.saske.sk/cas/2-2001/kalavsky.html;
11. Kasatkina N., Etninių mažumų adaptacija daugiaetninėje visuomenėje// Etniškumo studijos: teoriniai samprotavimas ir empiriniai tyrimai. Vilnius: Eugrimas, 2000;
12. Kasatkina N., Kuzmickaitė L., Pratarmė// Etniškumo studijos: teoriniai samprotavimas ir empiriniai tyrimai. Vilnius: Eugrimas, 2000;
13. Kasatkina N., Leončikas T. Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga, Vilnius, 2003;
14. Kiliánová G. Teoretické východiská pre výskum etnických otázok v národopise /etnológii na Slovensku. Identita etnických spoločenstiev. Bratislava: Ústav etnológie SAV 1998;
15. Klub studentow. [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą:
www.klubstudentow.lt;
16. Klub Włóczęgów Wileńskich. [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą:
www.kww.lt;

17. Krupavičius A., Politinis dalyvavimas ir tautinės mažumos Lietuvoje// Tautinės mažumos demokratinėje valstybėje. Vilnius, 2000;
18. Kuzmickaitė L., Tamošiūnaitė R. Stereotipai kaip socialinė realybė. // Etniškumo studijos: teoriniai samprotavimai ir empiriniai tyrimai, Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas, 2000;
19. Kuzmickas B., Astra L. Šiuolaikinė Lietuvių tautinė savimonė. Vilnius: Rosma 1996;
20. Lenkų organizacijų sąrašas. [žiūrėta 2008m. gegužė 04d.]. Prieiga per internetą: <http://www.polonia.org/litwa.htm>;
21. Lietuvos Respublikos Konstitucija, [žiūrėta 2009m. gegužė 01d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>;
22. Luckman T., Bergher P.L. Socialinės tikrovės konstruktas. Vilnius: Pradai, 1999;
23. Malloy T., Gazzola M., Final Report on ‘The Aspect of Culture in the Social Inclusion of Ethnic Minorities// Report undertaken for the European Commission by ECMI. 2007, [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą: http://www.ecmi-eu.org/no_cache/home/news/single-news-item/article/35/164/;
24. Motuzas R., Tautinės mažumos ir pilietinė visuomenė// Tautinės mažumos demokratinėje valstybėje. Konferencijos, skirtos Lietuvos Respublikos Tautinių mažumų įstatymo ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 10-čiui, medžiaga. 1999m. lapkričio 25-26d. Vilnius, 2000;
25. Mucha J. Oblicza etniczności. Studia teoretyczne i empiryczne. Kraków 2005;
26. Mucha J. Stosunki etniczne we współczesnej myśli socjologicznej. Warszawa 2006;
27. Nedomová A., Kostelecký T. Národní identita. Praha: Sociologický ústav AV ČR, edice WP, 1996;
28. Paliukienė R., Rumša J. Tautinės mažumos Lietuvoje. //Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės. Vilnius 1999;
29. Plasseraud Y. Mažumos :tautinių ir etninių mažumų studijų įvadas. Vilnius 2006;
30. Ranonytė A. Tautinis ir europinis tapatumas: suderinamumas ir raiška// Filosofija. Sociologija. Nr. 4. Vilnius: 2004
31. Smith A. Nacionalizmas XX amžiuje. Vilnius 1994;
32. Statistikos departamentas. [žiūrėta 2009m. gegužė 23d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3010215&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=3236&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>;

33. Statkus N., Tapatybės politika etniniams konfliktams reguliuoti. Vilnius: Versus Aureus, 2004;
34. Stephen R. Burants, International Relations in a Regional Context: Poland and Its Eastern Neighbours-Lithuania, Belarus, Ukraine// Europe-Asia Studies. Glasgow, 1993 [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą: <http://www.jstor.org/stable/153265>;
35. Tajfel H. Sociálna psychológia menšín. Bratislava: Minority Rights Group, 1995;
36. Taljūnaitė M., Pilietybė ir socialinė Europos integracija. Vilnius: MRU, 2005;
37. Tautinių bendrijų namai. [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą: www.tbn.lt
38. Tautinių mažumų įstatymas, [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=22150;
39. Trinkūnienė I., Lietuvių miestiečių tautinės ir etninės savimonės raiška// Etniškumo studijos: teoriniai samprotavimai ir empiriniai tyrimai. Vilnius: Eugrimas, 2000;
40. Vilniaus Lenkų Kultūros Namai. [žiūrėta 2008m. rugsėjo 23d.]. Prieiga per internetą: www.dompolski.lt

PRIEDAI

1 priedas

Klausimynas

Kalba

1. Kokia Jūsų gimtoji kalba?
2. Su kuo bendraujate lenkų kalba? (šeimos nariai, gyvenimo partneris, kiti giminaičiai, draugai, bendramoksliai, bendradarbiai) Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba? Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba? Kodėl (ne)malonu?
3. Kokias kalbas dar mokate?
4. Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

Mokykla

5. Kokią mokyklą baigėte? Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo? Kokia kalba vyko pamokos? Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui? Ko trūko mokykloje? Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

Kultūra

6. Ar skaitote knygas lenkų kalba? Kodėl? Kokias knygas? Kas autoriai? (lenkų, pasaulio literatūra) Kodėl ne? ar anksčiau skaitėte knygas? Kodėl?
7. Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba? Kokią spauda skaitote lenkų kalba? Kas joje Jūs domina? Ką Jums duoda skaitymas lenkų kalba? Ar skatina tai laikytis lenkų tradicijų?
8. Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba? Kodėl?
9. Ar klausotės lenkiškos muzikos? Kodėl?

Politika

10. Ar Jūs domitės politika? Kaip Jus domitės politika? Kokios naujienos Jums yra įdomiausios? Ar domitės Lenkijos politika? Kodėl/kodėl ne?

Draugai

11. Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?
12. Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?
13. Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą? Kodėl taip manote?
14. Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis? Į lietuvius? Kokie Jūsų santykiai su jais? Kodėl?

Mokslas/darbas

15. Kur Jūs dirbate/mokotės? Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais? Ar yra tarp jų lenkų? Kokia kalba bendraujate su jais? Kodėl?
16. Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė? Kodėl ne? Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės? Kokios tautybės Jūsų kolegos/bendramoksliai?
17. Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

Visuomeninė veikla

18. Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

19. Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai? Kokiai? Kodėl/kodėl ne? Ką dalyvavimas Jums duoda? Ko siekia ši organizacija? Kokie žmonės jai priklauso? Kokia veikla užsiimate šiame klube/organizacijoje? Kokiose renginiuose dalyvaujate? Kodėl?
20. Ar Jūs priklausote kokiai nors kitai, ne lenkų, visuomenei organizacijai Lietuvoje? Kokiai? Kodėl/kodėl ne? Ką dalyvavimas Jums duoda? Ko siekia ši organizacija? Kokie žmonės jai priklauso? Kokia veikla užsiimate šiame klube/organizacijoje? Kokiose renginiuose dalyvaujate? Kodėl?

Politinis dalyvavimas

21. Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai? Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose? Koku būdu? Ar dalyvaujate rinkimuose, demonstracijose, mitinguose? Kodėl jums tai svarbu?

Tapatybės, vertybės

22. Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?
23. Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?
24. Ką Jums reiškia būti lenku?
25. Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos) Kodėl? Ar jos susijusios su lenkiškumo išsaugojimu?
26. Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija? Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?
27. Kokios tautybės Jūsų tėvai? Ar turite kitos tautybės giminaičių? Kokios?
28. Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė? Kodėl?
29. Ar turite vaikų. Kokie jų vardai (ar lenkiški)? Kokia mokyklą jie lanko? Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

Interviu išrašai

Informantas 1

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Mano gimtoji kalba yra lenkų kalba.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Lenkų kalba bendrauju su draugais daugiausia. Ir su giminaičiais. O daugiau tai ne.

I: Kodėl bendraujate lenkų kalba?

INF: Nes tie kiti žmonės negali susikalbėti lietuvių kalba. Tai man tenka kalbėti su jais lenkų kalba, nu ta kalba, kuria jie kalba.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Kaip jaučiuos? Gerai jaučiuos, laisvai jaučiuos. Nu man neegzistuoja man kažkokių tai trukdžių kalbėt lenkų kalba... kažkur tai. Jokio skirtumo.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Kokias kalbas dar moku? Rusų, anglų, vokiečių truputį, lietuvių kas be ko.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Manau, kad lietuvių daugiau bendrauju žodžiu. Ir raštu irgi.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Sniadeckio gimnaziją - lenkų.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Mokykla prisidėjo prie lenkiškumo galbūt daugiausiai per tokius kultūrinius ar mokslinius darbus. Na, pvz. Projektai kažkokie tai, mainai tarp Lenkijos mokyklos ir mūsų mokyklos, po to per koncertus, kurie buvo skirti kažkokiom tai lenkų šventėm, pvz. Gegužės trečioji – Lenkijos konstitucija ir pan. Tai vat daugiausiai per kultūrinius tokius. Buvo ir moksleivių mainai. Pas mus į mokyklą atvažiuodavo iš Lenkijos jaunimas, gyveno arba bendrabutyje, arba kurio nors moksleivio šeimoje. Paskui jie dalyvavo su mumis vakarėliuose, bendraudavom daug su jais, eidavom į šokius kartu. Mūsų moksleiviai taip pat turėjo galimybę išvažiuoti į Lenkiją ir pagyventi tikrų lenkų šeimoje, pamatyti Lenkų kultūrą, architektūrą, susipažinti su žinomais lenkais, kultūros veikėjais, sportininkais. Bet gaila ne visiems moksleiviams buvo suteikta tokia galimybė – tik geriausiai besimokantys mokiniai galėjo išvažiuoti, bet ir tie ne visi. Nes už kelionę reikėjo sumokėti, aišku, suma buvo nedidelė, nes didesnę kelionės išlaidų sumą apmokėdavo Lenkija, bet vis tiek, ne visi turėjo galimybių susimokėti.

I: Kokia kalba vyko pamokos?

INF: Dauguma pamokų tai vyko lenkiškai. Man atrodo, kad pas mus nebuvo tikrų lietuvių mokytojų, visi lenkai. Per kai kurias pamokas galima buvo atsakinėti, rašyti lietuvių kalba. Aš dažniausiai atsakinėdavau lenkiškai, kiti mokiniai atsakinėdavo lietuviškai – jiems buvo taip patogiau.

I: O kokios kalbos vadovėliai buvo?

INF: Vadovėliai buvo ir lenkiški ir lietuviški, nes egzaminus reikėjo laikyti lietuviškai tai reikia mokytis ir lietuviškai. Šiaip kiek žinau buvo lenkiškų vadovėlių trūkumas, nespausdino jų. Todėl pas mus dauguma vadovėlių buvo lietuvių kalba. Bet tai tik į naudą, labiau patobulinom lietuvių kalbos žinias, išmokom terminų, dėl to mums universitete buvo pakankamai lengva.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Aš manau, kad pakankamai. Ir mokytojai stengdavosi visada... Taigi priklauso bendrauti lenkiškai ir panašiai. Ir tų kultūrinių renginių netrukdamo ir šiaip svečių visokiausių iš Lenkijos. Aš manau, kad normaliai viskas vykdavo.

I: Ko trūko mokykloje? Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Kokiuose būreliuose? Nu sporto būreliai buvo, tai mes ten krepšinį žaidėm, mes turėjom daug turnyrų kažkur Lenkijos teritorijos, Lenkijoje, tiesiog važinėdavo į Lenkiją, žaisdavom su jų mokyklomis, Lenkų mokyklomis.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Ne, visai neskaitau.

I: Kodėl?

INF: Nes, nepasitaiko proga čia įsigyti tų knygų ir panašiai. Aš mielai paskaityčiau tas knygas, jei būtų įdomu ir būtų įdomios tos knygos. Bet čia pas mus sunku surast tų lenkų knygų. Tiesiog patogiau įsigyti lietuviškas knygas.

I: Ar anksčiau skaitėte knygas?

INF: Jo, skaičiau.

I: Kodėl?

INF: Kodėl skaičiau? Daugiausia lenkų knygas skaičiau tai mokykloje, nes reikėjo pagal programą perskaityti. O daugiau tai nežinau.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Dabartiniu metu labai mažai. Nes nėra kur jų įsigyti, labai mažai tų laikraščių, gali įsigyti porą vos laikraščių lenkų kalba. „Kurjer wilenski“ žinau... ir dar kažkokį, bet neprisimenu pavadinimo. Aj, skaitau dar kartais „Newsweek“ lenkišką leidimą. Ta prasme angliškas žurnalas, bet lenkiškas leidimas. Tai vat.... ji galima įsigyti Lenkų kultūros namuose. Ir labai pigiai.

I: Ar lankaisi lenkų kultūros namuose?

INF: Per metus gal kokius du kartus lankausi Lenkų kultūros namuose.

I: Kodėl ten lankais?

INF: Mes su Andrzejum tranzavom kažkada į Lenkiją, mums reikėjo žodyno lenkiško ir tiesiog niekur nesuradom, tai nuvažiavom tenais ieškot, nuvažiavom tų knygų. Šiaip labiau iš reikalo lankausi tenais, jei reikia kažką sužinoti, kažką nupirkti. Bet tikrai ne dėl to, kad tai man svarbu. Tiesiog ten galiu įsigyti reikalingų žurnalų ir tiek.

I: Ką jums duoda skaitymas lenkų kalba?

INF: Tą pati, ką lietuvių kalba, rusų kalba – informacijos man duoda. Tą informaciją galiu perskaityti ta kalba – lenkų pavyzdžiui ir kita galiu neskaityti, jokio skirtumo iš tikrųjų kokia kalba. Tą pačia informaciją, tas pačias naujienas, ir panašiai.

I: Ar skatina tai laikytis lenkų tradicijų?

INF: Ne, nelabai. Manau, kad ne. Juk ten nėra parašyta grynai apie tradicijas, o tiesiog naujienos.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba?

INF: Jo, žiūriu kartais. Neseniai žiūrėjau tokią komediją lenkišką „Killer“, tai labai įdomu, buvo ir juokinga, tai labai patiko. Bet tokius populiarius filmus žiūriu. Čia lenkų režisierius, lenkiškas filmas. Ir kartais pasižiūriu žinias.

I: Kodėl jums tai įdomu?

INF: Aš nežinau, kartais toks įdomumas atsiranda, ką veikia mūsų kaimynai. Ta prasme, nes Lenkija yra mūsų kaimynė, viena iš didžiausių tokių, tiesiog įdomu. Na, ir šiaip kai esi lenkas kartais labai įdomu pasidomėt, ką veikia tie gyventojai iš tikrosios tos Lenkijos, o ne Lietuvoj čia.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos? Kodėl?

INF: Ne, visai ne. Neįdomi man lenkiška muzika. Nebent kokios nors didžejaus muzikos pasiklausau, bet ten tik muzika, ne dainos.

I: Kaip dėl interneto?

INF: Kartais apsilankau lenkiškuose portaluose, yra toks puslapis polska.pl, na kaip delfi.lt tas pats. Ten parodyta visa situacija, visos žinios apie Lenkiją. Bet tai būna labai nedažnai.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Jo, domiuos.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Kaip aš domiuos politika? Domiuos visom realiom politinėm... ir žinias žiūriu ir laikraščius skaitau apie politiką ir šiaip labai domina situacija politinė tiek Lietuvos tiek Europos, viso pasaulio.

I: Ar domitės Lenkijos politika?

INF: Labai mažai, nebent tai būtų informacija bendram lygyje. Ta prasme bendra tokia informacija – kas laimėjo rinkimus, kokia partija valdo, kokia revoliucija įvyko, tokia pasaulietišką informacija visiems prieinama arba tokia informacija, kurią pateikia Lietuvos žiniasklaidos priemonės. Bendra tokia informacija. O giliai tai taip nelabai. Neįdomu.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Su įvairių tautybių žmonėmis. Tenka ir su... Na, daugiausia tai turbūt su tais pačiais lietuviais, aišku. Su rusais, su lenkais, su... ką aš žinau... su baltarusiais, jokios skirtumo – su daug.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Pažįstamų rate tai lietuvių daugiausia. O draugų rate irgi lietuvių.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Galbūt kai kuriems ir taip. Aš nežinau. Aš taip nesigilinau į jų pasaulėžiūras, žinai, į tokias etnines. Na, manau, kad kažkam tai gali būti svarbu. Nežinau. Negaliu atsakyti.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Geras, teigiamas požiūris. Man irgi neegzistuoja kokios tautybės yra žmogus. Aš labiau globaliai į tai žiūriu. Man visi žmonės yra vienos tautybės. Svarbiausia žinot tą kalbą, kuria galėtum susišnekėt su kitu žmogumi. O kokio tautybė tai jokio skirtumo...

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Aš dabar mokinuos tokiam verslo centre ir tenais mokinuos braižybos.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais?

INF: Studentais kokio kalba? Lietuviškai. Kartais rusiškai tenka.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Manau, kad ne.

I: Ar bendrakursiai žino, kokio Jūsų tautybė?

INF: Jo, žino.

I: Ar esate diskriminuojamas mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Ne, joku būdu. Tikrai ne.

I: Kokio tautybės Jūsų bendramoksliai?

INF: Kokio tautybės bendramoksliai? Na, tai yra... daugiausia lietuvių. Manau, kad lietuvių daugiausia. Gal vienas kitas lenkas yra, rusas, bet tokių mažai.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Ne, tai jokio skirtumo lietuvis ar lenkas. Nemanau, kad pasiekimai priklauso nuo tautybės. Ne, nemanau.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Teigiamai. Teigiamai vertinu, labai gerai, kad egzistuoja tokie klubai. Tiesiog tie klubai prisideda prie to lenkiškumo puoselejimo galbūt ir panašiai... ta prasme, labai gerai, kad jie yra. Ir labai gerai, kad yra žmonių, kurie įstoja į tokius klubus ir kažką veikia. Tai yra jau gerai.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Aš kažkada tai priklausiau, bet neprisimenu, kaip ta organizacija vadinasi, kažkokia tai jaunimo organizacija Lenkų Namuose. Ir mes dar važinėjom į susirinkimus, bet tai tęsies pusė metų. Man iš Kauno į Vilnių buvo labai sunku. Tiesiog fiziškai sunku buvo važinėti. Bet neprisimenu, kaip ta organizacija vadinasi. Tiesiog jaunimo, su projektais mes dirbdavom. Galvodavom projektus kultūrinius, kaip surengti kokį koncertą, ką pakviesti... jie orientuoti į lenkų kultūrą, jeigu rengiam kažkokį renginį tai buvo tikslas pakviesti kažkokį garsų Lenkijos artistą, kuris atvažiuotų į Lietuvą ir atliktų savo dainas, kūrybą Lietuvos žmonėms.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors kitai, ne lenkų, visuomenei organizacijai Lietuvoje?

INF: Oficialiai nepriklausau, bet kartais apsilankau autostopininkų klube, daugiau niekur nepriklausau.

I: Ką dalyvavimas Jums duoda?

INF: Duoda naują bendravimą., sutinki naujus žmones. Ir jie papasakoja įdomių dalykų. šiaip pažinčių duoda naujų.

I: Kokie žmonės jai priklauso?

INF: Įvairūs žmonės jai priklauso, ir įvairių tautybių. Yra ir lenkų ir rusų ir lietuvių. Įvairūs žmonės.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF: Ne, nepriklausau, kažkada norėjau priklausyt, bet labai nusivyliau politinėm jėgom. Neįdomu politika, yra daug visokiausio mėšlo toj politikoj.

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF: Ne, man nepatinka jokie mitingai... ne, nedalyvauju. Jeigu kažkas pakviestų – galbūt prisidėčiau, bet pats tai ne.

I: Ar dalyvaujate rinkimuose?

INF: Rinkimuose būtinai. Dalyvauju prezidento ir seimo rinkimuose.

I: Kodėl jums tai svarbu?

INF: Aš gyvenu šitoj šaly – Lietuvoj ir man svarbu koks gyvenimas mūsų šaly. Aš nesu abejingas tam, kas vyks mano šaly, kur aš gyvenu.

I: Ar jūs savo ateitį siejate su Lietuva?

INF: Ne, aš savo ateitį išvis sieju su visu pasauliu. Šiuo metu esu Lietuvoj, bet norėčiau pabūti ir kitur, ne būtinai Lietuvoj. Jokio skirtumo.

I: Negalvojote išvykti į Lenkiją?

INF: Ne, negalvojau, galbūt metams dviems. Bet ilgesniam laikui taip apsistot ir gyvent tai ne. Nors iš tikrųjų niekas nežino.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Jo, aišku įmanoma. Na, visi reikalai... Visur reikia įdėt pastangų, ir išsaugot tą pačią kultūrą reikia pasistengt, organizuot kažką, iniciatyvos daugiau. Čia galbūt daugiau iniciatyviniai dalykai, negu kažkokie piniginiai, materialiniai. Jeigu yra iniciatyva, viskas pavyksta. Jeigu yra idėjų gerų, viskas įmanoma, galima išsaugoti... savaimė įvyksta, kad tie dalykai yra ir tiek. Dirbtinai niekas neįvyksta taip...

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF: Ne, jokiū būdu.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Nežinau, nežinau. Nieko turbūt. Man jokio skirtumo. Nebent turėti tą įrašą, kad esu lenkas.

I: Ar Jums svarbus tas įrašas?

INF: Ne, visiškai nesvarbus. Jeigu ten būtų įrašytas Žydas, irgi būtų tas pats. Kažkaip labai jokio skirtumo. Nežinau.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos)

INF: Na, laikausi visų tų švenčių: Boże Narodzenie (Kalėdos), Wielkanoc (Velykos), tie kur Lietuvoj analogiškai. Bet tokių kažkokių atskirų tai nelabai laikausi.

Net nežinau, kokie jie ten yra. Galbūt žinau tokią šventę 3 maja (Gegužės 3-oji), Lenkų Konstitucija. Bet...

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF: Jo, domiuos. Ypač mokyklos laikais domėjausi. Ir pirmais studijų metais. Ir dabar domiuos dabartine situacija, kaip bendrauja mūsų šalys, nes šiaip santykiai dabar yra geri ir labai ramiai vyksta tarp mūsų šalių.

I: Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: oj ne, labai sunkiai, iš tikrųjų labai gerai išmanau tą istorija, kai mūsų valstybės buvo bendros. Nuo Liublino Unijos... bet atskirą Lenkų istoriją neišmanau.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Mano tėvai yra lenkai, bet mama gimė Baltarusijoje. Ji yra Baltarusijos lenkė, o tėvas Lietuvos lenkas.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Kitos tautybės? Jo, turiu giminaičių, kurie gimė Baltarusijoje ir yra baltarusiai.

I: Kaip bendraujate su jais?

INF: Rusiškai. Geri santykiai tarp mūsų.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Ne, visai nesvarbi.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip, lenkiški. Tik nežinau, mano mamos vardas yra Danuta, tai nežinau ar tai lenkiškas vardas. Tėvas tai Jan, brolis yra Jurek, Jerzy.

Informantas 2

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Mano gimtoji kalba yra lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Pirmiausia tai bendrauju su šeimos nariais, su tėvais, su broliu, su kitais giminaičiais, nes jie yra lenkai, su kai kuriais draugais ir ypač daug su bendramoksliais, tai yra si savo klasės draugais.

I: Kodėl bendraujate lenkų kalba?

INF: Su šeimos nariais tai tiesiog nuo mažens esam taip įpratę, tėvai su mumis pradėjo kalbėti lenkiškai. Tai tiesiog pripratom. Su kitais giminaičiais tai irgi įprotis. O su bendraklasiais tai tiesiog mokėmės vienoje klasėje mokykloje, tai tiesiog aplinka mus vertė kalbėti lenkiškai.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Šiaip nejaučiu jokio diskomforto, man tai yra taip sakant normalu, kartais net jaučiu pakylėjimą, kad moku kitokią kalbą negu lietuvių, kurios kiti nesupranta net.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Dar moku anglų kalbą ir rusų.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Šiuo metu bendrauju, aišku, lietuviškai, nes tiek darbe tiek anksčiau studijų metu vistiek reikėjo daug skaityti rašyti ir bendrauti būtent lietuvių kalba.

Mokykla

I: Minėjote, kad mokėtės lenkų mokykloje, kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Iš tikrųjų vyko įvairūs koncertai, labai dažnai šventėm ir minėjom būtent lenkų šventes. Buvo organizuojami susitikimai su lenkais, kurie labai dažnai atvažiuodavo į mūsų mokyklą mus aplankyti, pažiūrėti, kaip mes mokomės Lietuvoj. Taip pat dažnai buvo rengiami visokiausi renginiai, konkursai, lenkų kalbų olimpiados, lenkiškų dainų šventės, buvo ekskursijos į Lenkiškus

miestus, labai dažnai organizuodavo mūsų mokykla išvažiavimus, buvo surenkama grupė ir vaikai važiavo poilsiauti į Lenkijos miestus. Šiuo atveju mes daug kur buvom, daug miestų Lenkijos apvažiavom, čia buvo didelis pliusas.

I: Pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Šiuo atveju manau, kad taip. Mūsų direktorius labai rūpinuosi tuo, ir manau, kad pakankamai. Aišku niekad nebūna gana ir norėtusi dar daugiau. Bet kiek leisdavo finansinė padėtis, manau, kad buvo padaryta viskas.

I: Ko trūko mokykloje?

INF: Galbūt trūko to, kad ne kiekvienam vaikui buvo suteikta tokia galimybė pavyzdžiai važiuoti į Lenkiją. Bet manau, kad buvo pasirenkami tie vaikai, kurie daugiau prisidėjo prie organizacinės veiklos, kurie buvo veiklūs, būtent jie važiuodavo. Aišku, kitiems vaikams nepavykdavo patekti į tą grupę. Toks buvo minusas.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Šiaip aš lankiau mokykloje dainų grupę, taip pat liaudiškų dainų ansamblį, mes dainuodavom lenkiškas tautines dainas. Ir viskas, to užtekdavo.

I: Kokia kalba vykdavo pamokos?

INF: Pamokos vykdavo lenkų kalba, aišku kai kurios knygos buvo lietuviškos ir mums buvo leista atsakinėti žodžiu arba lenkiškai arba lietuviškai taip, kai buvo patogiu. Dažniausiai atsakinėdavom lenkiškai.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Iš tikrųjų anksčiau skaitydavau. Kai mokiausi mokykloje iš mūsų to reikalaudavo lenkų kalbos programa, nes buvo reikalaujama skaityti tam tikrus literatūrinius kūrinius, tačiau šiuo metu neskaitau.

I: Kodėl?

INF: Galbūt atpratau, galbūt nerandu tokios literatūros kuri man patiktų šiuo metu, galbūt nežinau tų naujausių lenkiškų kūrinių, nes vistiek gyvenam Lietuvoje ir pavyzdžiui knygynuose visada yra akcentuojamos, visada yra išstatomos lietuviškų knygų autoriai. Dėl to gal, dėl informacijos trūkumo apie tuos naujus kūrinius negaliu pasirinkti kurinio, kurį galėčiau skaityti lenkiškai.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Žurnalus ir laikraščius kartais skaitau, nes manau, kad tai yra lengva literatūra, kuri pripildyta tiek nuotraukų, kažkokių schemų, tiesiog tai nėra ištisas tekstas ir kartais ten yra naudingos informacijos ir jeigu man pavyzdžiui reikalinga tam tikra informacija, aš galiu ją skaityti ir lenkiškai, randu ją žurnaluose.

I: Kur perkate lenkišką spaudą?

INF: Lietuvoje iš tikrųjų galima įsigyti visuose tiek dideliuose parduotuvėse tiek supermarketuose ir knygynuose.

I: O leidžiama ji Lietuvoje ar Lenkijoje?

INF: Iš tikrųjų neatkreipiau dėmesio, bet man atrodo, kad išleista Lenkijoje.

I: Ar skatina tai laikytis lenkų tradicijų?

INF: Manau, kad skatina, vistiek skaitai, vistiek nepamiršti kalbos, kaip... Manau, kad jo, skatina.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba?

INF: Ne, nežiūriu. Ne, galbūt nėra tiek kanalų, o galbūt tiesiog nelabai domina. Net nežinau, iš tikrųjų nėra konkrečios priežasties.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF: Irgi nesiklausau.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Taip, domiuosi.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Aš skaitau laikraščius, aišku, internete žinias, būtinai žiūriu kiekvieną vakarą televizijos žinias.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Aišku, apie dabartinę padėtį Lietuvoj, tiek finansinė, tiek kultūrinė ar visuomeninė veikla kažkokia. Manau, kad domiuosi ne tik politika, bet apskritai, viskuo, kas vyksta šiuo metu Lietuvoj.

I: Ar domitės Lenkijos politika?

INF: Kiek tai susiję su Lietuva. Bet konkrečiai Lenkų žinių tai tikrai neseku.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Daugiausia su lietuviais. Tai yra tiek bendradarbiai, tiek bendrakursiai, su kuriais studijavom, nauji draugai lietuviai.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų ir draugų rate daugiausia?

INF: Šiaip manau, kad yra tiek lietuvių, tiek rusų, tiek lenkų vienodai. Negaliu išskirti, tiesiog sakau, kaip mokiausi mokykloje tai būdavo labai daug lenkų ir rusų aplinkoje. Dabar gyvenu Vilniuje, ir bendrauju su lietuviais.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Priklauso nuo kiekvieno žmogaus manau, nuo kiekvieno individo atskirai. Vienas gali drovėtis, kad yra lenkas, kitas gali tiesiog neprisipažinti, o kitam, atvirkščiai, tai yra pasididžiavimas. Tai manau, kad tas, kuris didžiuojasi, tai jam rūpi išsaugoti tautiškumą.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Aš neutrali šiuo požiūriu. Aš neišskiriu kas yra lenkas, kas yra lietuvis, man žmogus turi būti žmogus iš vidaus, jo charakteris ir asmeninės savybės tikrai nepriklauso nuo tautybės.

I: Kokie Jūsų santykiai su lietuviais?

INF: Normalūs santykiai. Tiek draugai, tiek pažįstami tai žmonės, su kuriais galiu normaliai bendrauti.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate?

INF: Aš dirbu teisme.

I: Kokia kalba bendraujate su bendradarbiais?

INF: Aš bendrauju valstybine kalba – lietuvių.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Ne.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Taip, žino.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe dėl savo tautybės?

INF: Nejaučiu šito. Ir manau, kad šiuo atveju man tai yra tik plusas. Kartais kai prireikia lenkų kalbos žinių, tai bendradarbiai prašo mano pagalbos.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Nemanau. Šiuo metu viena pagrindinių ir gana svarbių vertybių yra kalbų žinojimas, o lenkų kalba yra mūsų kaimynės kalba, todėl ji iš tikrųjų yra reikalinga labai.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Aš manau, kad tai yra kaip ir visokeriopa kitokia veikla, kuri skatina žmones siekti kažkokių tikslų, kažką veikti, kažkaip leisti laiką, ir jei tai yra teigiamas tikslas, aš esu už.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinėi organizacijai?

INF: Šiuo metu nepriklausau.

I: Kodėl?

INF: Galbūt nesusidūriau su tokia organizacija, kurios veikla man būtų patraukli, kuom norėčiau užsiimti, bet jeigu kartais surasčiau tokią organizaciją, tai norėčiau įstoti į tokią nepolitinę organizaciją, ir šiuo atveju turėti kažkokį tai užsiėmimą ir leisti savo laisvalaikį.

Tapatybės, vertybės

I: *Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?*

INF: Manau, kad galima. Iš tikrųjų Lietuvoje yra sudarytos tam tikros sąlygos, kad gali veikti ir lenkiškos organizacijos, ta veikla nėra uždrausta, ir žmonės lenkai gali burtis į tam tikras organizacijas, siekti tam tikrų tikslų, kažką veikti, kažką organizuoti ir tuo pačiu palaikyti savo tautiškumą čia Lietuvoje, būdami Lietuvos piliečiai. Taigi šiuo atveju nei viena iš pusių – tiek būdamas Lietuvos pilietis, tiek būdamas lenkų tautybės, kaip ir nėra pažeidžiama, kažkaip diskriminuojama.

I: *Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių?*

INF: Negalėčiau pasakyti, kad jaučiuosi skirtinga, tik tiek, kad turiu vieną plusą – galiu labėti ir moku lenkiškai.

I: *Ką Jums reiškia būti lenku?*

INF: Būti lenku man reiškia visų pirma tai, kad Lenkijoje turiu giminaičių, kad baigiau lenkų mokyklą, šeimoje kalbam lenkiškai, su tėvais ir giminaičiais bendraujami irgi lenkiškai, laikomės būtent lenkiškų tradicijų, tiek religinių tiek kažkokių kultūrinių, prie viso to nuo mažens esam pripratę prie to, ir tas ir yra...

I: *Ar norėtumėte lenkiškumą perduoti vaikams?*

INF: Norėčiau. Norėčiau savo vaikams įdiegti tokį kaip ir.... tokį požiūrį, kad gyvenant čia Lietuvoje nereikia gėdytis, kad esame kitokios tautybės, tik protingi visuomenės nariai jie visi mus palaikys, jie visada mus palaikys, ir nediskriminuos. Visada yra tokių žmonių, kurie iš tikrųjų turi tam tikrą rasistinių požiūrių, bet kol kas pas mus tai yra mažuma. Asmeniškai su tokiu požiūriu nesu susidūrusi.

I: *Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos) Kodėl? Ar jos susijusios su lenkiškumo išsaugojimu?*

INF: Kaip ir minėjau, tai visos religinės šventės, nes mes esame katalikai. Tai čia visos tos tradicijos. Kas dėl nereliginių tradicijų, tai valstybinių lenkų tradicijų tai mes nešvenčiam, gyvename vistiek Lietuvoje, tai mums kaip ir nėra tai aktualu. O dėl papročių.. yra tam tikrų švenčių, pavyzdžiui, Andrzejki, kada susirinkę galima burti... bet tai yra tiesiog pramoginės apeigos, o iš rimtų negalėčiau nieko išskirti, nes manau, kad Lietuvos ir Lenkijos tradicijos yra labai panašios.

I: *Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?*

INF: Kiek tai liečia šiuolaikinę situaciją pasaulyje, tai taip, man tai aktualu, bet šiaip istoriją mes mokėmės mokykloje.

I: *Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio Lenkijos istorijai?*

INF: Buvo atsiras dalykas „Lenkijos istorija“, tai buvo pasirinktinis dalykas, nes vistiek mūsų mokykloje buvo prioritetas toks, kad mūsų mokinys galėtų išlaikyti lietuviškus dalykus ir įstoti į lietuviškus universitetus. Bet buvo sudaryta galimybė įstoti į Lenkijos universitetą, tai būtent tiems asmenims buvo sudarytos sąlygos Lenkijos istorijos, ir tai manau irgi labai didelis plusas.

I: *Ar bandėt įstoti į Lenkiją?*

INF: Ne, nebandžiau. Nenorėjau išvažiuoti iš Lietuvos, ir planavau nuo mažens likti čia, su tėvais, čia, kur mano šeima, artimieji, ir planavau stoti čia.

I: *Kokios tautybės Jūsų tėvai?*

INF: Mano tėvai yra lenkai.

I: *Ar turite kitos tautybės giminaičių?*

INF: Galbūt ir turiu. Net negaliu pasakyti, bet šiaip tėvų broliai ir seserys visi yra lenkai. Nebent jų vyrai ir žmonos kitos tautybės.

I: *Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?*

INF: Ne, nesvarbi. Bet mano vyras yra lenkas.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip. Mano brolio Vieslavas, aš Renata. Tai manau irgi lenkiški vardai.

Informantas 3

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Mano gimtoji kalba yra lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Lenkų kalba bendrauja su draugais, tėvais...daugiau nieko.

I: Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba?

INF: Nes tai yra mano gimtoji kalba, taip pat patogiu taip bendrauti ir man patinka šita kalba ir manau ja galima lengvai išreikšti savo mintis nei pvz. rusiškai arba lietuviškai.

I: Tai jaučiate sunkumų lietuviškai išreikšti mintis?

INF: Ne tai, kad jaučiu sunkumų, o todėl, kad jinai nėra man tokia artima, gal ne tokia ekspresyvi kaip kitos kalbos.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Mane tai tikrai nekompleksuoja, aš galiu pilnai ir drąsiai šnekėti su draugu, kai šalia stovi lietuviai ar kitos tautybės žmonės ir klausosi, nors tai ir atkreipia į mane dėmesį. Mane tai neinteresuoja.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Be lenkų aišku moku ir lietuvių, rusų, anglų.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Žodžiu? Daugiausia lenkų, bet aišku būna kai jeigu žmogus nesupranta lenkiškai, tai būtina šnekėti rusiškai arba aišku lietuviškai studijų metu arba darbe.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Baigiau lenkų mokyklą.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Na aišku savimonę tokią sukūrė, kad reikia mylėti savo kalbą, per ekskursijas, tokias atmintinas vietas pvz. prie kapų –Rasų kapinės, daug prisidėjo prie to, pvz. išvykimai į Lenkiją tai ten daug kūrė tą mūsų tautiškumą. Aišku lenkų kalbos mokytojai prisidėjo. Pas mane buvo labai gera mokytoja, kuri sukūrė mane kaip lenką 100 proc.

I: Kaip jinai kūrė?

INF: Ypatingai ji mėgo lenkų kalbą, buvo iš lenkiškos šeimos ir atsidavusi savo darbui.

I: Bet labiau per kalbą ši savimonė kuriama?

INF: Ji duodavo gerą pavyzdį, tokia kai.... žmogus ką nors daro, tai ir paskui jį norisi daryt tą patį. Ar per istoriją Jus mokė kaip nors tos savimonės?

Na nepasakyčiau... aišku buvo papildomos pamokos Lenkijos istorijos, bet apskritai mes mokėmės tą patį ką mokėsi ir lietuviškų mokyklų mokiniai, nebuvo jokio akcento į tai, kad kažkas yra lenkiška arba lietuviška. Bendra buvo Žečpospolita ir tiek...niekas nesiskyrė.

I: Kokia kalba vyko pamokos?

INF: Žemesnėse klasėse aišku pamokos vykdavo lenkiškai, bet paskui laipsniškai viskas evoliucionavo, kad 12 klasėje beveik visos pamokos vyko lietuviškai. Na bent mes rašėme lietuviškai, nes ruošėmės egzaminams.

I: O atsakinėjote kokia kalba?

INF: Lenkiškai. Tai ir buvo toks paradoksas, kad mokėmės iš lietuviškų knygų, o atsakinėjome lenkiškai, o jei nežinojome kokių terminų lenkiškai, tai sakydavome lietuviškai. Bet stengėmės iš tikrųjų kalbėti lenkiškai.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Mano atveju t.y. toje mokykloje, kurioje aš mokiausi, tai taip. Net pasakyčiau, kad per daug, nes buvo daug atvejų, kai mokiniai nesuprasdavo, kam jų reikia tos lenkų kalbos ir kam jiems reikia laikyti lenkų kalbos egzaminą. Aš net pats to negalėjau suprasti, bet po eilę metų supratau, kad tai buvo geras pasirinkimas. Ir mokytojai darė gerai, kad mus privertė ta padaryt.

I: Tai mokykloje vertė Jus laikyti lenkų kalbos egzaminą?

INF: Ne tai, kad vertė...bet sakė, kad tai būtų gerai, jei mokiniai laikytų šį egzaminą.

I: O buvo žmonių, kurie nelaikė lenkų kalbos egzaminą?

INF: Buvo. Bet tai buvo tie žmonės, kurie jau buvo pasirinkę laikyti 6 egzaminus, kurie jiems buvo labai reikalingi ir tiesiog negalėjo pasirinkti 7 – ojo. O taip visi laikė.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Dalyvavau mokyklos savivaldoje. Daugiau nieko...Taip pat jeigu reikėjo suorganizuoti kokias šventes..Daugiau veikia per mokslinius būrelius –chemijos, fizikos, matematikos.

I: O kaip tie moksliniai būreliai prisidėjo prie lenkiškumo, ar jie labiau buvo orientuoti į Lietuvos visuomenę, jos integraciją?

INF: Moksliniai būreliai neturėjo nieko bendro su kalba.

I: O savivalda?

INF: Savivalda? Taip, aišku. Švenčių organizavimas, istorinių datų paminėjimas....Jeigu reikėjo ką nors suorganizuoti, pakviesti tai tokiu būdu

I: O kaip dėl istorinių datų paminėjimo?

INF: Na pvz. lapkričio 11, lenkų nepriklausomybės diena.

I: O organizavote labiau lenkiškas šventes ar taip pat ir lietuviškas?

INF: Lenkų kalbos mokytoja, sakydavo, kad reikia suorganizuoti lenkiškas šventes, o lietuvių kalbos mokytoja, kad reikia suorganizuoti lietuviškas.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Skaičiau. Dabar neskaitau, nes nėra galimybės iš kur paimt tas geresnes knygas, o važiuoti į Lenkiją dėl tam tikros knygos neapsimoka., tai geriau tą knygą atsisiųst iš interneto rusišką arba anglišką variantą.

I: Kokias knygas anksčiau skaitėte lenkų kalba?

INF: Man patikdavo lenkiška klasika. Proza.

I: O kodėl skaitėte?

INF: Šiaip patikdavo. Geras siužetas, gerai parašyta, turtinga kalba, įdomu. Ir šiaip dėl bendro išprusimo.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Taip, skaitau kiekvieną savaitę,

I: Kokius?

INF: Politiką, „przekroj wprost“

I: Ar jie yra išleidžiami Lenkijoje ar Lietuvoje?

INF: Jie yra išleidžiami Lenkijoje, bet yra geri žmonės, kurie juos atveža į Lietuvą ir parduoda.

I: Kas juose Jūs domina?

INF: Politinis gyvenimas, mokslas, ekonomika...žodžiu viskas..sportas, nors aišku būna sunku, nes ne viską žinau ir ne viską suprantu, bet bandau skaityt viską, kai tik turiu laisvo laiko, nes viskas įdomu.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba?

INF: Čia tokia pati situacija kaip ir su laikraščiais..nėra galimybės pas mus, nes lenkiškų kanalų pas mus yra tik tai du ir tai nėra jie geriausios kokybės. Filmų taip pat negalima surast, nes šiais laikais kai viskas yra nemokamai internete

I: O jei būtų įmanoma, ar žiūrėtumėte?

INF: Aišku, kad taip.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF: Taip, klausausi.

I: Kodėl?

INF: Na ne tai, kad tai yra lenkiška, o tiesiog dėl to, kad yra grupės, kurios man patinka, todėl ir klausausi.

I: Ar skaitymas ir klausymasis muzikos, žiūrėjimas programos skatina laikytis lenkų tradicijų?

INF: Tam tikra prasme taip. Tai mums padeda nepamiršti savo gimtosios kalbos. Per ką gi daugiau galima puoselėti savo tradicijas jeigu ne per tai?

Politika

I: Jūs minėjote, kad domitės politika, tai kaip Jūs domitės politika apart tų lenkiškų žurnalų?

INF: Aišku internetiniai portalai daugiausia prisideda prie to, laidos televizijoje, pasikalbu su draugais, tėvais, kurie mėgsta padiskutuoti tokiomis temomis, tada ir išsirutuliuoja tam tikra tiesa.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Iš ekonominio gyvenimo, mokslinio, ir aišku iš politinio.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Daugiausia bendrauju su lenkų kilmės žmonėmis, su rusais ir aišku su lietuviais.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Su lenkais.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Šiuos žmones galima padalinti į dvi kategorijas: vieniems tai yra svarbu, netgi labai svarbu išlaikyti lenkų kultūrą, papročius ir išvys savimonę lenkišką, o kitiems – ne taip svarbu, nes gal nelabai supranta tos svarbumo būti lenkais, puoselėti savo tautybę. Tai jiems, man atrodo, kad tai yra nesvarbu. Manau nesvarbu dėl to, kad jie dar nesuprato, nepasiekė to laipsnio.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Labai pozityvus, nes kuo daugiau įvairių tautybių gyvena viename plote tuo geriau, nes tai praplečia žmogaus akiratį.

I: Į lietuvius?

INF: Nieko prieš lietuvius neturiu. Labai įdomūs žmonės, energingi, iniciatyvūs, bet pasitaiko ir tokių žmonių, kurie yra nacionalistai, kurie bando „įkišti“ savo tiesą, kuri man nėra priimtina, falsifikuoja faktus ir bando pasakyti, kad lenkai, kurie čia gyvena yra kaip kažkokie atvykėliai, kaip „šuns penkta koja“ t.y. nereikalingi. Tai tokie žmonės man nepatinka, nes jie tiesiog bando kiršinti lenkus ir lietuvius. Tai nėra gerai, nes manau mes visi galime gerai ir lamingai sugyventi vienoje vietoje.

I: Ar asmeniškai susidūrėte su tokiais žmonėmis?

INF: Aš susiduriu su tokiais žmonėmis vos ne kiekvieną dieną. Jeigu ne vizualiai, tai virtualiai, kokios nors naujienos komentavimo metu atsiranda žmonės, kurie netinkamai bando „pašmaikštauti“.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Studijuoju Vilniaus Universitete, Teisės fakultete. Ankščiau dirbau vienoje valstybinėje įmonėje. Dabar kol kas nedirbu.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais?

INF: Su lietuviais aišku, kad bendrauju lietuviškai. O su vietiniais t.y. iš Vilniaus rajono bendrauju arba lenkiškai arba rusiškai.

I: Tai tarp studentų yra lenkų ir rusų?

INF: Taip, aišku.

I: O kai yra mišri grupė t.y. grupė įvairios tautybės(lenkai, rusai) žmonių, tarp jų yra ir lietuviai, tai kokia kalba kalbate?

INF: Na jeigu yra lietuviai aš stengiuosi kalbėti lietuviškai, kai kreipiuosi į lietuvius. Būtų nemandagu kai žmonės kalba, o tas lietuvis nesupranta apie ką jie kalba. Bet tuo atveju, kai kalbame dviese arba siaurame rate, tai kalbamės lenkiškai arba rusiškai. Na tai priklauso nuo situacijos. Ir tai, kad yra lietuvis, tai nedaro de facto mūsų pokalbio lietuvišku, aš kalbėsiu ir lenkiškai jeigu man reikės.

I: Kai Jūs dirbote, tai kokia kalba kalbėjote su bendradarbiais?

INF: Lietuviškai. Buvo tarp lietuvių ir rusų, tai su jais kalbėjau rusiškai, nors iš tikrųjų buvo sunku, nes rusai yra labiau asimiliavę, jie net tarpusavyje šneka lietuviškai. Buvo atvejis, kai kalbėjosi lietuviškai du rusai. Net pats galvojau, kad vienas iš jų yra lietuvis.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Žino, žino labai gerai, nes ne vieną kartą esame diskutavę šiais klausimais.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Tikrai ne. Nebent jei esu diskriminuojamas tai tik pozityviai. Net kartais esu vertinamas netgi geriau..aš nekalbu apie dėstytojus, bet būdamas tarp studentų, aš neįaučiu jokių nepatogumų.

I: Jeigu kalbant apie buvusį darbą, tai ar žinojo kiti, kad jūs esate lenkas?

INF: Taip, vyko pokalbis ir atrodo manęs paklausė kokia mano tautybė...neatsimenu gerai, bet žinojo, kad esu lenkas.

I: Ar buvote diskriminuojamas dėl to, kad esate lenkas?

INF: Ne...kažkaip neprisimenu, kad būčiau.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Sunkus klausimas. Manau, kad būdamas Lietuvos lenku galiu pasiekti daugiau, nes turiu galimybę semti patirties iš dviejų valstybių, iš dviejų tautų. Daugiau galimybių susižinoti, keliauti, bendrauti.

I: Ar dažnai vykstate į Lenkiją, ir ar apskritai ten vykstate?

INF: Na bent kartą į metus, tai tikrai vykstu.

I: O kodėl ten vykstate?

INF: Važiuoju atostogauti arba į kokią konferenciją arba rengti įvairius projektus kartu su jaunimu iš įvairių Europos šalių.

I: Ar turite giminaičių Lenkijoje?

INF: Tolimų turiu, o artimų tai ne.

I: Ar bendraujate su jais?

INF: Jie tai pas mus buvo atvažiavę. O mes tai...kažkaip sunku.. kai seniais laikais buvo uždanga, tai nelabai buvo galima keliauti. Bet dabar tai, būtų gerai, kad atgimtų tas bendravimas.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą?

INF: Iš tikrųjų trūksta jiems iniciatyvumo. Tos organizacijos kažkaip tik formaliai veikia. Galėtų skirti daugiau dėmesio kokiems nors projektams, nes labai mažai apie jas yra girdima. Aš tik girdžiu, kad tos organizacijos yra, bet ką jos veikia tai apie tai nieko negirdžiu. Viskas baigiasi tuo, kad jos suorganizuoja kokią šventę, nuvažiuoja į vietovę, kur gimė Pilsudskis...ir tiek..o ką nors tikslaus, kas aprobuotų Lenkiją ir lenkiškumą tai aš to pasigendau. Tai jeigu vertinti pagal dešimt balų sistemą, tai aš vertinčiau būrelio veiklą 6. Bet tas faktas, kad tie būreliai yra, tai jau yra labai gerai, nes yra žmonių, kurie veikia, bet jų yra per mažai. Ir ta maža grupelė negali pasiekti to, ką galėtų pasiekti visa grupė kartu.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai nepolitinėi organizacijai?

INF: Taip, priklausau Lenkų studentų klubui.

I: Kodėl priklausote?

INF: Kai atvažiauvau į Vilnių, buvo toks noras susibendrauti su lenkais, kurie gyvena Vilniuje. Šitas klubas man pasirodė tinkama vieta, kur susirenka jauni lenkiškos kilmės žmonės, kur galima pasikalbėti, ką nors padaryti, suorganizuoti, pasidalinti mintimis, emocijomis, pažeisti krepšinių, aktyviai praleisti laiką, be to yra galimybė susipažinti ir susibendrauti su jaunimu iš kitų valstybių.

I: *Ši organizacija labai buria studentus, tai ko dar siekia ši organizacija?*

INF: Siekia, kad aktyviai veiktų lenkiškas socialumas Vilniaus krašte. Tai yra jos pagrindinis tikslas. Siekia, kad parodoma, kad lenkai yra, jie egzistuoja, kad lenkai gyvi. Na ir tokie bendri tikslai, kad jie puoselėtų kalbą, kultūrą, nepamirštų tradicijų

I: *Kokie žmonės priklauso tai organizacijai?*

INF: Labai įvairūs. Jei kalbėti apie amžių, tai organizacijoje dalyvauja 18-30 metų žmonės. Tai paprasti jauni žmonės iš Vilniaus ir iš apylinkių. Iš tikrųjų šitas klubas nėra atskirtas nuo lietuvių, jame gali dalyvauti ir lietuviai. Nėra įstatuose griežtai parašyta, kad jis tikrai lenkams.

I: *O ar dalyvauja šitame klube bent vienas lietuvis?*

INF: Gal ir yra koks lietuvis, bet kadangi ten visi šneka lenkiškai, tai sunku pasakyti ar tai tikrai lietuvis, sunku atskirti. Bet iš tikrųjų nesu girdėjęs, kad šitame klube būtų lietuvių.

I: *Sakykite ar Jūs priklausote kokiai nors ne lenkų visuomeninėje organizacijoje Lietuvoje?*

INF: Deja, nepriklausau.

I: *Kodėl? ar norėtumėte?*

INF: Nesusimasčiau apie tai. Manau, kad norėčiau. O nedalyvauju gal dėl to, kad laiko trūksta, bet manau, kad ateityje prisijungsiu prie kokios nors organizacijos. Kokiai profesinei...

I: *Ar Jus priklausote kokiai nors politinei organizacijai?*

INF: Ne, nepriklausau. Kol kas.

I: *Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?*

INF: Taip, dalyvauju. Dalyvauju referendume, Seimo rinkimuose, savivaldos, prezidento rinkimuose.

I: *Vieni pvz. sakė, kad iš lenkiško solidarumo jie vis dėlto balsuoja už lenkus, lenkų partiją, o kaip Jūs balsuojate, kaip pasirenkate už ką balsuoti?*

INF: Aš irgi balsuoju pagal tą patį principą – solidarumo. Iš tikrųjų tai nėra visai gerai, nes reikia rinkti geriausią kandidatą, o ne tą, kuris tau atrodo arčiausias, tos pačios kilmės, bet iš kitos pusės aš nematau jokio iniciatyvumo iš lietuvių pozicijų, kad jie kokį nors dėmesį skirtų lenkams tai kodėl aš turėčiau balsuoti už juos? Nes pvz. jeigu lietuviai rodo kokia nors programą aš pasigendau dalyko, kuris būtų susijęs su tautine mažuma, apie lenkus tam tikra prasme. Tai ir nejaučiu tokios būtinybės balsuoti už juos. Jie man nieko neduos laimėję rinkimus, o mūsų kandidatai manau stengtųsi kaip nors padėti lenkams, savo tautiečiams. Tai bent tokia prasme už juos reikia balsuoti.. Aišku kai nėra tarp jų kandidatų, tai aš renkuosi tą, kuris man yra geriausias.

I: *Kodėl dalyvaujate referendumuose?*

INF: Būdamas Lietuvos pilietis jaučiu moralinę pareigą dalyvauti, nes jaučiu, kad nuo to balso priklausys Lietuvos likimas. Galvoju, kad būtina dalyvauti ir pareikšti nuomonę negu apskritai neit į tuos rinkimus ir paskui dejuoti, kad „deja mes ir vėl ne tą valdžią išrinkome“. Tai jau geriau ką nors išrinkt, negu būti apolitiškiems.

I: *Sakykite, ar norėtumėte ateityje išvykti gyventi į Lenkiją?*

INF: Šiaip turėjau tokių norų. Aišku ne viskas priklauso nuo manęs. Priklauso nuo situacijos. Gali būti, kad išvažiuosiu, neatimu tokios galimybės. Na aišku bus sunkoka atsiplėšt nuo šeimos, su mano profesija būtų keblumų, nes tektų viską mokytis iš naujo. Bet šiaip norėčiau, nes man patinka ši šalis., jaučiu jai didelę simpatiją kaip ir Lietuvai.

I: *O kam jaučiate didesnę simpatiją, Lenkijai ar Lietuvai?*

INF: Savo mažajai gimtinei – Šalčininkams. Kadangi Šalčininkai yra Lietuvoje, tai ir didesnę simpatiją jaučiu Lietuvai.

Tapatybės, vertybės

I: *Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?*

INF: Be abejo taip. Nematau nė vienos priešpriešos, kas galėtų tam trukdyti. Tai vienas kitam netrukdo. Man net atrodo, kad tie žmonės, kurie priklauso tautinei mažumai, tai jie geriau kažkaip įsijaučia į tą vaidmenį, nes amžinai tos tautinės mažumos turi labiau stengtis, būti labiau energingi, aktyvesni. Tai su tuo aktyvumu jie gali daug ką pasiekti veikiant Lietuvai....

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF: Jaučiuosi. Ir netgi labai. Pradedant nuo jūmorų ir baigiant tam tikro klausimo supratimu-istorija, ta pačia kalba...Yra labai daug skirtumų. Skiriasi požiūris į pačią Rusiją, istoriją lenkų, Vilniaus kraštą, pačius lenkus, muziką, jūmorą, mokslus. Na žodžiu esame labai skirtingi nors gyvename toje pačioje šalyje. Gal taip sovietizacija taip paveikė mus. Apie tai galiu spręsti iš savo tėvų, jei jie gyventų su lietuviais, jie jų nesuprastų, neturėtų apie ką su jais kalbėti.

I: Labai madinga šiais laikais keisti pavardes, vardus, juos sulietuvinant. Sakykite koks jūsų požiūris į tai?

INF: Aš galiu daug kalbėti apie tai, nes pats esu pakeitęs pavardę į lietuvišką prie jos prisidėjęs galūnes. Kodėl taip pasielgiau? Taip pasielgiau iš labai paprastos priežasties, -norėčiau, kad mano pavardė būtų linksniojama. Lietuvių kalba yra tokia įdomi, kad jeigu nėra galūnės vyras staiga tampa moterimi. Kai pavardė nėra linksniojama, tai nėra gražu. O ką aš galvoju apie tai? Iš tikrųjų tai nėra gerai. Man atrodo, kad žmogus turi išlaikyti savo pavardę.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Sunkus klausimas. Kalbėti lenkiškai, puoselėti savo papročius, kultūra, nepasiduoti jokiems sunkumams pvz. leisti savo vaikus į lenkišką mokyklą, skaityti lenkiškai, dalyvauti lenkiškame gyvenime Lietuvoje, didžiuotis, kad esi lenku, neslėpti, kad esi lenkas, nesigėdyti to. Reikia rodyti, kad esi toks žmogus ir tiek ir tada tu busi lenku.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos)

INF: Aišku paprasčiausiai yra pasakyti apie religines šventes – Kūčios, Kalėdos.... Užgavėnės. Man atrodo visų laikais švenčių, aišku ne taip kaip mano seneliai, nes laikai keičiasi, bet tam tikrų tradicijų nepamirštu.

I: Ar labai skiriasi lenkų ir lietuvių šventės ir tradicijos?

INF: Ne, nes dvi kultūros yra šalia, jos susimaišė, net lietuviai perėmė daug lenkiškų tradicijų arba lenkai – lietuvių tradicijų. Tradicijos yra labai panašios.

I: Ar jos susijusios su lenkiškumo išsaugojimu?

INF: Tai, kad tradicijos yra panašios, tai atrodytų, kad tai tampa nesvarbu ar tradicija lenkiška ar lietuviška, bet jeigu mes puoselėjame lenkų kalbą

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija? Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Reikėjo domėtis ir per istorijos pamokas ir taip yra įdomu tai ir domiuosi.

I: Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Nepasakyčiau, kad gerai. Nebent po XIV a. ,kai mūsų Lietuvos istorija ir Lenkijos tapo bendra, tai tada reikėjo mokytis mokykloje. O iki tol, tai labai mažai iš tikrųjų. Žinau pagrindines datas, bet žinoti Lenkijos istoriją, taip kaip ją žino Lenkijoje gyvenantys lenkai, tai nežinau.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Iš tikrųjų labai svarbi. Nesakau, kad tikrai busiu su lenke arba su ruse, bet norėčiau ir sieksiu to, nes kiek esu pažinęs porų, bendravęs su jomis, tai deja, jie dažniausiai išsiskirdavo. Manau reikėtų vis tik ieškoti poros tarp savo tautybės žmonių.

I: Ar turite vaikų?

INF: Dar neturiu.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip. Na aš nežinau genezės tų vardų, bet kaip suprantu tie vardai yra lotyniški, o dauguma lenkiškų vardų yra lotyniškos kilmės, tai manau, kad vardai yra lenkiški.

Informantas 4

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Mano gimtoji kalba yra lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Su savo tėvais ir gimtojo miestelio draugais.

I: Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba?

INF: Todėl, kad nuo vaikystės pripratęs ja kalbėti, man visai patogiu.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Jaučiuosi visai laisvai, nes man kad, dabar yra viskas gana liberalu ir nieks nepyksta, jei kalbi kita kalba.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Moku lietuvių, rusų ir anglų kalba.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu?

INF: Žodžiu dažniausiai bendrauju rusų kalba. Va taip va.

I: O raštu?

INF: Dažniausiai man reikia raštu bendrauti darbe su mano užsakovais, tai tenka bendrauti lietuviškai.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Baigiau lenkų mokyklą.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Mokykla prisidėjo prie lenkiškumo...prisidėjo ne tiek mokykla, o patys mokytojai, kurie nuo vaikystės, ypač mūsų lenkų kalbos mokytoja norėjo mums parodyti, kad mes esame lenkai, kad mes turime tikrai gilią kultūrą ir turėtume ją puoselėti. Turėtume tai nepamiršti ir neperimti Lietuvos kultūros, nes mes Lietuvoj gyvenam. Taip pat daug mokykla padėjo, nes išvažiuodavom i Lenkiją. Esu mokyklos pagalba apie 10 kartų išvažiavęs i Lenkiją, pamatęs didžiuosius miestus ir taip toliau, ir aš manau tai dar labiau pagilino mano žinias ir savimonę lenkiškumo. Manau tiek svarbiausių faktų.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Aš manau pakankamai, nes visi mokytojai buvo lenkai, gal netgi 95proc. Jautėsi, kad jie tikri lenkai ir tai tiesiog perduodavo, ir ne tiesiogiai bet savo elgesio.

I: Ko trūko mokykloje? Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Dalyvavau radiotechnikos būrelyje, ir astronomijos būrelyje, ypatingai kai buvau jaunesnis, mane užkabino mūsų vicedirektorė, ji vedė tą būrelį, ir turbūt ji išveždavo i lietuvių bendruomenę, nes mūsų miestelyje gyvena gana mažai lietuvių ir lenkai retai su jais bendrauja. Tai tiesiog išveždavo i olimpiadas, forumus, tai tiesiog tekdavo kalbėti lietuviškai... mano atveju būreliai prisidėjo prie „įsitraukimo“ i Lietuvos visuomenę, teko bendrauti su Lietuviais.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Skaičiau, anksčiau. Skaičiau, nes norėjau pirmiausia pažinti Lenkų kultūrą ir Lenkų rašytojų mąstymą, perskaičiau visą klasikinę Lenkų literatūrą, kaip ir lietuvių, nes norėjau pažinti ir jų tradicijas, stilių, mąstymą, kad matyčiau tą kontrastą, ir labiau suprasčiau mūsų kultūras.

Ir dabar skaitau lenkų literatūrą. Nes moku lenkiškai ir yra lenkiškų gerų rašytojų.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Taip, skaitau, nes rašo labai gerus žurnalus... Laikraščius gal mažiau, nes nelabai patenka i Lietuvą, bet žurnalus.... pavyzdžiui mano draugas lenkas dažnai atvažiuoja i Lietuvą ir atveža visą krūvą žurnalų apie mokslą, apie mokslą yra labai daug gerų žurnalų, kurių negalima lyginti su lietuviškais analogais, nes ten yra daug įdomiau, daug tiksliau ir daug giliau viskas.

I: Ar skatina tai laikytis lenkų tradicijų?

INF: Aš nemanau. Gal tiesiog skaitymas pagilina tas tradicijas, savimone. Tradicijas, manau, nuo vaikystės tėvai perduoda vaikams. Gal net mokykloje mokytojai daug perdavė man, tiesiog jaučiu tai, kad sužinojau iš lenkų kalbos mokytojos, tiesiog jinai perdavė tą kultūrą ir aš supratau, kad esu lenkas, kad mūsų kultūra yra turtinga.

I: Kokių lenkiškų tradicijų Jūs laikotės?

INF: Lenkiškų tradicijų? Ką aš žinau... Dabar mes globalizacijos laikais gyvenam ir tos kultūros gana glaudžiai švenčia tas pačias šventes visam pasaulyje, ypatinga visoje Europoje. Aš nemanau, kad skirtumas yra labai didelis, tiesiog yra būdas šventimas yra kitoks, lietuviai vienaip švenčia tas šventes, mes kitais. Nežinau kuo mes skiriamės.... Na, nežinau... Tas pats stalo padengimas, kažkaip pas mus, gal čia regioninis toks dalykas, Lenkijoje irgi nesu buvęs per Kūčias, bet skiriasi, nes kultūros skiriasi.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba? Kodėl?

Programų nežiūriu, nes televizoriaus nežiūriu. O filmus lenkiškus su malonumu mėgstu pasižiūrėti, nes būna gerų filmų lenkiškų.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF: Taip, ypatingai kai mokyklos laikais nuvažiavau į Lenkiją, susipažinau su hiphopo kultūra Lenkijoje, tiesiog užkabino ir dabar pasiklausau lenkų hiphopo, kažkaip jis dabar šiek tiek apmiręs, bet vis tiek hiphopo kultūra gyva Lenkijoje pasauliniu mastu.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Politika nepasakyčiau, kad domiuosi. Domiuosi tiek, kiek mano gyvenimas nuo to priklauso.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Kaip domiuosi? Pasiklausau tiesiog žinias, pažiūriu kas dedasi dabar pasaulyje, kas pas mus Lietuvoje. Pasiklausau radiją. Laikraščių nelabai mėgstu skaityti. Labiau internete kažkokias naujienas pasiskaitau.

I: Ar domitės Lenkijos politika?

INF: Beveik ne. Tiesiog pasauliniu mastu. Giliau į tai nelendu. Nematau prasmės, mano giminių Lenkijoje nėra, nematau prasmės.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Su lietuviais bendrauju, lenkais, rusais.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Manau lenkų daugiausia, po to rusų ir lietuvių mažiausia.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Mano draugams taip, jiems svarbu išsaugoti lenkiškumą, nes jie irgi turi tą „skiepą“ lenkiškumo nuo pat vaikystės, ir nuo to nepabėgsi.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Pozityvus. Aš manau, kad kiekviena tautybės turi teisę, proto ribose, turėti savo kultūrą ją puoselėti

Kokie Jūsų santykiai su lietuviais?

Gal tokio labiau darbinio pobūdžio. Nes, turiu keletą lietuvių, keletas rusų, keletas lenkų. Bet čia darbas, ypatingų ryšių su lietuviais neturiu. Palyginus, gal kokie 20proc nuo visų žmonių, su kuriais bendrauju daugiau negu darbe yra lietuvių.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate?

INF: Dirbu prie debinių projektų, kuriu web aplikacijas mūsų Lietuvos Žemės ūkio kompiuterizavimo tikslais.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais bendradarbiais?

INF: Lietuvių, rusų ir lenkų. Priklauso nuo žmonių. Bet kai susirenka visi, kad visi suprastų, šnekam lietuviškai. Pas mus darbe nėra to, kad jei kalbi kita ne lietuvių kalba yra kažkoks priešiškusas. Nėra tokio. Pavyzdžiui praeitam darbe buvo taip, kad visi buvo lietuviai, ir aš vienas lenkas. Nu vis tiek, jautiesi... ne, buvo vienas rusas, tai mes su juo bendraudavom rusiškai, tai nelabai buvo patenkinti žmonės kad jie visi lietuviai, o mes čia rusiškai šnekam, ir jie nieko nesupranta. Galvojo, kad gal kažką slepiam.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Taip. Nelabai paslėpsi, nes mano vardas ir pavardė išduoda tai. Nepridėjau galūnių, kaip kai kurie mano draugai, nesulietuvinau. Nemačiau priežasties sulietuvinti, jeigu man mama davė lenkišką vardą ir mano pavardė yra lenkiška, tai kam ją keisti ir daryti kažkokią kitokią negu ji yra.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe dėl savo tautybės?

INF: Darbe nesu. Gal universitete labiau buvo. Ypatingai mano brolis turėjo problemų praeitą semestrą, jis vos išlaikė filosofiją, nes kabinėjosi dėstytojas dėl to, kad jis yra lenkas. Prie manės gal nesikabinėjo, bet buvo leista suprasti, kad aš negausiu maksimumo, nes aš esu lenkas. Vyresni dėstytojai kai kurie yra nacionalistai.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Priklausomai kurioj srity. Karjeros prasme, gal, bet nelabai daug, ne daugiau negu būdamas lenkas.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą?

INF: Nepasakyčiau, kad vertinu labai pozityviai. Nėra kažkokio didelio bumo, nėra kad labai traukia.. per mažas aktyvumas yra tų būrelių. Jie duoda tik tai, kad galima kažkur išvažiuoti, pamatyti pasaulį, nes finansuoja Lenkija, ir už tuos pinigus būreliai organizuojami.

Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

Ne, nepriklausau. Aš priklausiau teoriškai Lenkų Studentų Klubui.

I: Kodėl išitraukėte į jų veiklą?

INF: Nes mano draugas pasakė „Nenori nuvažiuoti į Lenkiją trim dienom?“, pasakė, kad lenkai organizuoja, finansuoja, ir aš sutikau. Turėjau laisvą laiką... Ir taip išitraukiau. Būdavo šventės, didžiausios metų šventės, susiburdavo jaunimas, organizuojami žaidimai, bet jie buvo tokie labai paviršutiniški.

I: Ko siekia ši organizacija?

INF: Manau, tiesiog sujungti lenkus, sujungti, kad jie žinotų, kad jie yra Vilniuje...

I: Kokie žmonės jai priklauso?

INF: Lenkai, grynai lenkai. Lenkų studentai, kai kurie jau baigę studijas.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors kitai, ne lenkų, visuomenei organizacijai Lietuvoje?

INF: Dabar nepriklausau. Kažkada priklausiau Lietuvos liberaliam jaunimui ir buvau Šalčininkų pirmininkas. Bet tai buvo mokyklos laikais, prieš 5 metus. Grynai atsitiktinai tapau nariu. Draugas pasiūlė ir buvo tiesiog įdomu, buvo susirinkimai, buvo faina pabendrauti su protingais žmonėmis, pasimokyti. Buvo mokymai visokie.

I: Ko siekia ši organizacija?

INF: Ji siekė... nežinau, gal ji tiesiog norėjo būti didelė, turėti kuo daugiau narių, kad galėtų kažką padaryti Lietuvos mastu.

Politinis dalyvavimas

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF: Ne, nedalyvauju, nebent rinkimai. Į rinkimus nueinu. Už lenkus prabalsuoju. Jeigu regione gyvena daugiau lenkų, tai lenkų valdžia geriau supras poreikius, nes yra vis tiek tautybiniai skirtumai. Nueinu į seimo rinkimus ir į prezidento, jeigu verta, yra kandidatas vertas dėmesio.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Aš manau, kad galima. Tiesiog nereikia bijoti bendrauti su lietuviais. Kaip ir sakiau, kad apie 20 proc. žmonių turiu lietuvių tautybės pažįstamų, draugų, su kuriais bendrauju, bet vis tiek mes skiriamės... Ta pati televizija, pavyzdžiui, yra kitokie bajorai, yra kitoks požiūris į gyvenimą ir jie dažnai nesutampa. Manau, kad jei yra protingas, jei visapusiškai išsivystęs ir supranta daugiau, tai su juo yra lengviau bendrauti, nors ir yra jis lietuvis. Bet jei yra tokių žmonių, pavyzdžiui, universitete, turėjau keletas lietuvių, su kuriais visiškai neturėjau apie ką šnekėti, nes jie buvo grynai giliai iš Lietuvos atvažiavę, ir jie turėjo visiškai kitokius pomėgius, kitoki požiūrį š gyvenimą, ir mūsų mąstymas nesutapo.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių?

INF: Ne, nemanau. Nesijaučiu.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Aš manau, didžiausias to privalumas Lietuvoje – aš moku ir lenkų kalbą, ir lietuvių, ir rusų, nes aš nesu lietuvis, nesu griežtai išauklėtas lietuviškomis tradicijomis. Manau mano požiūris į gyvenimą yra daug platesnis. Ir ką man reiškia būti?...

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės?

INF: Religinių ir nereliginių? Aš negaliu tiksliai pasakyti kuo skiriasi lietuviškos ir lenkiškos tradicijos, nueinu į bažnyčią per šventes. Grynai lenkiškų papročių nežinau. Gal tik Andrzejki... bet lietuviai irgi gal turi kažką panašaus.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkai.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

Nelabai, pas mus yra visiška lenkiška šeima. Tik vienas dėdė yra lietuvis. O visa šeima iš tų pačių kraštų – visi lenkai. Su dėde bendraujame lenkiškai, nes išmokinom jį lenkiškai, jam sunku, bet išmoko.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Nelabai svarbi tautybė. Labiau svarbus požiūris į gyvenimą. Kiek jis turtingas dvasiškai.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip.

I: Grįžtam prie klausimo, ką jums reiškia būti lenku?

INF: Svarbiausia, kad turiu neprarasti savo šaknų, visą savo patirtį turiu perduoti kitoms kartoms, ir leisti jiems pajusti tai, ką aš jaučiu būdamas lenkas Lietuvoj. Kad aš turiu savo kultūrą, kuri yra labai turtinga, aš neturiu tą pamiršti. Noriu perduoti vaikams patirtį, kad žinotų kaip gyventi Lietuvoje ir nepamiršti, kad turi lenkiškų šaknų. Ir nors žmona būtų, pavyzdžiui, lietuvė, norėčiau vaikus leisti į lenkų mokyklą, nors aš baigiau lenkų mokyklą, būdavo tokių atsitikimų, tekdavo lietuvių mokyklos mokiniams padėti ruošti lietuvių kalbos egzaminams. Aš nemanau, kad... vat mano miestelyje mano, kad vaiką reikia leisti į lietuvių mokyklą, jis geriau išmoks lietuvių kalbą, jam bus lengviau gyventi. Aš manau, kad čia visiška nesąmonė, į kokią mokyklą bepaleistum vaiką, tai neturi didelės svarbos, bet jeigu paleistum į lenkišką ir rusų mokyklas, jis geriau žinotų dar vieną kalbą. Grynai dėl to, kad jis būtų turtingesnis vidum, kad daugiau žinotų.

Informantas 5

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

Su šeima, su draugais, su pažįstamais.

I: Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba?

INF: Tiesiog su lenkais bendrauju lenkų kalba.

I: O Jūsų pažįstamų ir draugų rate kokios tautybės žmonių yra daugiausia?

INF: Visų tautybių – ir lenkų, ir rusų, ir lietuvių ir kitų tautybių.

I: Kokia kalba kalbate dažniausiai?

INF: Dažniausiai lietuvių, nes pvz. darbo metu tenka kalbėti lietuviškai.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Puikiai, jokių problemų.

I: O tai, kad kiti atkreipia į Jus dėmesį, nesukelia problemų?

INF: Tai, kad kiti žiūri, problemų nesukelia. Aš laisvai bendrauju savo gimtąja kalba ir problemų tai man nesudaro.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Lietuvių, rusų, anglų, vokiečių. Daug teko mokytis kitų kalbų, pvz. turkų, arabų, lotynų.

I: Ar tai yra susiję su Jūsų profesija?

Tai susiję su mano išsilavinimu.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Lenkišką. Syrokomlės mokyklą.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Kadangi tai buvo lenkiška mokykla, tai savaime aišku kalbos istorijos to pojūčio ugdymas. Mano mokykla buvo tokio griežto lenkiško auklėjimo. Mano auklėtoja buvo lenkų kalbos mokytoja ir tai prie lenkiškumo prisidėjo labai stipriai. Taigi prisidėjo daugiau per kalbą, per istoriją. Buvo palyginimai lenkų ir lietuvių istorijos.

I: Ar gerai išmanote lenkų istoriją?

INF: Šiuo metu tai vidutiniškai, bet tikrai silpniau negu Lietuvos istoriją.

I: Kokia kalba vyko pamokos?

INF: Lenkų kalba. Vyresniosiose klasėse vadovėliai buvo lietuvių kalba, bet vis tiek mokėmės lenkiškai.

I: O kaip rašydavote?

INF: Rašydavome lenkiškai.

I: Ar nebuvo leidžiama rašyti lietuvių kalba?

INF: Nebuvo draudžiama ir nebuvo leidžiama t.y. jei pamokos vykdavo lenkiškai, tai lenkiškai tekdavo ir rašyti. Aišku 12 klasėje, kai ruošėmės valstybiniam egzaminams, pasidarydavome tam tikrus konspektus lietuvių kalba. Bet šiaip niekas ir nesistengė rašyti lietuvių kalba, nes kadangi pamokos vykdavo gimtąja kalba, tai ir stengėmės rašyti lenkiškai.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Labai stipriai per kalbą, per istoriją. Visos šventės lenkiškos kažkiek buvo minimos. pvz. Kalėdos buvo ypač akcentuojamos per lenkiškumą, tradicijas. Nors lietuviškos šventės nelabai skiriasi nuo lenkiškų, bet vis tiek tos šventės vykdavo tokia lenkiška nuotaika. Buvo renginiai, svečiai iš Lenkijos.

I: Ko trūko mokykloje?

INF: Iš lenkiškumo pusės? Tikriausiai nieko.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Daug metų dainavau lenkiškame chore. Dalyvavau poezijos būreliuose. Galima paminėti tai, kad dalyvavau lenkų kalbos olimpiadose. Kadangi pati rašiau eilėraščius, tai nuolatos dalyvavau tarptautiniuose, regioniniuose, Baltijos šalių būtent lenkiškų eilėraščių konkursuose, tiek rašymo, tiek recitavimo. Baigusi mokyklą, tam tikrą laiką kuravau savo mokyklos jaunų poetų būrelį. Tai važinėjome į kitus miestus, truputį į užsienį. Vėliau mano auklėtoja išleido savo poezijos tomelį. Daugiau veikėme per filologijos pusę.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Taip, skaitau.

I: Kodėl?

INF: Šiaip aš skaitau knygas įvairiomis kalbomis, bet jeigu man į rankas pakliuvo gera lenkiška knyga, tai aš tą knygą skaitysiu, bet jeigu aš turiu tam tikros knygos lietuvišką variantą, tai aš skaitysiu lietuviškai. Šiaip nereiškia, kad labiau renkuosi ir skaitau lenkiškas knygas, bet jeigu turiu lenkiškas knygas, tai aš jas skaitau. Daug lenkiškai skaičiau studijų laikais, nes ten beveik viskas buvo lenkiškai.

I: Gal Jūs studijavote Lenkijoje?

INF: Taip, studijavau Lenkijoje magistro studijose – artimųjų rytų kultūrologiją, tai buvo tokia nelabai lenkiška specialybė, bet mokslinę literatūrą teko skaityti lenkų kalba.

I: Tai kodėl Jūs baigusi bakalaurą Lietuvoje, nusprendėte tęsti studijas t.y. magistrantūros studijas Lenkijoje?

INF: Na nusprendžiau labiau iš tokių praktinių paskatų, nes labai norėjau studijuoti Artimųjų Rytų kultūrologiją, kurios Lietuvoje nėra. Ši specialybė buvo Lenkijoje, be to, man buvo prieinama kalba, taip Lenkija yra netoli Lietuvos. Nelabai buvo toks pašaukimas lenkiškumui, bet labiau iš praktinės pusės.

I: Tai kodėl nepasilikote Lenkijoje?

INF: Nors daugelis ir lieka, bet nepaisant to, kad esu lenkė, mano tėvynė yra Lietuva. Aš labai norėjau grįžti į Lietuvą ir padaryti kažką naudingą savo šaliai. Buvo minčių pasilikti Lenkijoje, bet taip susiklostė, kad grįžau. Bet po to daug svarsčiau apie tai, ar grįžti man atgal į Lenkiją, ypač dėl susiklosčiusios dabartinės ekonominės padėties Lietuvoje. Lenkijoje kažkaip yra lengviau jaunimui įsitvirtinti, gauti išsilavinimą, o Lietuvoje –kuo toliau, tuo labiau padėtis sunkėja.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Šiuo metu ne, nes kiek aš žinau vienintelis lenkiškas laikraštis Lietuvoje nėra labai populiarus, netgi tarp pačių lenkų. Kas liečia žurnalus, tai Lietuvoje lenkiški žurnalai nėra leidžiami ir išvys užsienietiškus žurnalus Lietuvoje yra labai sunku gauti. Būdama Lenkijoje skaičiau lenkiškus žurnalus labai noriai ir mielai, tuo tarpu Lietuvoje nėra tiesiog priėjimo prie lenkiškų žurnalų. Yra daug lietuviškų žurnalų, tai nematau poreikio blaškytis.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba?

INF: Žiūriu jeigu yra galimybė, nes vėlgi su lenkiška programa Lietuvoje yra problemų. Šiaip yra vienintelis lenkiškas kanalas, kuris nėra labai populiarus ir kur rodo jaunimui nelabai įdomias laidas. Bet jeigu yra galimybė, tai žiūriu.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF: Taip, klausausi.

I: Kodėl?

INF: Man patinka lenkiška muzika, patinka lenkiškas rock'as, kuris turi savo specifinį atspindį.

I: Sakykite, ar knygų skaitymas, muzikos klausymasis prisideda prie lenkų tradicijų puoselėjimo?

INF: Taip, prisideda, nes tokiu būdu išlaikai kažkokį santykį su kalba. Nes pvz. kalba, kuria tu kalbi namuose, neatspindi tos tikros kalbos, kuria kalba lenkai Lenkijoje, kuri iš tikrųjų skiriasi nuo vietinių pvz. Vilniaus lenkų kalbos. Per muziką, laikraščius, knygas palaikai didesnę ryšį su lenkų kalba.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Iš tikrųjų tai nelabai. Tik tiek, kiek reikia gyvenimui Lietuvoje.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Žinių žiūrėjimas, laikraščių skaitymas, kartais pasižiūriu politines laidas. Kartais vyksta tam tikros diskusijos tarp pažįstamų.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Pagal darbo specifiką labiausiai domina naujienos susijusios su struktūriniu fondų panaudojimu Lietuvoje, Europos Sąjungos paramos.

I: Ar domitės Lenkijos politika?

INF: Ne. Na tik tiek, kiek rodo per žinias.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Su įvairių tautybių žmonėmis.

Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Ne visiems. Dalis gal stengiasi tai padaryti. Kita dalis nemato tokios svarbos išsaugoti tą lenkiškumą.

I: Kaip tai yra pastebima/ matoma?

INF: Nustojama vartoti kalbą, pereinama prie rusų, lietuvių kalbų, nepuoselėjamos tam tikros lenkiškos tradicijos, kitaip, gal net kukliau yra švenčiamos šventės. Jeigu pvz. šventės yra švenčiamos su giminėmis, kurios laikosi tų tradicijų, tai tas lenkiškumas yra išsaugojamas, bet kai žmonės nustoja tarpusavyje bendrauti, tai jie atitolsta nuo lenkiškumo. Taip pat neskaito lenkiškų knygų, pasirenka lietuviškas.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Pozityvus. Man visi yra vienodi, nepriklausomai nuo tautybės.

I: Kokie Jūsų santykiai su lietuviais?

INF: Geri labai. Turiu daug draugų, dirbu lietuviškame kolektyve. Neturiu problemų su tuo.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Aš dirbu konsultacinėje firmoje, kuri yra susijusi su Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais?

INF: Lietuviškai ir rusiškai.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Na yra pas mus viena bendradarbė, kuri yra pusiau lenkė, pusiau rusė. Tai kartais su ja bendraujame lenkiškai, kartais rusiškai.

I: Jeigu susirenka grupė lietuvių ir ta lenkė, tai kokia kalba kreipiatės į lenkę?

INF: Jeigu tam tikras dalykas neliečia visų kitų, tai aš su ja galiu kalbėtis lenkiškai arba rusiškai. Jeigu tai visai yra darbinis reikalas, tai aišku, kad kalbame lietuviškai.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Taip.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Ne.

I: Kokios tautybės Jūsų kolegos/bendramoksliai?

INF: Lietuviai, taip pat yra lenkų ir rusų.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Šiuo metu nemanau, kad yra koks skirtumas. Anksčiau taip galvojau, nes šiokia tokia diskriminacija Lietuvoje yra, bet šiuo metu jinau manęs neliečia.

I: Ar anksčiau teko susidurti su diskriminacija mokslinėje įstaigoje ir kt.?

INF: Mokslinėje įstaigoje gal ne, bet pvz. ieškant darbą su lenkiška pavarde yra sunkiau. Nesakau, kad visada, bet kartais jauti tą priešišumą dėl to, kad esi lietuvis.

I: Kaip supratau Jus turite lenkišką pavardę?

INF: Taip, lenkišką.

I: Dabar buvo tendencija, kad visi po 16 metų prideda lietuvišką galūnę. Kaip Jūs žiūrite į tai?

INF: Aš esu prieš. Tai yra mano pavardė ir netgi mąstau kai pvz. ištekėsiu tai aš paliksiu savo pavardę ir pridėsiu vyro, net jeigu ji nebus lietuviška. Bet vis tiek ketinu išlaikyti savo pavardę, nes tai yra mano pavardė, mano tėvo, giminės pavardė.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Šiuo metu nesu susijusi su šia veikla ir nelabai žinau kiek jie yra veiklūs. Žinau, kad egzistuoja lenkų kultūros centras, kuris organizuoja įvairius renginius, bet pati juose nesilankau.

I: Kaip Jūs manote, ką duoda tos lenkų organizacijos?

INF: Man sunku pasakyti, nes pati nedalyvauju šiose organizacijose ir nelabai stebiu jų veiklos. Žinau, kad yra partijos, bandė kažkada ir mane įtraukti į tas lenkiškas partijas bei į kitokius lenkiškų organizacijų būrelius, bet šiuo metu man tai nėra aktualu.

I: Tai kodėl neįsitraukėte?

INF: Šiuo metu aš neturiu tam laiko, na kai buvau truputį jaunesnė, mokyklos laikais, tai dar bandžiau įsitraukti, bandžiau veikti truputį tai vienoje organizacijoje, tai kitoje. Šiuo metu man tai nėra aktualu. Nematau prasmės jose dalyvauti, nes kai kurių organizacijų veiklos yra labai paviršutiniškos su dideliais šūkiiais ir mažu darbu, o tai neatitinka mano gyvenimo požiūrio.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinėi organizacijai?

INF: Šiuo metu ne.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF: Ne.

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose (mitinguose, referendumuose ir pan.)?

INF: Mitinguose dalyvavau studentų laikais, kai buvo studentų mitingai, tik neatsimenu dėl ko tada dalyvavau. Dabar tai nedalyvauju. Atvirai pasakius nebalsuoju. Pirmą kartą balsavau kai gavau balsavimo teisę, bet šiais metais jau balsuosiu, nes yra už ką balsuoti.

I: O kodėl nebalsavote?

INF: Nes nemačiau balsavimo prasmės. Nemačiau tinkamos politinės jėgos, už kurią galėčiau balsuoti, taip pat nemačiau, kad mūsų t.y. piliečių balsai kažką lemtų. Manau, kad daugelis sprendimų, daugelis žmonių, kurie atsidūrė valdžioje buvo išrinkti tikrai ne liaudies.

I: Koks Jūsų požiūris į tai, kai pvz. rinkimuose taip pat dalyvauja kokia nors lenkų partija, tai kiti žmonės, o būtent lenkai, tiesiog iš solidarumo balsuoja už lenkišką partiją, neatsižvelgiant į jos tikslus ir pan.?

INF: Mano požiūris į tai yra labai neigiamas, nes pvz. savo šeimoje turiu propagandą, mano senelis yra užkietėjęs lenkas ir prie kiekvienus rinkimus visame bute yra padedami sąrašukai, numeriukai, nuotraukos tų žmonių, už kuriuos mes turime balsuoti. Gal dėl to, kad yra stipri ta propaganda, tai dėl to aš nebalsuoju, nes niekada nevertinu žmones pagal pavardę, o pagal atliktus jų darbus.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Galima. Turint noro, galima. Yra visos galimybės.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF: Tikrai ne.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Toks labai sunkus klausimas. Lenkiškumas yra tiesiog mano tautybė, mano kultūra, bet kadangi aš gyvenu Lietuvoje, lietuviškoje visuomenėje aš prisitaikau, bet tikrai ne asimiliuojuosi. Aš nesusitapatinu su lietuviais, bet prisitaikau prie tų gyvenimo sąlygų, kuriose aš esu.

I: Ar norėtumėte tą lenkiškumą perduoti savo vaikams?

Taip, aišku. Būtinai.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos)

INF: Laikaisi religinių švenčių, bet čia ne tai, kad lenkiškų, bet apskritai religinių – Velykų, Kalėdų, Kūčių... Na dabar mažiau, bet prieš porą metų laikiausi tų visų būrimų lenkiškų taip vadinamų Andžeikų. Dabar gal amžius ne be tas. Daugiau tai nežinau...

I: Ar visos tos šventės susijusios su lenkiškumo išsaugojimu?

INF: Ne, nebūtinai. Gal labiau su religinėmis tradicijomis. Na mano atveju viskas tai daroma dėl šeimos, nes mano religinės pažiūros šiek tiek yra skirtingos nuo mano tėvų. Tai gal būtent dėl išsaugojimo šeimos lenkiškumo, dėl bendro sutarimo ir nepraradimo tų šaknų yra laikomasi tų tradicijų iš mano pusės.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkai.

I: Jie gimė Lietuvoje?

INF: Taip.

I: O seneliai?

INF: Irgi lenkai. Aš esu iš tokios giminės, kurie visi yra gimę Lietuvoje, bet visi yra lenkai.

Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Turiu rusų, baltarusių.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Gal šiek tiek. Viskas priklausys nuo žmogaus.

I: Su kokios tautybės žmogumi norėtumėte sukurti šeimą, jeigu dar jos nesukūrėte?

INF: Dar nesukūriau. Bet aš gal nevertinčiau pagal tautybes, bet vertinčiau pagal kalbų mokėjimą. Man svarbu, kad tas žmogus mokėtų kalbą, kuria galėtų susikalbėti su mano giminių, šeimos ratu. Tai nebūtinai turi būti lenkų kalba, tai galėtų būti rusų kalba arba lietuvių. Svarbu, kad tai neapribotų jo bendravimo su mano artimųjų, pažįstamųjų ratu ir aišku, kad su vaiku nekiltų problemų.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip. Visų.

Informantas 6

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Mano gimtoji kalba yra lenkų kalba.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Bendrauju su tėvais, seneliais, mokyklos draugais, darbe nebendrauju, su draugais.

I: Kodėl bendraujate lenkų kalba?

INF: Nes moku tą kalbą. Yra lengviau. Aš susipažįstu su žmonėmis, jie moka lenkų kalbą, ir automatiškai pradedu kalbėti lenkiškai ir tarp mūsų jau kažkas bendra yra. Su lenkais jaučių stipresnę ryšį.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Kai eina skinai, tai stengiuosi nekalbėti lenkiškai, bet šiaip gatvėje, viešajame transporte normaliai šneku garsiai lenkiškai, kaip lietuviai kalba lietuviškai. Skinų bijau, nes jie yra nacionalistai, nes jie yra agresyvūs.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Aš moku lenkų, lietuvių, rusų, vokiečių, šiek tiek anglų.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu?

INF: Dvejopai, nes mano draugai pusė yra lietuvių pusė yra lenkai. Todėl... namie aišku lenkiškai. Negaliu pasakyti, kad lenkiškai bendrauju daugiau, nes darbe bendrauju tik lietuviškai.

I: O raštu?

INF: Rašyt man lengviau lietuviškai.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Lenkų.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Labai, labai. Ten yra skiepijamas patriotizmas, skaitai daug lenkų literatūros, apie atgimimus ir t.t. apie revoliucijas, mokais lenkų istoriją. Mokytojai yra patriotai, jie aiškina, kad svarbu yra išlaikyti savo tapatybę.

I: Kokie renginiai vyko pas jus?

INF: Tradiciškai, prieš Kalėdas, mokytoju diena. Nelabai atsimenu... Lenkijos nepriklausomybės dieną minėjom, senelės dieną, motinos dieną, Lietuvos nepriklausomybės dieną...

I: Kokia kalba vyko pamokos?

INF: Šiaip tai lenkų... vadovėliai tokių dalykų kaip biologijos, fizikos vienuoliktoje klasėje buvo lietuvių kalba, matematika irgi, čia tik dėl to, kad egzaminams reikėjo pasiruošti, o jie buvo valstybiniai.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Buvo mokykloje mokinių taryba... o šiaip nelabai dalyvavau. Mokinių taryboj buvau vienintelė lenkė. Čia nebuvo lenkų taryba. Iki 10 klasės mokiausi kartu su lietuviais, mokykloje buvo ir lietuvių ir lenkų klasės, paskui jau grynai lenkų mokykloje. Taryboj buvau kartu su lietuviais, mes tiesiog sprendėm moksleivių problemas. Galiu papasakot, kad kai mokiausi su lietuviais, tai vaikystėje buvo visokių problemų, vaikai yra netolerantiški, vaikai yra žiaurūs, bet paskui išaugo iš to.

I: Ar mokykloje buvote diskriminuojami?

INF: Iš tikrųjų, mes nesusidurdavom kadangi mes turėjom savo lenkų mokytojus, tai mes su lietuviais mokytojais visai nesimokėm. O draugų lietuvių neturėjom, nors ir mokėmės vienoje mokykloje. Bent jau aš neturėjau. O šiaip diskriminacijos neįėjau.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Taip, net per daug. Normaliai šiaip tai.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Dabar? Turiu vieną knygą nusipirkus būdama Lenkijoje, bet dar nepradėjau skaityti.

Kodėl nusipirkot?

INF: Man pasiūlė. O šiaip aš labai mėgstu lenkų literatūrą, manau, kad ji yra labai turtinga, vos ne kaip rusų, mano mėgstamiausi rašytojai yra lenkai – Prus, Sienkiewicz, Żeromski...

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Laikraščių ne, jų visai neskaityu. Žurnalus – tik vieną „National geographic“, nes jis yra tik lenkų kalba, lietuvių nėra. Dėl to skaitau lenkų. Šis žurnalas yra išleidžiamas Lenkijoje.

I: Ar skatina tai laikytis lenkų tradicijų?

INF: Sunku atsakyti, šiaip žurnalų skaitymas nelabai. Aš vienodai suprantu, todėl aš nesuvokiu to, kad skaitau konkrečia kalba, tiesiog informacija plaukia į smegenis ir viskas, neakcentuoju kalbos. Man visiškai nesvarbu kokia kalba skaityti.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba? Kodėl?

INF: Programas ne. Nežiūriu televizoriaus. Filmus žiūriu, nes jie yra įdomūs, yra labai gerų lenkų režisierių.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF: Taip, klausausi roko, tai mano muzika. Šiaip lenkai gerai dainuoja.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Ne, visai. Man nepatinka konfliktai. O kai pasiklausai politikų kalbų, tai jie šneka tik kad šnekėti. Todėl tapau apolitiška.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Kaip ir sakiau ir su lietuviais, ir su lenkais, ir su rusai šiek tiek, mažai, su vokiečiais šiek tiek, su vokiečiais, ispane viena.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Aš negaliu pasakyti ar svarbu ar ne, mes apie tai nekalbėjom. Aš nežinau jų nuomonės.

I: Ar jūsų draugai išlaiko lenkiškumą?

INF: Jie kasdienybėje to neakcentuoja. Visiškai. Aš to nejaučiu. Jeigu jausčiau, aš nebendračiau su jais.

I: Kodėl?

INF: Man nepatinka. Aš išvis nepripažįstu tautybių, aš netikiu, kad yra bent vienas žmogus, kuris turi gryną kraują, vienos rasės kraują, visi maišyti. Todėl man kvaila yra sakyti, kad aš esu išskirtinė, arba kad lietuvis yra toks.

I: Ką jums reiškia būti lenke?

INF: Čia tiesiog mano tautybė. Tai mano senelių, prosenelių tautybė. Tai yra mano paveldas, tradicinis, kultūros paveldas, aš turiu jį gerbti, puoselėti, bet aš nesistengiu jį akcentuoti. Tai tyliai, kaip religija, panašiai.

I: Kaip manote, ar būdama lietuve pasiektumėte daugiau?

INF: Nemanau. Aš nė kart nepajaučiau diskriminacijos dėl tautybės. Dažniai jauti diskriminaciją dėl drabužių ar šukuosenos.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate ar mokotės?

INF: Ir dirbu ir mokausi.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais ir bendradarbiais?

INF: Pagrindė lietuvių. Darbe neturiu lenkų, o grupėje tos mergaitės kurios šneka lenkiškai, tai mes lenkiškai šnekam. Bet grupėje, jei visi girdi tai lietuviškai šnekamės, nemandagu kalbėti kita kalba, jei jie nesupranta.

I: Ar bendramoksliai žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Taip.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Nejaučiau niekada. Man atrodo išvis dėstytojai net gal šiek tiek, čia mano mintis tokia, aš to nepajaučiau... bet man atrodo, kad jie gal net šiek tiek prisibijo, kad jei parodys diskriminaciją, tai jiems dar blogiau bus. Pvz. Jei per dažnai kvies atsakinėti mane, aš gan retais atsakinėjau.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Pozityviai. Čia kaip ir kiti būreliai, kitų tautybių, ateini, tau patinka žmonės, tu pradedi su jais bendrauti. Nemanau, kad tos organizacijos nori atskirti lenkus nuo visuomenės, čia automatiškai taip išeina. Pavyzdžiui pas mus, jei ateina į klubą lietuviai, jie jaučiasi nejaukiai ir išeina. O pavyzdžiui yra kokie nors pasivaikščiavimo, ar pasivažinėjimo dviračiais, mes mielai dalyvautume, jei tai organizuotų lietuviški klubai. Man atrodo, kad kaip tik vienija su kitomis organizacijomis. Kai priklausai kokiai nors organizacijai, tu esi aktyvus, socialiai reikšmingas, todėl be mokyklos, darbo, mokslų tu turi dar kažką veikti, organizuoti, bendrauti, o tai lavina tavo įgūdžius, ir gerai veikia žmogų.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Aš priklausau valkatų klubui.

I: Kodėl įstojot į šį klubą?

INF: Aš įstojau, nes mane pakvietė berniukas, kuris man patiko. O po to pasilikau, nes susiradau draugų, man labai patiko jų idėja, man labai patiko keliauti su jais. O idėja yra tokia, kad žmogus turi mokėti ir dirbti ir ilsėtis. Ne pavyzdžiui prie televizoriaus, ar šiaip nuvažiuoti į gamtą pagert, bet aktyviai, plaukti kur nors, nuvažiuoti kur nors, pamatyti ką nors... aktyvus pilsis – pagrindinė funkcija.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF: Ne, aš esu visiškai apolitiška.

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF: Ne. Aš ta prasme, domiuosi politikais, vieša nuomone apie juos, bet aš nedalyvauju. Nors man atrodo, kad dalyvausiu vėliau. Kuo toliau įsitraukiu į tą socialinį gyvenimą, kai dirbi, mokaisi, susipažįsti su mokesčių sistema ir bendrai, tuo labiau supranti, kad reikia pasirinkti kažką, kažkokią partiją, kažkokį žmogų, kuris bent jau panašiai mąsto kaip tu ir būtų seime. Tai vat ieškau tokio žmogaus. Bet dar neradau.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Aišku. Čia gi ne koks nors akmuo, kad negalėtum dalyvauti:

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF: Aš esu skirtinga tik tiek, kiek vienas žmogus skiriasi nuo kito žmogaus. Tiek pat lenkas yra skirtingas nuo lietuvio. Ta prasme.... skirtingi mes tuo, kad kai pamatai lenką, tai su juo lengviau yra pradėt šnekėt. Nes jūs turit kažką bendra. Mokyklų nėra daug, maždaug žinai kas baigė, susirandi naujų pažįstamų ir dėl to lengviau. Jei tau žmogus labai patinka, tai tau visai nesvarbu kokios žmogus yra tautybės.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės?

INF: Religinių tai visų. Nereliginių irgi. Visokios Joninės, nežinau ar čia nereliginė. Užgavėnės... kai yra proga...

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF: Domėjaisi mokykloje.

I: Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Ne taip gerai, kaip galvojau. Galvojau, kad gerai moku, bet kaip pamačiau, kaip lenkai mokosi istorijos... jie daug geriau moka Lenkijos istorijos. Lietuvos istoriją žymiai geriau moku. Buvau ne vieną kartą Lenkijoje. Tai buvo pažintinės kelionės labiau. Turistika, pažinti naują miestą, susipažinti su žmonėmis. Tai buvo poilsis iš esmės. Bet tai nelabai susiję su lenkiškumu. Aš jaučiuosi artimesnė lenkams, kurie gyvena Vilniuje, negu lenkams, kurie gyvena Lenkijoje, todėl nevažiuoju tenais dėl to kad yra lenkai. Man patinka, bet mes kalbam skirtingai nei Lenkijoje, mūsų požiūriai ir tradicijos gal šiek tiek skiriasi. Mokyklos skiriasi, auklėjimas skiriasi. Nėra tokio prierašumo dėl to, kad ten lenkai gyvena. Ne. Man patinka į Lenkiją važiuot. Ten kalnai yra.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkai.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Turim lietuvių, baltarusių, rusų neturim.

I: Kokie jūsų santykiai su jais?

INF: Normalūs, kaip su giminėm.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Ne, aš esu jausmų žmogus. Net spalva nesvarbi. Gal šiek tiek...

I: Ar norėtumėte savo šeimoje išlaikyti lenkiškumą?

INF: Norėčiau, kad mano vaikai mokėtų lenkų kalbą. Nes aš ją moku, bei papildoma kalba yra pliusas, kai tu išvažiuoji į užsienį, tu pamatai kad kalba yra – turtas. Kai gyvenau Vokietijoje, sutikau lietuvę ir pamaniau, kad gerai, kad ji kalba ta pačia kalba. Čia didelis pliusas. Norėčiau, kad mano vaikai eitų į lenkų mokyklą, bet jau čia būtų kompromisas, susitarimas.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip. Jie tokie internacionalūs.

Informantas 7

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą ir ką jie duoda Lietuvos visuomenei?

INF: Duoda socialinį margumą. Lietuva džiaugiasi tuo, kad yra tarp kultūrinis kraštas t.y. daug kultūrų ir tai puošia. Manau tai yra didelis plusas, kai yra mažumos , kurios veikia per organizacijas, būrelius, pareiškia savo identitetą.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Aš asmeniškai priklausau Lenkų studentų klubui. Tai yra jaunimo ne pelno siekianti organizacija. Prieš tai veikia Lenkų harcerių sąjungoje Lietuvoje. Šitoje veikloje veikia 7 metus. Dabar toliau esu harceris, nepaisant to, kad harcerio veikloje jau nedalyvauju, bet pagal visas harcerio tradicijas, harceriu galima būti visą gyvenimą ir tai priklauso nuo paties žmogaus.

I: Sakykite ko siekia ši harcerių organizacija?

INF: Ši organizacija auklėja vaikus, jaunimą.

I: Kokie žmonės priklauso šiai organizacijai?

INF: Lenkai.

Kokia veikla užsiiminėja ši organizacija?

INF: Auklėjimo veikla.

I: Kokio pobūdžio ši veikla yra?

INF: Visas darbas yra padalintas į žiemos ir vasaros laikmečius. Nuo šio padalijimo priklauso organizacijos veikla. Žiemą mažiau veikiama gamtoje, daugiau organizacijos įstaigos viduje. Pats auklėjimas pasireiškia per žaidimus, per istoriją, kalbą, mokymą bendrauti. Vasarą daigiau būname gamtoje. Vasarą būna įvairios stovyklos, kurių metu bendraujama, laikomasi nustatytų tradicijų, kurios padeda auklėjime.

I: Minėjote, kad ši organizacija auklėja per istoriją, tai per kokią būtent istoriją auklėja – Lietuvos, Lenkijos ar apskritai?

INF: Bendrąją istoriją, - ir Lietuvos, ir Lenkijos.

I: Kokios tradicijos yra puoselėjamos?

INF: Tradicijos šios organizacijos, kurios buvo. Jeigu priklausai šiai organizacijai privalai laikytis tų taisyklių , kurios buvo nustatytos jau anksčiau, tradiciškai (per)einančias.

I: Ar ši organizacija skatina kaip nors lenkiškumo puoselėjimą?

INF: Na tai taip. Čia yra normalus dalykas, jeigu tai yra lenkiška organizacija, tai ir puoselėjama lenkiška kultūra, lenkų kalba.

I: Priklausote studentų klubui, ką Jums duoda narystė šiame klube?

INF: Bendravimą, savęs realizavimą, savo identiteto išreiškimą.

I: Ar šitas klubas padeda įsiliesti į Lietuvos visuomenę? ar jis bando kaip nors atskirti tuos lenkus ir sukurti savo bendruomenę ar vis dėlto bando integruoti į Lietuvos visuomenę.

INF: Remiantis šio klubo nuostatomis veikiama Lietuvos valstybei. Tai valstybinė organizacija. Su visuomene yra bendraujama per projektus, kuriuose dalyvauja tiek lenkų, tiek lietuvių visuomenė. Projektų pagalba puoselėjama kultūra, literatūra, poezija, muzika. Yra toks bendrakultūrinis aspektas.

I: Kokie renginiai vyko, ar projektai daromi, kurie yra susiję su Lietuva, Lietuvos jaunimu?

INF: Buvo daroma Turgelių dailininkės Anos Krepštul paveikslų galerija.

I: Ar Jūs asmeniškai turėjote sunkumų įsitraukti į Lietuvos visuomenę?

INF: Ne, neturėjau.

I: Ką Jums asmeniškai reiškia būti lenku?

INF: Gimiau lenkiškoje šeimoje, turiu lenkiško kraujo. Mano proseneliai irgi buvo lenkai. Save identifikuoju lenku.

I: Ar Jūs norėtumėte perduoti lenkiškumą savo vaikams? Ar Jūs turite vaikų ar neturite?

INF: Dabar neturiu vaikų, bet ateityje norėčiau jiems perduoti lenkiškumą.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė? Kodėl?

INF: Iš tikrųjų nėra labai svarbi. Gali būti ir kitos tautybės žmogus, bet dažnai pasitaiko taip, kad bendramintiškumo žmogus būna tos pačios tautybės žmogus. Dabar dažnai pasitaiko, kad

nekreipiama dėmesio į tautines sąsajas, būna šeimų, kurios yra maišytos. Tai manau, kad tai nėra labai svarbu šiuolaikinėje visuomenėje. Aš labiau esu linkęs tos pačios tautos šeimos kūrimą.

I: Ar būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Nemanau.

I: Kodėl?

INF: Manau čia priklauso nuo paties žmogaus nesvarbu ar jis lenkas, ar rusas, ar žydas. Čia daugiau priklauso nuo charakterio savybių, užsispyrimo, nuo to ar žmogus žino ko siekia, ar jis yra ryžtingas ir pan.

I: Ar Jums lenkiškumas padėjo pasiekti tą ką dabar turite ar trukdė galbūt šiek tiek siekime?

INF: Aš pats esu baigęs studijas Pedagoginiame bei Mykolo Riomerio universitetuose ir dėl savo tautybės neturėjau jokių kliūčių. Nors reikėjo studijų metų kalbėti lietuviškai, su tuo problemų neturėjau, kadangi lietuvių kalbos mus mokino mokykloje. Nors klaidų pasitaiko, stengiuosi vartoti kalbą taisyklingai. Būna atvejų, kai kitos tautos atstovas priešingai žiūri, bet čia jau mąstymo standartai.

I: Ar Jums teko susidurti su tokia situacija?

INF: Man asmeniškai ne, bet kiek žinau kiti žmonės susidurdavo.

I: Koks Jūsų požiūris į tai, kad dabar daugelis lenkų keičia savo pavardes ir vardus, prideda lietuviškas galūnes.

INF: Čia kiekvieno pasirinkimas. Aš tokio dalyko niekada nedarysiu, nes jaučiuosi lenku, todėl neturiu tokio poreikio keisti savo pavardę. Jeigu kitas keičia, tai yra jo pasirinkimas, nes gyvename liberalioje visuomenėje.

Informantas 8

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Su šeima, namuose, su mama, su tėčiu, su draugais. Na ir viskas.

I: Kodėl bendraujate lenkų kalba?

INF: Kalbu ja nuo mažens, tai mani gimtoji kalba ir vartoju kitą kalbą kai reikia. O šiaip bendrauju lenkų kalba.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Tikrai šito nesigėdiju. Ir tikrai kai reikia tai klabu, ir su žmonėmis, su kuriais įprasta bendrauju lenkiškai.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Lietuvių, rusų, truputį vokiečių, ispanų, anglų.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Jeigu skaitant, kad darbe bendrauju lietuviškai, tai galima pasakyti, kad apylygiai. O raštu lietuviškai.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Lenkų.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Manėčiau, kad labai prisidėjo, nes buvom ten dvylika metų ir vartojom lenkų kalbą, išmokom taisyklingai rašyti ir kalbėti. Iš mokyklos liko daug draugų su kuriais iki šiol bendraujame. Mokykloje buvo tiks dalykas, kaip Lenkų istorija, pažinom ir Lenkijos tradicijas, šventes. Pamokos vyko lenkų kalba.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Net neprisimenu jau... Sunku atsakyti... šiaip iš mokyklos kiekvieną vasarą važiuodavom į Lenkiją, ten bendraudavo su lenkų vaikais, taip pat buvo švenčiama Lenkijos nepriklausomybės diena.

I: Ko trūko mokykloje?

INF: Šiaip paskutiniaisiais mokslo metais labai trūko vadovėlių lenkų kalba, nes visi vadovėliai buvo lietuvių kalba, tiek istorijos, tiek ir visuotinės, matematika buvo dėstoma lietuvių kalba.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Dainavau lenkų tautiniam chore, šokau tautinius lenkiškus šokius.

I: Kodėl dalyvavote šituose būreliuose?

INF: Tikrai negalima sakyti, kad dalyvavau tik dėl to, kad ten buvo lenkų šokiai ir kažkas.. dalyvavau todėl, kad mėgau dainuoti ir šokti. Bet tai prisidėjo prie mano lenkų savimonės formavimo. Išmokau patriotinių lenkų dainų, sužinojau, kad polonezas ir krakoviak yra lenkų šokiai.

Kultūra

**I: Ar skaitote knygas lenkų kalba? **

INF: Po mokslų neskaityu knygų, bet paskaitau straipsnius internete, bet knygų ne. Buvau pradėjus skaityti lenkų rašytojo knygą. Šiaip neskaityu nei lietuvių nei lenkų kalba. Nėra taip, kad neskaitytu tik lenkų kalba.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Tai kad nedidelė pasiūla yra lenkų žurnalų. Tai neskaityu.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba?

INF: Filmus taip. Esu labai ištikima lenkų „Plebania“ žiūrovė. Žiūriu TV Polonia televiziją, pasiklausau žinias, šiaip pora serialų žiūriu.

I: Kodėl žiūrite?

INF: Nes ten grynai gyvenimas parodytas, labai gyvenimiški filmai, perduoda savo tradicijas...

I: Kas Jūs domina žiniuose?

INF: Šiaip turim žinoti apie savo kaimynę, ir mūsų gimtoji kalba yra lenkų. Dar seku, kokie yra atlikėjai Lenkijoje, pasiklausau jų dainų. Klausausi Radio Znad Wili. Esu kai kurių dainininkų gerbėja. Klausau, nes dalį dainų žinau ir galiu kartoti.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Ne per daug, bet taip.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Kiekvieną dieną klausau žinias, pati kaip ir dirbu politinėje institucijoje, tai privalu domėtis ir žinoti.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Šiaip Lietuvoje žinios yra arba kriminalai arba seimas, vyriausybė... tai kriminalai jau nusibodo, tai žiūriu politinius įvykius Lietuvos ir pasaulio.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Su lenkais, rusais, lietuviais, su ispanais šiek tiek, su anglais.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Pažįstamų rate... Gal lenkų. Draugų rate gal apylygiai, ir lenkų ir lietuvių.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Negaliu teigti, kad šimtaprocentaliai, nes daug mano draugų kalba ne lenkiškai o rusiškai, tai nemanyčiau, kad visiems yra svarbi išsaugoti lenkiškumą.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Tikrai nesu rasistė. Ir priimu įvairių tautybių žmones, bendrauju ir nediskriminuoju vien dėl tautybės.

I: Kokie Jūsų santykiai su lietuviais?

INF: Geri.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Valstybės tarnyba.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais?

INF: Valstybės tarnyboje būtina kalbėti valstybine kalba – lietuvių kalba.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Tai, yra.

I: Kokia kalba bendraujate su jais?

INF: Oficialiai bendraujam lietuviškai, o šiaip kamputyje ir lenkiškai.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Taip, žino.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Šiaip yra atvejų, kai pabrėžia tautybę. Pavyzdžiui rašant pasako „Oho, lenkė ir gerai rašo lietuviškai“. Tai šiaip kai kurie žmonės prikašo tai. Stebis kaip lenkė gali rašyti lietuviškai. Kartais gal ir pagiria, kad gerai kalbu lietuviškai. O šiaip kliūna tautybė. Priekaištu sulaukiu iš lietuvių... o šiaip gal labiau iš vadovų.

I: Kokios tautybės Jūsų kolegos/bendramoksliai?

INF: Kabinete tai tik lietuviai, o aukšte yra ir lenkų.

I: Kokia kalba bendravote su kitais studentais kaip mokėtės?

INF: Jei buvo lenkų tai kalbėjau lenkiškai. O šiaip dauguma lietuvių tai lietuviškai pagrinde. Jeigu ratelyje buvo ir lietuvių ir lenkų stengiausi kalbėti lietuviškai. Bet man labai sunku buvo su lenkais lietuviškai, jei esu pripratus su žmogum bendrauti lenkiškai. Šiaip bendravau lenkiškai, bet dėl mandagumo stengiausi bendrauti lietuviškai.

I: Ar buvote diskriminuojama mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Ne.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Tikrai taip nemanau. Nes jei žmogus protingas, nesvarbi yra tautybė. Bet, aišku, yra sunkiau. Bet gali pasiekti tą patį, nors ir nesi lietuvis.

I: Kur konkrečiau atsiranda sunkumai?

INF: Nežinau, kai kuriems žmonėms labai jaučiasi akcentas. Lietuviškai sunku kalbėti, su klaidom kalba. Tai yra didelis minusas, ypač vadovaujančiose pozicijose. Aišku, tas pats ir rašyboje... Sunkiausia tai darbo sferose, ypač valstybinėse institucijose. Privačiam versle, kiek žinau, jei esi lenkas, tai ir susirenki kolektyvą lenkišką. Ir čia privačiam versle nėra tokių problemų.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą?

INF: Šiaip kiek žinau yra stipri lenkiškų organizacijų, būrelių veikla. Yra Lenkų namai, ten vyksta įvairūs būreliai, labai daug yra tautinių ansamblių lenkiškų, kurie sėkmingai gyvuoja apie 50 metų, yra kiek žinau stipri lenkų partija, kuri suburia labai daug žmonių. Yra lenkų būrys, kuris protestuoja prieš ambasadą, kad rašyti gatves lenkų kalba, pavardes lenkiškais simboliais. Mūsų visuomenėje veikia lenkai.

I: Ar reikia Lietuvos visuomenei lenkų organizacijų?

INF: Kiekviena tauta turi puoselėti savo tradicijas, aišku, kad turi kovoti už savo teises. Tautines mažumos kiekvienoje valstybėje turi savo teises.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Ne, nepriklausau.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors kitai, ne lenkų, visuomenei organizacijai Lietuvoje?

INF: Ne, nepriklausau.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF: Ne, nepriklausau.

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF: Rinkimuose visada atlieku savo pilietinę pareigą, visada dalyvauju, o tokiose riaušėse, mitinguose tai ne.

I: Kodėl jums tai svarbu dalyvauti rinkimuose?

INF: Kiekvienas pilietis turi savo pareigą. Tai gyvenant šalyje tu turi prisidėti prie valstybės kūrimo, nes esi valstybės dalis.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: (pauzė) Šiaip jei galvojam apie kultūrą lenkų šeimoje, tai tikrai galima išlaikyti šeimoje lenkiškumą ir dalyvauti Lietuvos gyvenime.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių?

INF: Taip, mes esame geresni (juokiasi). Manau, kad ne nuo tautybės priklausau. Bet jaučiuosi kažkuo geresnė.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Kai sakoma, nuo prosenelių, senelių visi mani šaknys yra lenkų tautybės, tai man nesuvokiama, kad aš būčiau lietuvė, nesutikčiau pakeisti pase savo tautybės, ir tikrai žinau, kad mano vaikai puoselės lenkiškumą, lankys lenkišką mokyklą, o ne lietuvišką.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės?

INF: Religinių kaip ir visų laikausi. Tai švenčiu šventes pagal lenkų tradicijas, o nereliginių net nežinau.

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF: Taip, lietuviai labai garsiai apie ją šneka. Domiuosi istorija, kai buvo padalinta Lenkų-lietuvių respublika.

I: Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Nedrįsčiau taip teigti, bet tikrai žinau, kada Lenkija buvo pakrikštyta, esmines datas žinau, nepriklausomybės dieną.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkų.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Ne, neturiu.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Taip, svarbi. Jei skirtingos tautybės, tai gal pradžioje nekils jokių problemų, bet ilgainiui atsiranda problemos į kokią mokyklą vaiką leisti, kokia kalba leisti šnekėti namuose, sunkiai pavyksta šnekėti abiem kalboms, svarbu, kad sutuoktinis būtų tos pačios tautybės, kaip ir aš.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip, Jan, Helena, Romuald, Beata.

I: Ar negalvojo išvažiuoti į Lenkiją gyventi?

INF: Kaip bebūtų keista, nors esu lenkė, tikrai esu sėkli ir niekur iš Lietuvos nenoriu išvažiuoti.

I: Kokia Jūsų nuomonė į tai, kad daugelis lenkų sulietuvina savo pavardes ir vardus?

INF: Žiūriu labai kritiškai. Ir nors pridėdi lietuvišką galūnę, vis tiek ryškiai matosi, kad esi lenkas. Tikrai negali to paslėpti. Ir net dar negerbia patys lietuviai lenkus už tai, kad jie gėdijasi ar dėl kitos priežasties keičia savo vardus. Jie tik daro sau blogiau.

Informantas 9

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Su šeima, su draugais ir praktiškai su kitais lenkais.

I: Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba?

INF: Todėl, kad tai yra gimtoji kalba. Aš nuo vaikystės kalbu lenkų kalba, tai mano pirmoji kalba, antra kalba ,kurią išmokau buvo rusų, po to lietuvių. Todėl visą laiką bendrauju lenkų kalba.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Be kompleksų. Man jokio skirtumo. Aš tiesiog bendrauju savo kalba ir nekreipiu dėmesio į aplinkinius.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Bendrai tai priklauso nuo aplinkos, bet vis tiek dažniausiai kalbu lenkų kalba. Raštu dažniausiai lietuvių kalba.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Lenkišką.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Manau daug prisidėjo, nors pagrindai, kaip jau minėjau, buvo iš šeimos, nes su šeima visą laiką bendrauju lenkų kalba, bet mokykla žymiai pagilino lenkų kalbos žinias, domėjimąsi kultūra ir apskritai tas kultūrinis gyvenimas mokykloje kažkiek vis tiek prisidėjo.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Manau, kad taip.

I: Ar nieko netrūko mokykloje?

INF: Sunku pasakyti. Na jeigu susimąščiau, tai galbūt nieko ir netruko.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Braižybos būrelyje, informatikos būrelyje.

I: Ar kaip nors šitie būreliai buvo susiję su lenkiškumu?

INF: Ne, šitie būreliai nebuvo susiję su lenkiškumu.

I: Ar jie kaip nors padėjo įsilieti į Lietuvos visuomenę?

INF: Na aišku jeigu būdavo įvairios išvykos į kitą Lietuvos miestą ir jeigu reikėjo kažką nusipirkt, tai aišku reikėjo kalbėti lietuviškai. Kita vertus, per tas pačias olimpiadas, vis tiek susitinki su draugais, kurie po eilės metų tampa tavo bičiuliais, nes jie vis tiek yra iš skirtingų mokyklų, skirtinga gimtoji kalba..tai tie, kurie buvo lietuviai, tai aš jau stengiausi pritapti ir kalbėti jų kalba t.y. lietuvių..

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Dabar jau ne.

I: Kodėl?

INF: Todėl, kad nusivyliau politika.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Tenka bendrauti su rusais, lenkais, lietuviais, baltarusiais, kiniečiais, neatsimenu iš kurios šalies dar...bet arba iš Pietų Amerikos, arba iš Azijos.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Pažįstamų rate tai gal daugiausiai yra lenkų., tuo tarpu draugų rate gal per pusę, nes studentiškas gyvenimas visgi daro savo.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Taip, be abejo.

I: Kodėl taip manote?

INF: Mano nuomone žmogus geriau vystosi jeigu bendrauja savo gimtąja kalba, išsaugo savo tradicijas ir tai jam padeda geriau sudėlioti savo gyvenimą, geriau siekti karjeros, būti laimingu žmogui ir gal tiek..

I: Ar Jums padėjo lenkiškumas siekti karjeros, moksle.. ar atvirkščiai trukdė?

INF: Tai man padeda, nes tai yra mano išskirtinumas.

I: Bet išskirtinumas ne būtinai gali būti pliusas, gali būti ir minusas..?

INF: Taip, ne būtinai.. šiuo atveju aš matau jį kaip pliusą ir jaučiu, kad tai yra pliusas.

I: Kur būtent?

INF: Žmonės įsidėmi tavo vardą ir jeigu paimtumėme tokį pavyzdį kai lietuviai važiuoja į Lenkiją, ten gi tie patys draugai lietuviai klausia manęs kaip toje Lenkijoje vienas ar kitas dalykas ar pan. Ir apskritai daug yra vertimų tai dažnai kažko pasiklausia ir apskritai klausia kokie skirtumai lenkų ir lietuvių.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Teigiamas.

I: Kokie Jūsų santykiai su lietuviais?

INF: Geri. Gal norėtusi ir geriau, bet iš tikrųjų yra geri.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Ir dirbu, ir mokausi.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais?

INF: Lietuvių.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Taip, yra.

I: Kokia kalba bendraujate su jais?

INF: Lenkiškai, be abejo.

I: O jeigu yra grupė žmonių skirtingų tautybių ir Jūs kreipiatės į lenkus būtent, tai kokia kalba kreipiatės?

INF: Čia labai jau priklauso nuo tos grupės. Šiaip aš stengiuosi pritapti prie bendros grupės kalbos ir stengiuosi kalbėti lietuviškai jeigu yra daugiau lietuvių, netgi kreipdamasis į savo draugą lenką ir ypač jeigu mus įdėmiai klauso draugai lietuviai. Bet jeigu mes kažkur atitrūkė, išėjė šiek tiek toliau, tai be abejo, kad kalbamės lenkiškai.

I: Kokia kalba bendraujate su bendradarbiais?

INF: Lietuvių arba anglų.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Nepažįstu.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Taip, žino.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Ne, kadangi mano įmonė yra tarptautinė tai jokios diskriminacijos savo įmonėje nejaučiu.

I: Ar buvote diskriminuojamas mokslo įstaigoje?

INF: Draugų taip, ypač studijų pradžioje.

I: Kaip buvote diskriminuojamas?

INF: Buvo kažkokios pašaipios frazės apie lenkus ar šiaip kažkokie nepatogūs klausimai, kažkokie juokeliai ir pan.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Ne, nemanau.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą?

INF: Manau, kad šitiems lenkams Lietuvoje šiek tiek trūksta aktyvumo, bet nereiškia, kad ji yra pati nuošaliausia pati neaktyviausia tautybė. Jie tikrai veikia netgi šių organizacijų skaičius kažką rodo apie jų aktyvumą, bet manau, kad lietuviškos organizacijos yra kiek aktyvesnės negu lenkiškos.

I: Ką duoda šios organizacijos lenkams?

INF: Bent jau kontaktus, pažintis, socialinį gyvenimą. Ir šiaip yra malonu pabendrauti būryje lenkų kai darbe ar mokslo įstaigose visą laiką kalbi lietuviškai. Taip pat jeigu yra lietuviška programa, tai tiesiog malonu ateiti į lenkišką organizaciją, kur šiek tiek kitaip į tai žiūrima, kalbama, pasakojama, dalijamasi mintimis.

I: Ar tos lenkų organizacijos padeda įsilieti į Lietuvos visuomenę arba kaip nors atskiria tą žmonių būrį nuo lietuvių?

INF: Nežinau ar taip trukdo įsilieti į tą lietuvišką bendruomenę, bet tai, kad tai dar labiau sustiprina norą būti tarp lenkų, tai sakyčiau, kad taip.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinėi organizacijai?

INF: Taip, priklausau Lietuvos lenkų sąjungai ir lenkų studentų klubui.

I: Pakalbėkime apie Lietuvos lenkų sąjungą. Pasakykite, ko siekia ši organizacija?

INF: Formalių tikslų nepasakyčiau, o ką aš jaučiu būdamas tos organizacijos nariu – sieki puoselėti lenkišką kultūrą.

I: Ar tai yra politinė organizacija?

INF: Ne.

I: Kokie žmonės jai priklauso?

INF: Kiek žinau žmonės yra labai skirtingi. Daugiausia, gal apie 99 proc. Yra lenkų, bet nėra jokio trukdžio, kad šioje organizacijoje galėtų dalyvauti lietuviai, rusai arba kitos tautybės žmonės. Jinai orientuojasi į lenkus, bet kiek žinau jinai tikrai netrukdytų, kad organizacijoje dalyvaus kiti žmonės ir jeigu tų žmonių interesai neprieštaraus šios organizacijos išskeltiems tikslams ir uždaviniams.

I: O kokie yra tikslai?

INF: Nepasakyčiau, nes jie yra formalūs...bet kiek aš jaučiu, šios organizacijos tikslas yra puoselėti lenkų kultūrą t.y orientuojasi į kultūrą.

I: O kaip jinai orientuojasi į kultūrą?

INF: Daugiausia vyksta renginiai.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors kitai, ne lenkų, visuomenei organizacijai?

INF: Dabar jau ne.

O priklausėte?

INF: Taip, priklausiau. ISC Lietuva. Tai tarptautinė organizacija ir skelbiasi esanti seniausia tarptautine jaunimo organizacija pasaulyje, kuri veikė nuo 1948 metų.

I: Ką Jums davė dalyvavimas toje organizacijoje

INF: Ryškesnį požiūrį į savo gyvenimą, planų prioriteto dėliojimas, tikslų iškėlimas, tarp kultūrinis bendravimas. Toje organizacijoje buvo labai daug konferencijų, kurioje dalyvaudavo bent 10 įvairių valstybių žmonių. Svarbu paminėti taip pat tarp kultūrinę patirtį. Ir šiaip savybių ugdymas, kurių po to gali prireikti darbe, tas pats kūrybiškumas, aktyvumas.

Politinis dalyvavimas

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF: Jeigu turima omenyje balsavimą, tai taip. Rinkimuose dalyvauju visada. Referendume kol kas neturėjau galimybės dalyvauti.

I: Kodėl jums tai svarbu?

INF: Todėl, kad esu Lietuvos pilietis. Tai, kad esu lenkas nereiškia, kad neturiu prisidėti prie Lietuvos valstybės gerovės.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Taip. Be abejo taip.

I: Kodėl Jūs taip manote?

INF: Todėl, kad tai vienas kitam netrukdo. Tiek dalyvavimas lenkiškose organizacijose, tiek Lietuvos kaip visos visuomenės gyvenime, tai vis tiek yra ugdomos panašios savybės, tos bendros savybės, tas pats mokymasis, mokymosi kryptys yra labai panašios. Tokie dalykai netrukdo.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF: Taip, jaučiuosi. Nežinau kodėl, bet gal čia genetiškai. Na šiek tiek yra kitoks požiūris, kitoks požiūris į tuos pačius geopolitinius įvykius pasaulyje. Vėlgi tos pačios Rusijos ir Amerikos polių vertinimas. Gal skirtingi gebėjimai, nes pvz. lenkai ir rusai yra labiau linkę pasirinkti tiksluosius mokslus, lietuvių santykis tarp tų mokslų yra šiek tiek mažesnis. Skirtumų yra.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Aš didžiuojuosi, kad esu lenkas. Tai man patinka, tai yra mano gyvenimas.

I: Ar norėtumėte vėlesnėmis kartoms, vaikams perduoti šį lenkiškumą?

INF: Taip, be abejo.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė? Kodėl?

INF: Tai nėra būtina sąlyga, bet tai yra labai svarbi sąlyga.

I: Ar domitės Lietuvos ir Lenkijos santykių istorija?

INF: Taip, domiuosi. Nes ir taip mūsų istorijos buvo susijusios, tai gal bent dėl to. Jeigu paimtumėme koki istorijos laikotarpį, tai Lietuvos istorijos dalis kartu yra ir Lenkijos istorijos dalis ir atvirkščiai.

I: Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Mano nuomone Lenkijos istoriją išmanau geriau negu dauguma lenkų gyvenančių Lietuvoje, bet žymiai silpniau negu lenkai gyvenantys Lenkijoje.

I: Kokios tautybės jūsų tėvai?

INF: Lenkai.

I: Ar jie gimę Lenkijoje ar Lietuvoje?

INF: Lietuvoje.

I: O seneliai?

INF: Seneliai irgi yra gimę Lietuvoje. Dėl prosenelių visų nežinau, bet porą, kurių žinau, jie gimę Lietuvoje, bet visi yra lenkai.

Informantas 10

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Mano gimtoji kalba yra lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Dabar šiuo metu su visais. Absoliučiai su visais, nes dirbu Lenkiškoje institucijoje ir su šeima bendrauju lenkiškai, taip pat su draugais. Turiu tik 2-3 drauges lietuves, tai su jomis kalbu lietuviškai, o šiaip lenkiškai.

I: Tai labiau dėl patogumo pasirinkote lenkų kalbą?

INF: Ne dėl patogumo, o dėl to, kad čia yra visi lenkai...tai yra savaime suprantamas dalykas.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Puikiai jaučiuosi, be problemų.

I: Ar nesusiduriate su kokia nors žvilgsniai kai kalbate lenkiškai?

INF: Asmeniškai niekada.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Lenkų, lietuvių, rusų, vokiečių.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Lenkų mokyklą.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Visapusiškai mokykla prisidėjo prie lenkiškumo. Skatino, be to skatino dar tai, pvz. maža gyvenvietė, iš kurios esu kilusi yra lenkiška ir joje yra lenkiška mokykla, tai ten viskas buvo lenkiška ir tai veikė lenkiškumą.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Čia net nebuvo tokio klausimo apie lenkiškumo išsaugojimą, tiesiog buvo lenkiška mokykla. Tai yra visiškai suprantamas dalykas.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Kažkada dalyvavau dramos būrelyje, matematikos, kalbų klube. Taip pat vienerius metus dainavau.

I: Kaip prisidėjo tie būreliai prie lenkiškumo ar jie vis dėlto buvo orientuoti į Lietuvos visuomenę?

INF: Šiaip tie būreliai buvo orientuoti į pačius dalykus, kad pvz. patobulinti matematikos, kalbų žinias ir pan. Tai nepasakyčiau, kad tai buvo orientuota į lenkiškumą.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Skaičiau mokykloje kai reikėjo skaityti ir skaičiau su malonumu... be to mokyklos bibliotekoje, toje vietinėje bibliotekoje beveik visos knygos buvo lenkiškos, o dabar jeigu tektų rinktis vertimą iš kitos kalbos, tai rinkčiausi knygą lietuvių kalba, nes man dabar yra kažkaip lengviau skaityti lietuviškai.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Kasdien skaitau dienraštį lenkišką – „Kurier wilenski“, jeigu neturiu laikraščio, tai skaitau šio laikraščio elektroninį variantą internete. Žurnalų neperku, bet kartais skaitau internete.

I: Ar skaitymas lenkų kalba skatina laikytis lenkų tradicijų?

INF: Pvz. to paties dienraščio „kurier wilenski“ skaitymas skatina domėtis Lietuvos- Lenkijos įvykiais, taip pat lenkų, gyvenančių Lietuvoje įvykiais, nes tai yra Mūsų- mažumos laikraštis.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba? Kodėl?

INF: Programas visai nežiūriu. Kas liečia filmus, tai nesirenku filmus lenkų kalba. Bet tuo atveju, kai būna tos lenkų filmų savaitės, kur kinuose rodomi lenkiški filmai, tai būtinai ten nueinu. Bet pvz. nesiuočiu lenkiškų filmų iš interneto, -renkuosi rusišką versiją.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos? Kodėl?

INF: Visą laiką klausausi lenkišką radiją, net darbo metu pastoviai yra ši stotis ir prie to pripranti, pripranti prie vedėjų, prie muzikos, prie konkursų ir man tai pradeda patikti.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Domiuosi kažkiek, ne ypatingai, bet domiuosi.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Skaitau *Delfi* ir skaitau laikraščius. Ir šiaip man patinka žinoti kas vyksta, kas yra Grybauskaitė ar kas nors kitas.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Lietuvos, nes naudinga žinoti kas vyksta.

I: Ar domitės Lenkijos politika? Kodėl/kodėl ne?

INF: Labiau domiuosi Lietuvos – Lenkijos politika, tuo tarpu grynai Lenkijos politika, tai ne, nes tai nėra man aktualu.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Kasdien bendrauju su lenkais. Kartais su lietuviais. Universitete aišku su lietuviais.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Lenkų.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą? Kodėl taip manote?

INF: Man atrodo, kad svarbu, nes dauguma mano draugų yra įvairių lenkiškų organizacijų nariai, tai vien tas faktas, kad jie juose dalyvauja parodo, kad jie kažką nori iš tos organizacijos arba nori kažką jai duoti. Aktyviai dalyvauja ir tai manau svarbu lenkiškumui, kažką jam duoda.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Tolerantiškas.

I: Kokie yra santykiai su lietuviais?

INF: Geri santykiai.

Mokslas/darbas

Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Ir dirbu ir mokausi.

Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais?

INF: Su studentais bendrauju lietuviškai, nes jie visi yra lietuviai. Tuo tarpu darbe, bendrauju lenkiškai, nes dirbu Lenkų kultūros namuose, tai kalbu lenkiškai.

Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Žino.

Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Aš asmeniškai nesu.

Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Ne, nes manau, kad Lietuvoje kai kuriose srityse naudinga būti lenkė. Naudinga žinoti daugiau kalbu.

Visuomeninė veikla

I: Sakėte, kad dirbate lenkų kultūros namuose. Tai kodėl būtent čia pasirinkote dirbti?

INF: Dabar iš tikrųjų nėra iš ko rinktis. Sunki padėtis dėl ekonominės krizės. Aš dirbu netiesiogiai Lenkų kultūros namuose, ten yra tiesiog darbo vieta, bet aš dirbu projekte- pasaulinis vilniukų suvažiavimas, mes ruošiame renginį, kuris vyks visą savaitę vasaros metu. Lenkų kultūros namuose dirba mano viršininkas, tai dėl patogumo sėdime gretimuose kabinetuose. Šiaip išėjau iš kito darbo, kad galėčiau dirbti šį darbą ir manau, kad šis darbas yra susijęs su lenkiškumu, nes laikau save didele Lietuvos- Lenkijos kultūros puoselėtoja. Todėl buvo svarbu renkantis šį darbą, kadangi tai buvo susiję su lenkais su lenkų kultūros propagavimu.

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Duoda iš tikrųjų daug ką. Aš pati jaučiu kažkokią tokią vienybę, nes viską darome bendrai ir dėl to jaučiuosi stipri. Be to, organizacijos parodo, kad lenkai yra aktyvūs, kažką veikia, nėra pasyvūs.

I: Ar Jūs priklausote kokiam nors nepolitinei organizacijai?

INF: Valkatų klubui, taip pat priklausau Lietuvos lenkų sąjungai. Iš vienos pusės tai nėra politinė organizacija, tik rinkimų atvejais, ji pasidaro kaip politinė organizacija. Taip priklausau savo gyvenvietės (kaimo) Lietuvos lenkų sąjungai. Iš tikrųjų kiekvienas lenkiškas miestelis, kaimas turi savo tokį poskyrį – Lietuvos lenkų sąjungos. Ir aš džiaugiuos, kad galiu kažkuo užsiimti, kažką daryti visuomenės labui ir džiaugiuosi kai jaučiu, kad visuomenė gyvena. Siekiame, kad būtų puoselėjamas tas lenkiškumas

I: Kokie žmonės jai priklauso?

INF: Mes vienijame visus: mokytojus, taip pat dalyvauja jaunimas, kuris notėtų kažką keisti, tobulinti ar kažką daryti.

I: Kokia veikla užsiima ši organizacija?

INF: Mes stengiamės kaupti dėmesį į kasdieninius dalykus, pvz. gatvių pavadinimus, organizuojame įvairius renginius, kasmet vyksta parafiada t.y. sporto žaidinės, kurios dalinai yra finansuojamos Lietuvos lenkų sąjungos. Šios organizacijos tikslas yra, kad žmonės veiktų, kad nesėdėtų namuose prie televizoriaus, bet būtų aktyvūs. Šiaip vyksta ir koncertai, bendri laužai.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Man atrodo, kad esame puikiausias to pavyzdys. Aš labai didžiuojuosi tuo, kaip lenkai gyvena Lietuvoje. Jaučiuosi taip, kad ir dalyvaučiau Lietuvos visuomeniniame gyvenime. Studijuodama bakalaurą, aktyviai dalyvavau studentų gyvenime ir nejaučiau jokių nepatogumų dėl savo tautybės. Netgi sakyčiau, kad buvo plusai pvz. kalbos, kai kur nors tekdavo važiuoti, būdavau vertėja, platesnis požiūris...na nzn.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF: Aš sakyčiau, kad labiau jaučiuosi skirtinga nuo lenkų negu lietuvių. Man atrodo, kad Lietuvos lenkų mentalitetas labiau panašus į lietuvių negu į lenkų, nes man žymiai sunkiau yra surast kažką bendrą su lenku negu su lietuviu. Asmeniškai man sunku bendrauti su grynais lenkais iš Lenkijos.

I: Ką Jums reiškia būti lenku/lenke?

INF: Iš tikrųjų būti lenkė man yra labai svarbu. Labai didžiuojuosi tuo, kad esu lenkė ir labai didžiuojuosi Lietuvos lenkais, tuo ką pasiekia Lietuvos lenkai pvz. tie patys rinkimai į savivaldybę, įvairios organizacijos. Jaučiuosi kažkokia kitokia, ne geresnė, bet kitokia ir tas man patinka.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos)

INF: Visų tradicijų- Velykų, Kalėdų ir kt. Ir apskritai man atrodo, kad lenkai yra labiau religingesni negu lietuviai. Aišku čia toks stereotipinis įsivaizdavimas..Mano šeimoje tai labai stipriai propaguojama, mano pažįstamų –lenkų šeimose labai aktyviai yra švenčiamos visos religinės šventės. O tas nereliginės (valstybinės) šventės tai nešvenčiu, nes asmeniškai tai nėra man šventė. Taip pat švenčiu Užgavėnes, Riebų ketvirtadienį.

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF: Domėjausi kai reikėjo mokykloje. Dabar nesidomiu. Aišku kažkiek orientuojuosi dabartiniiais Lietuvos –Lenkijos santykiais...kokie tie santykiai ir pan.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkai. Jie gimė Lietuvoje. Neturiu nė vieno giminaičio Lenkijoje, visi yra Lietuvoje.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Ne, vien lenkai.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Svarbi iš tikrųjų. Šiaip tai galėtų būti lenkas, lietuvis, rusas, bet nenorėčiau, kad tai būtų labai tolimesnės kultūros ir šalies atstovas..

I: Ar norėtumėte būsimoje šeimoje išlaikyti tą lenkiškumą?

INF: Būtinai.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Lenkiški. Iš tikrųjų su tuo labai yra daug nepatogumų. Pati jaučiu nepatogumu su savo vardu, nes mano vardas yra Alicija ir tai yra grynai lenkiškas vardas ir net kai buvau maža labai pykau ant savo tėvų už tokį vardą, nes sukėlė tiek nepatogumų...Jei esi vien lenkiškoje **terpėje**, tai nėra problemų, bet kai ateini studijuoti ,tai atsiranda įvairių klausimų dėl tarimo ir pan.- labai dėl to yra nepatogu. Bet po to kažkaip pripranti ir pradedi didžiuotis ,kad kažkas yra kitokio.

Informantas 11

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Gimtoji kalba – lenkų kalba.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Su klientais darbe, su tėvais, su būsima žmona, su draugais.

I: Kodėl bendraujate lenkų kalba?

INF: Todėl, kad gimtoji mano kalba. Man lengviausia bendrauti lenkų kalba, kaip ir lietuvių. Tos dvi kalbos yra man artimiausios ir lengviausios.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Gerai jaučiuosi. Man tai nesukelia jokių nepatogumų – tai bajorų kalba.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Dar moku anglų, rusų, lietuvių, ir portugalų truputį.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Dažniausiai darbas priverčia bendrauti lietuviškai. Raštu dažniausiai bendrauju angliškai.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Dabar jau Sniadeckio gimnaziją Šalčininkuose. Čia lenkų mokykla.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Visada buvo organizuojami visokie konkursai. Aš juose nedalyvavau, bet žinau, kad klasiškai juose dalyvavo. Važinėjom į Lenkiją... Visada buvo minima Lenkijos nepriklausomybės diena. Taip pat važinėjom po Lietuvą žaisti krepšinių, rankinių. Kadangi minimos buvo nepriklausomybės dienos, buvo organizuojami turnyrai, žaidėm su lenkiškom, lietuviškom, rusiškom mokyklom, pavyzdys Jašiūnuose.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Tikrai taip.

I: Ko trūko mokykloje?

Nieko netrūko.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

Daugiausia tai sporto šakų būreliuose. Dainavau kažkada „Solczanka“ ansamblyje. Dainavau lenkų kalba, lotynų, mokėmės lenkų tautines dainas.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Dabar ne, nes daugiausia skaitau dabar profesinę literatūrą. Kadangi gyvenam Lietuvoje, tai daugiausia šansų gauti lietuvių kalba. O lenkiškai, tiesą sakant, nepripratęs netgi prie terminų, kas liečia darbą.

I: Manot, kad lenkų kalba būtų sudėtingiau skaityti?

INF: Šiuo metu taip.

I: Ar anksčiau skaitėte knygas? Kokias knygas skaitėte?

INF: Taip skaičiau. Istorines knygas skaičiau. Dar kažkokią sunkią knygą perskaičiau. Mažai skaičiau, šiaip visom kalbom skaičiau mažai.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Anksčiau skaitydavau „Kurjer Wilenski“. Anksčiau mokykloje buvo platinamas mokykloje, buvo įdomu, kas vyksta tarp mano tautiečių Lietuvoje, kaip jie gyvena, kas naujo. O dabar neskaitau, nes visai neskaitau, tik žiūriu žinias kai spėju, ir laikraštį „15minučių“ paskaitau, internete paskaitau.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Verslo, kitų neskaitau. Sporto ir verslo. Šiaip man įdomus tarptautinis verslas, bet ir apie Lietuvą paskaitau. Nors šiaip pagalvojus, apie Lietuvą daugiausiai skaitau.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Tikrai ne.

I: Kodėl?

INF: Nežinau. Tos skilties niekada neskaitau. Niekada. Esu nusivylęs politika. Šiaip manau, kad politiką valdo verslas. Mano politika – tai verslas.

Kultūra

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba?

INF: Taip, žiūrėjau neseniai filmą su Cezary Pazura. Programas nelabai, bet karts nuo karto su močiute tenka pasimelst sekmadieniais prie televizoriaus, kai rodo mišias.

I: Jums svarbi religija?

INF: Taip. Ypač pastaruosiu metu. Stengiuosi melstis kiekvieną dieną, stengsiuos vaikščioti į bažnyčią. Bažnyčia formuoja gerą visuomenę, nors ji prieštarauja mokslams visiems, bet jeigu nebūtų bažnyčios, tai nebūtų tvarkos visai. Ji įtakoja tvarką.

I: Ar religija prisideda prie lenkiškumo puoselėjimo?

INF: Taip, nes kai žinoma, kad religija ir lenkų tauta yra vos ne sinonimai.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF: Kažkada taip. Kažkada ji buvo labai populiaru. Dabar karts nuo karto pasiklausau lenkiško hiphopo, papildau savo leksikoną per muziką.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Su lenkais daugiausiai, su lietuviais, su belgais, olandais, rumunais, su visa Europa bendrauju darbe.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Pažįstamų rate daugiausia yra lenkų. Draugų rate irgi lenkų.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Taip, manau, kad svarbu, todėl kad ne kartą kalbėjom su draugais apie ateitį, tai vienas iš ateities planų yra leisti vaikus į lenkišką mokyklą. Vaikai tokiu būdu nieko nepralošia, o išlošia. Mokės dvi kalbas – ir lietuvių ir lenkų.

I: Nebijote vaikų diskriminacijos?

INF: Ne.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Geras požiūris. Vertinu žmones.

I: Į lietuvius? Kokie Jūsų santykiai su jais? Kodėl?

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate?

INF: Transporto srityje.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais bendradarbiais?

INF: Lenkų kalba, lietuvių, rusiškai...

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Kol kas ne. Ateityje bus.

I: Ar kolegos žino, kokio Jūsų tautybė?

INF: Taip.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe dėl savo tautybės?

INF: Ne, nebent tik juokais. Bet tik juokais. Karts nuo karto. Iš klientų labiausiai. Kartais mane palaiko „chocholu“ – ukrainiečiu. Bet čia juokais.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Ne. Iš tikrųjų čia nepriklauso nuo to ar tu lietuvis ar lenkas ar afrikietis. Jei tau duotos progos, tu arba sugebi išnaudoti arba ne. Ir čia jau nuo žmogaus būdo priklauso. Aš pavyzdžiui, Kaune ieškojo žmogaus, kuris moka šnekėti lenkiškai ir kuris dirbs su Lenkijos rinka. Ir tas labai įtakojo... Esu dėkingas tėvams, kad leido man eiti į lenkišką mokyklą.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Labai gerai. Kaune netgi buvo būrelis, bet mes taip ir nenuėjom su draugais. Ten buvo lenkų kažkoks susibūrimas. Kvietė močiutė mus, bet nenuėjom. Nebuvo laiko, bet norėjau nueiti, norėjau susipažinti su kitais žmonėmis, kurie gimė grynai lietuviškame mieste, paanalizuoti kuo mes skiriamės.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Ne, nepriklausau.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF: Ne.

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF: Ne. Esu nusivylęs valdžia. Dėl manės jokio skirtumo, kas bus, ar Paksas, ar Zuokas, ar kas nors, vis tiek geriau nebus. Ką tas duos, kad aš prabalsuosiu už vieną ar kitą? Dėl manės galima išvis panaikinti ar Seimą, ar Vyriausybę, nes institucijų yra per daug, ir dar ministerijas dar kuria. Pinigų plovimas.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Taip. Aš pats dalyvauju visuomeniniame gyvenime. Nors dabar mažai dalyvauju. Aš tik dirbu. Per darbus aš stengiuosi pagerinti santykius tarp tų pačių valstybių, pakeisti nuomonę apie lenkus ir apie Lietuvos kraštą.

I: Kodėl jums tai svarbu?

INF: Todėl, kad nuomonė apie Lietuvą yra negera Europoj. Pasakyk, kad tu lietuvis ir visi tavęs bijos. Aš nesu nusiteikęs prieš Lietuvą, valdžia nėra visa Lietuva, Lietuva – yra paprasti žmonės.

I: Jums nekilo mintis išvykti į Lenkiją?

INF: Galvojau anksčiau, bet dabar nenoriu. Galvojau gal vienuoliktą klasę. Susimaišęs protas buvo. Dabar nenoriu. Esu pusiau lenkas, pusiau lietuvis, esu čia gimęs, pabuvojau visur, pamačiau skirtingas kultūras, bet geriausiai yra čia. Beržai man svarbūs. Kai grįžau iš Amerikos ir pamačiau beržą, tai verkt norėjau. Lenkijoje bučiau kaip svetimšalis.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Džiaugiuosi tuo. Didžiuojuos. Perduosiu vaikams, supažindinsiu su istorija visa, papasakosiu kokie laimingi buvo jų protėviai.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės?

INF: Tos pačios Kūčios, šventės tokios pačios, minim Lenkijos nepriklausomybės dieną. Šiaip šventės nelabai skiriasi. Giminingos tautos juk. Istorija yra bendra.

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF: Taip. Domiuosi, nes tai man aktualu, darbe man to reikia. Pats bendrauju su lenkais labai daug, norisi pažinti kuo įmanoma geriau.

I: Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Ne. Blogiau negu Lietuvos.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkai.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Ne.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

Ne. Svarbus žmogus. Mano būsima žmona yra lenkė.

I: Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF: Taip. Mieczyslaw, Danuta, Dariusz.

I: Daugelis lenkų sulietuvina pavardes. Kokia Jūsų nuomonė į tai?

INF: Jeigu jie nori tegul daro. Man netrukdo. Bet taip pat manau, kad turėtų leisti gatves rašyti lenkiškai, taip kaip žmonės nuo senųjų laikų pripratę vadinti, o ne taip, kaip nustatė įstatymas. Turėtų būti dviem kalbom užrašyta.

Informantas 12

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Teigiamai. Jie skatina aktyvumą, laiko praleidimą. Čia priklauso kokia organizacija.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Šokių ansamblyje „Zgoda“ šoku. Čia yra lenkų liaudies šokių ansamblis. Aš jau nuo mažens šokau įvairiuose šokių grupėse, ir čia tiesiog yra kaip laisvalaikio praleidimas, kaip hobis. Man yra svarbiausias šokis, bet maloniau yra bendrauti lenkiškai, ansamblyje yra palaikomos tradicijos, kiekvienas šokis kažką reiškia, puoselėjamas tautiškumas. Ansambliui priklauso daugiausiai lenkų. Šis ansamblis veikia prie lenkų gimnazijos, yra trys grupės, pradeda nuo mažens, trečioj grupėj yra žmonės nuo 18 iki 30 metų.

I: Kokiose renginiuose dalyvaujate?

INF: Mes dalyvaujam daug kultūros renginiuose, rudenį būna rusų kultūros savaitė, ir mes šokam Rotušėj, jie pakviečia mus kaip svečius, ten pas juos šoka ir lietuviški ansambliai. Jie lyg tai švenčia savo šventę, bet pakviečia ir kitus. Būna ir Lenkiško kino savaitė. Šiais metais nešokom, bet būdavo, kad atidaromas filmas ir mes sušokam polonezą. Dalyvaujam liaudies šokių konkursuose. Dažnai važiuojam į užsienį, į festivalius. Į Lenkiją dažnai važiuojam.

I: Ar padeda tai įsilieti į Lietuvos visuomenę?

INF: Taip. Daugelis renginių vyksta Vilniuje, bendrai šokam su kitais ansambliais. Į renginius ateina pažiūrėti ne vien lenkai.

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Taip, be abejo. Galima aktyviai dalyvauti kultūros renginiuose, organizacijose, bet ir tuo pačiu ir Lietuvos visuomenėj. Vienas kitam netrukdo. Šiaip lengviausia įsilieti į Lietuvos visuomenę yra žmogui kuris yra aktyvus, nepasyvus, ne sėdi namie, ir nėra skirtumo kokios tautos. Bet gal jei lenkas aktyviau dirba ar veikia lietuviškose organizacijose, tai gal jam tada yra lengviau, nes jis su lietuviais susiduria.

I: Ar Lietuvoj lenkų tautybės žmogui yra sunkiau?

INF: Yra pas mus diskriminacija, nors gal nelabai matoma. Žinau porą atvejų...

I: Ką, jums reiškia būti lenku?

INF: Labai platus klausimas. Nežinau kaip atsakyti net. Man svarbios yra tradicijos, svarbu išlaikyti kalbą, nors gyvenam Lietuvoj ir ateity norėčiau, kad mokėtų lenkų kalbą ir kurtų lenkiškas šeimas.

I: Ar jums svarbi gyvenimo partnerės tautybė?

INF: Šiaip kaip sakoma, kad širdžiai neįsakyti. Bet jei galima būtų rinktis, išsirinkčiau lenkų tautybės.

I: Kodėl?

INF: Nežinau, norėčiau, kad būtų darni šeima. O būna daug problemų, kai būna du žmonės iš skirtingų tautų, skirtingai kalbantys. Gal tai ne iš karti pastebima, bet po to problemos išryškėja, būna nesutarimų.

I: Kaip manote, ar būdamas lietuvių pasiektumėte daugiau?

INF: Ne. Tai nepriklauso kuo tu esi. Galima pasiekti daugiau net.

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Mano gimtoji kalba yra lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF: Lenkų kalba bendrauja su draugais, tėvais...daugiau nieko.

I: Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba?

INF: Nes tai yra mano gimtoji kalba, taip pat patogų taip bendrauti ir man patinka šita kalba ir manau ja galima lengvai išreikšti savo mintis nei pvz. rusiškai arba lietuviškai.

I: Tai jaučiate sunkumų lietuviškai išreikšti mintis?

INF: Ne tai, kad jaučiu sunkumą, o todėl ,kad jinai nėra man tokia artima, gal ne tokia ekspresyvi kaip kitos kalbos.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Mane tai tikrai nekompleksuoja, aš galiu pilnai ir drąsiai šnekėti su draugu, kai šalia stovi lietuviai ar kitos tautybės žmonės ir klausosi, nors tai ir atkreipia į mane dėmesį. Mane tai neinteresuoja.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Be lenkų aišku moku ir lietuvių, rusų, anglų.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Žodžiu? Daugiausia lenkų , bet aišku būna kai jeigu žmogus nesupranta lenkiškai, tai būtina šnekėti rusiškai arba aišku lietuviškai studijų metu arba darbe.

Informantas 13

I: Kokiai lenkų organizacijai Jūs priklausote?

INF: Šiuo metu aš priklausau Lenkų studentų klubui. Šitame klube esu nuo pat įkūrimo, esu viena jo įkūrėjų, tai esu jau tris metus čia – du metus oficialiai, ir vienus metus mes buvom neoficiali jaunimo grupė. Oficialiai mes įsikūrėme 2006 metų rugsėjo mėnesį, o veikti pradėjome 2005 metų vasarą.

I: Kodėl susikūrė ši organizacija?

Pirmutinė iniciatyva buvo Fundacijos Semper Polonia, tai yra Lenkijoje veikiantis fondas, kuris remia Lietuvoje bei kitose šalyse gyvenančius lenkus. Jų iniciatyva buvo suburti studentus, kurie gauna stipendiją iš lenkų vyriausybės. Tokie pat klubai veikia Ukrainoje, Latvijoje, Baltarusijoje, Čekijoje ir kitur, ten kur gyvena lenkai ir gauna stipendiją. Tai buvo toks pirmutinis stimulas, o vėliau išforminome save kaip atskirą klubą, kuris bendradarbiauja su Semper Polonia, bet tuo pačiu yra nepriklausomas jaunimo klubas. Iniciatyvinėje grupėje buvo apie 10 žmonių, aš joje nebuvau. Tiesiog jie labiau bendradarbiavo su tuo fondu ir jie padarė susibūrimą visų žmonių, kurie gauna stipendiją. O jų Lietuvoje buvo apie 600. tiesiog buvo išsiuntinėti kvietimai visiems, susirinko galbūt apie 100 žmonių, liko ne visi. O dabartinį Lenkų Studentų Klubą mes įkūrėme penkiese. Mes buvome penki, kurie sudarė valdybą. Dabar klube yra virš 100 narių. Pagrindė tai iš Vilniaus miesto ir Vilniaus krašto jaunimas: iš Šalčininkų, Nemenčinės ir t.t.

I: Ką duoda dalyvavimas klube?

INF: Aš įstojau dėl to, kad norėjau veikti. Aišku, galėjau veikti ir kitose organizacijose, bet pasirinkau šią, nes aš norėjau bendrauti su lenkais, kadangi įstojusi į lietuvišką universitetą ten buvo lietuviai pagrindė, tai aš norėjau išlaikyti ryšį su lenkų tautybės žmonėmis. Tai man buvo puiki proga naudoti lenkų kalbą, tai buvo proga bendrauti, švęsti šventes, kurios buvo lenkiškos, Lietuvoje nėra plačiai švenčiamos. Be to tarp klubo narių buvo daug namo draugų – iš mano mokyklos, iš mano aplinkos, tai buvo puiki vieta bendrauti.

I: Kokias lenkiškas šventes švenčiate?

INF: Mes švenčiame Lenkijos nepriklausomybės dieną, gegužės 3 Konstituciją. Tai nėra taip, kad mes susirenkam ir patriotiškai dainuojam, mes tiesiog parašom projektą, susiburiam ir švenčiam Andrzejki. Tai trys tokios, kurios yra kitokios, nelietuviškos. Taip pat Kūčias, Kalėdas, bet čia tos pačios šventės kaip ir Lietuvoje, bendros.

I: Kodėl Jums svarbios Lenkijos valstybės šventės.

INF: Nes aš esu lenkė. Aš neatskiriu savęs, kad aš esu lenkė ar aš esu lietuvė. Man dvi kultūros, tradicijos yra vienodai artimos, ir aš pripažįstu vienodai. Aš gimiau Lietuvoje, Lenkijoje tik lankiausi, ten gyvena mano giminės, bet aš gyvenu Lietuvoje, esu Lietuvos pilietė, bet esu ir lenkė, nes mano tėvai, seneliai, proseneliai yra lenkai. Man tai yra vienodai svarbu.

I: Kokie yra Lenkų Studentų Klubo tikslai?

INF: Pagrindiniai tikslai, kaip ir yra parašyta mūsų statute, yra vienyti lenkų kilmės jaunimą, puoselėti lenkiškas tradicijas ir kalbą čia. Taip duoti galimybę dalyvauti veikloje, kuri yra susijusi

su Lenkija, kažkiek skleisti žinias apie Lenkiją. Vienas iš tikslų buvo suartinti lenkų ir lietuvių kultūras. Bet jeigu mes žiūrėtume į veiklą, tai per tuos tris metus mes iš esmės nebendradarbiavom su lietuviškom organizacijom, mūsų veikla buvo labiau nukreipta į lenkus. Buvo vienas projektas su lietuviais ne mūsų iniciatyva. Buvom kaip partneriai.

I: Kokios Jūsų pareigos klube?

INF: Dabar esu eilinis narys. Buvau prieš tai valdybos narė.

I: Kokiose renginiuose dalyvaujate?

INF: Mūsų veikla yra labai plati. Yra tradiciniai projektai, kuriuos mes rengiame kasmet. Tai mokymai „Pirmasis darbas“, skirti arba dvyliktokams arba pirmakursiams, tai yra CV rašymas, motyvacinio laiško rašymas, suvaidintas pokalbis su darbdaviu. Praeitais metais turėjome potencialių darbdavių, kurie galėjo pakalbėti su studentais, turėjom ir iš darbo biržos svečius, galima buvo padaryti testus, kokia profesija tinka. Viskas vyksta lietuvių kalba, kviečiami lektorai iš lietuviškų firmų.

Kitas projektas yra „Vilniaus krašto žymūs lenkai“. Rengiami susitikimai su žmonėmis, kurie yra kažką padarę svarbaus, yra lenkų tautybės ir gyvena Vilniaus krašte. Ir dažniausiai jie yra žinomi visame pasaulyje, o mūsų studentai apie juos nelabai ką žino. Buvo susitikimas su tapytoja Ana Krepštel. Su Kozubovska – ji karpinius daro. Per metus padarom kelis susitikimus.

Taip pat yra „Atradėjų žygiai“. Mes keliaujame po Lietuvą – panemunės pilys, buvome Pilsudskio keliais, buvome Tiškevičių keliais, aplankėme jų rūmus esančius Lietuvoje. Buvome nukeliavę į Ukrainą į Lvovą lenkų pėdsakų beieškant. Dabar yra planuojama kelionė į Peterburgą.

Buvo toks projektas padarytas iš Europos Sąjungos lėšų „Žygis dviračiais į Baltarusiją“. Ir ten buvo daromos nuotraukos – paprastų eilinių žmonių gyvenimas. Ir po to buvo padaryta didelė paroda.

Turėjome vieną tarptautinį projektą. Pas mus buvo atvažiavę studentai iš kelių šalių: Čekijos, Slovakijos, Latvijos, Ukrainos, Baltarusijos. Buvo mokymai, kaip rašyti projektus ir paskui mes kūrėme bendrus projektus. Taip pat važiuojame į Latviją su jų stipendistų klubu. Darome bendrus projektus.

Mūsų tradicinis projektas yra „Žvaigždutė našlaičiams“. Tai yra tradicinis mūsų kalėdinis renginys, darome jį su Lenkų Kultūros Namai. Jie ieško finansavimo, o mes jau darome vaidinimą vaikams. Važiuojame į lenkiškus našlaičių namus ir ten studentai vaidina, o Lenkų Kultūros Namai padovanoja tai, ką žmonės paaukoja. Labai įvairūs tie renginiai.

Turėjome projektą susijusį su gatvės teatru. Tai mes bendradarbiavom su Balstogės organizacija, kurie užsiima gatvės teatru ir mes vaikščiojom kojūkais. Jie buvo atvažiavę, darė mums mokymus. Šiek tiek bandėm vaidinti ir galų gale Lenkijoje buvo padarytas vaidinimas su kostiumais.

Bendradarbiavom su Lenkų Institutu. Su jais mes važiuojame į Lenkiją. Dalyvavom kartu su lietuviais. „Lietuvos jaunieji mokslininkai“. Ten aplankėme daug valstybinių institucijų, įvairiausių įstaigų, tai buvo kaip ir kontaktų paieška ir referatų skaitymas.

Su Lenkų Institutu darėm projektą popiežiui Jono Pauliaus II atminti. Tai buvo skirta lenkų ir lietuvių mokyklų mokiniams. Vaikai turėjo parašyti rašinėlius tam tikrom temom. Ir paskui buvo apdovanojimai ir paskui buvo diskusijos. Tai vyko lietuvių kalba.

I: Ar noriai dalyvavo su Jumis lietuviai?

INF: Kadangi jų nebuvo daug, tai labai noriai.

I: Kas finansuoja klubo veiklą?

INF: Pagrindinis mūsų finansavimo šaltinis yra fondas Semper Polonia. Pinigai skirti iš Lenkijos senato. Mes parašome projektą, o nusprendžia, ar jį finansuoti ar ne. Pora projektų buvo finansuojama iš Vilniaus savivaldybės, tai buvo dalinis finansavimas. Buvo projektas, kurį finansavo Europos Sąjunga. Šiek tiek buvome gavę iš kitos organizacijos „Pomoc Polakom na Wschodzie“ (Pagalba lenkams Rytuose). Taip pat iš Balstogės organizacijos. Bet didžiausia dalis yra iš Lenkijos senato. Taip pat yra mūsų kaip narių kasmetiniai įnašai administracinėm išlaidom.

I. Kas gali tapti klubo nariu, dalyvauti veikloje?

INF: Kadangi mes nepriklausoma organizacija, tai nėra reikalavimo būtent gauti stipendiją iš Semper Polonia. Gali dalyvauti visi lenkų kilmės jauni žmonės nuo 18 iki 27 metų. Vėliau jie irgi tampa garbės nariais ir sėkmingai dalyvauja veikloje.

I. Ar priklausote ne lenkų jaunimo organizacijai?

INF: Dabar jau nebe. Priklausiau Jauniesiems liberalams. Čia lietuviška organizacija. Prikalusiai prieš Lenkų Studentų Klubo įkūrimą. Ten dalyvavau, kai įstojau į universitetą, pirmame antrame kurse. Dalyvavau, nes buvau labai aktyvus žmogus nuo mokyklos laikų ir man reikėjo save realizuoti.

I: Kodėl būtent lietuviška organizacija?

INF: Man niekada nekilo mintis ar lietuviška ar lenkiška. Tiesiog tuo metu studijavau politiką ir liberalai labai tiko, tada dalyvavau vieno kandidato rinkimo kompanijos ir tai tiesiog lygiagrečiai. Aš derinau tai, kas man buvo įdomu – profesinę, studijų prasmę, sritį ir norą veikti.

I: Kokia Jūs mokyklą baigėte?

INF: Lenkišką.

I: Kokių tautybių žmonių Jūsų pažįstamų rate daugiausia?

Lietuvių. Visada buvo daugiau lietuvių. Aš niekada nesijaučiau atskirta nuo Lietuvos visuomenės. Aš mokiausi lenkiškoje mokykloje, namuose aš kalbėjau rusiškai, o po mokyklos daugiausia bendravau su lietuviais. Aišku, buvo keletas draugų lenkų, bet pagrindė visa aplinka buvo lietuviška. Dėl to aš niekada nejaučiau, kad aš esu lenkė ar atskirta. Aš labai gerai kalbėjau lietuviškai, galbūt dėl to aš niekada nejaučiau barjero

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Manau, kad galima. Iš tikrųjų Lietuvoje yra sudarytos tam tikros sąlygos, kad gali veikti ir lenkiškos organizacijos, ta veikla nėra uždrausta, ir žmonės lenkai gali burtis į tam tikras organizacijas, siekti tam tikrų tikslų, kažką veikti, kažką organizuoti ir tuo pačiu palaikyti savo tautiškumą čia Lietuvoj, būdami Lietuvos piliečiai. Taigi šiuo atveju nei viena iš pusių – tiek būdamas Lietuvos pilietis, tiek būdamas lenkų tautybės, kaip ir nėra pažeidžiama, kažkaip diskriminuojama.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių?

INF: Negalėčiau pasakyti, kad jaučiuosi skirtinga, tik tiek, kad turiu vieną plusą – galiu labėti ir moku lenkiškai.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Būti lenku man reiškia visų pirma tai, kad Lenkijoje turiu giminaičių, kad baigiau lenkų mokyklą, šeimoj kalbam lenkiškai, su tėvais ir giminaičiais bendraujami irgi lenkiškai, laikomės būtent lenkiškų tradicijų, tiek religinių tiek kažkokių kultūrinių, prie viso to nuo mažens esam pripratę prie to, ir tas ir yra...

I: Ar norėtumėte lenkiškumą perduoti vaikams?

INF: Norėčiau. Norėčiau savo vaikams įdiegti tokį kaip ir.... tokį požiūrį, kad gyvenant čia Lietuvoje nereikia gėdytis, kad esame kitokios tautybės, tik protingi visuomenės nariai jie visi mus palaikys, jie visada mus palaikys, ir nediskriminuos. Visada yra tokių žmonių, kurie iš tikrųjų turi tam tikrų rasistinių požiūrių, bet kol kas pas mus tai yra mažuma. Asmeniškai su tokiu požiūriu nesu susidūrusi.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos) Kodėl? Ar jos susijusios su lenkiškumo išsaugojimu?

INF: Kaip ir minėjau, tai visos religinės šventės, nes mes esame katalikai. Tai čia visos tos tradicijos. Kas dėl nereliginių tradicijų, tai valstybinių lenkų tradicijų tai mes nešvenčiam, gyvename vistiek Lietuvoje, tai mums kaip ir nėra tai aktualu. O dėl papročių.. yra tam tikrų švenčių, pavyzdžiui, Andrzejki, kada susirinkę galima burti... bet tai yra tiesiog pramoginės apeigos, o iš rimtų negalėčiau nieko išskirti, nes manau, kad Lietuvos ir Lenkijos tradicijos yra labai panašios.

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF: Kiek tai liečia šiuolaikinę situaciją pasaulyje, tai taip, man tai aktualu, bet šiaip istoriją mes mokėmės mokykloje.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio Lenkijos istorijai?

INF: Buvo atsiras dalykas „Lenkijos istorija“, tai buvo pasirinktinis dalykas, nes vistiek mūsų mokykloje buvo prioritetas toks, kad mūsų mokinys galėtų išlaikyti lietuviškus dalykus ir įstoti į lietuviškus universitetus. Bet buvo sudaryta galimybė įstoti į Lenkijos universitetą, tai būtent tiems asmenims buvo sudarytos sąlygos Lenkijos istorijos, ir tai manau irgi labai didelis plusas.

Ar bandėt įstoti į Lenkiją?

INF: Ne, nebandžiau. Nenorėjau išvažiuoti iš Lietuvos, ir planavau nuo mažens likti čia, su tėvais, čia, kur mano šeima, artimieji, ir planavau stoti čia.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Mano tėvai yra lenkai.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Galbūt ir turiu. Net negaliu pasakyti, bet šiaip tėvų broliai ir seserys visi yra lenkai. Nebent jų vyrai ir žmonos kitos tautybės.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF: Ne, nesvarbi. Bet mano vyras yra lenkas.

Informantas 14

Kalba

I. Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF. Mano gimtoji kalba yra lenkų kalba.

I. Su kuo bendraujate lenkų kalba?

INF. Su tėvais, draugais, pažįstamais.

I. Kodėl bendraujate lenkų kalba?

INF. Man taip yra lengviau ir maloniau. Be to su tautiečiais jaučių stipresnį ryšį. Iš karto matai, kad savas žmogus.

I. Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF. Nejaučiu jokio diskomforto. Gyvename laisvoje šalyje, kur žodžio draudimo neegzistuoja.

I. Kokias kalbas dar mokate?

INF. Dar moku lietuvių, rusų, bei anglų kažkiek.

I. Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu?

INF. Dažniausiai tenka bendrauti lietuviškai, kadangi bendradarbiai yra lietuviai. Taip pat universitete dauguma jaunimo kalba lietuviškai.

I. O raštu?

INF. Taip pat lietuviškai.

Mokykla

I. Kokią mokyklą baigėte?

INF. Lenkų.

I. Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF. Mokykloje susidomėjau tautiniais šokiais. Jau tai yra labai daug, bent jau man. Taip pat tas nuolatinis bendravimas lenkų kalba, istorijos pamokos. Mokykloje suvokiau, kad esu dalis kažko didelio – ištisos tautos.

I. Kokie renginiai vyko pas jus?

INF. Nelabai gerai dabar atsimenu. Lenkijos nepriklausomybės dieną minėjom, motinos dieną, Lietuvos nepriklausomybės dieną šimtadienius, mokytojų dienas.

I. Kokia kalba vyko pamokos?

INF. Lenkų. Aišku kai kurie vadovėliai buvo lietuviški, tad galėjome vyresniuose klasėse pasirinkti, kuria kalba nori atsakinėti per pamoką.

I. Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF. Kaip jau minėjau, lankiau tautinių šokių būrelį. Labai patiko. Ir dabar tebeužsiimu šokiais. Turėjome savo šokių programą, dalyvavome varžybose, šokome ne tik per varžybas, bet ir kitomis progomis, važinėjome šokti ir į kitas mokyklas per šventes.

I.Ar mokykloje buvote diskriminuojami?

INF. Žinote, tada aš nežinojau net ką tas žodis reiškia. Tikrai ne. Nejaučiau jokio diskriminavimo.

I.Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF. Nei daug, nei mažai, manau. Pakankamai.

Kultūra

I.Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF. Dėja, ne. Labai norėčiau, bet nerandu tam laiko. Šiuo metu tenka skaityti daug mokslines literatūros.

I.Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF. Laikraščių neskaitau. Žurnalus kartais, kai aptinku kokį įdomesnę bibliotekoje. Specialiai neperku.

I.Ar skatina tai laikytis lenkų tradicijų?

INF. Nemanau, juk skaitau tik dėl konkrečios informacijos. Tiesiog kartais yra visai malonu paskaityti gimtąją kalbą ir tiek.

I.Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba? Kodėl?

INF. Tiesą sakant, nieko nežiūriu lenkų kalba. Televizoriaus nežiūriu apskritai, neturiu tam laiko. Kartais aišku pasižiūriu filmą per kompiuterį, bet dažniausiai tie filmai būna įgarsinti rusiškai.

I.Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF. Taip, man patinka, kaip lenkai dainuoja. Dainų klausau per radiją.

Politika

I.Ar Jūs domitės politika?

INF. Ne, man tai nepatinka. Ne mano tai sritis.

Draugai

I.Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF. Turiu draugų lietuvių, tačiau didžioji dalis draugų yra lenkų tautybės. Čia jeigu kalbėti apie draugus. Darbovietėje ir universitete daugiau tenka bendrauti su lietuviais.

I.Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF. Sunku man kalbėti už juos. Gal ir svarbu, nors mes tokiomis temomis nebendraujame.

I.Ar jūsų draugai išlaiko lenkiškumą?

INF. Per daug jie to nesureikšmina, tiesiog gyvena savo gyvenimą ir tiek.

I.Ką jums reiškia būti lenke?

INF. Tai tiesiog suvokimas, kad priklausai tam tikrai grupei žmonių, kuriuos vienija bendra kilmė, istorija, kalba. Aš to labai nesureikšminu, tai yra faktas, tačiau vis tiek yra malonu jaustis kažko didelio dalimi.

I.Kaip manote, ar būdama lietuve pasiektumėte daugiau?

INF. Nemanau. Juk viskas priklauso nuo žmogaus asmeninių savybių, o ne nuo tautybės.

I.Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis? Į lietuvius? Kokie Jūsų santykiai su jais? Kodėl?

INF. Įprastas mano požiūris. Nei lenkų, nei lietuvių neiškeliau aukščiau, visi esame žmonės.

Mokslas/darbas

I.Kur Jūs dirbate ar mokotės?

INF. Šiuo metu dirbu ir mokausi vienu metu. Studijuojau MRU.

I.Kokia kalba bendraujate su kitais studentais ir bendradarbiais?

INF. Jau minėjau, su bendradarbiais bendrauju tik lietuviškai, nes tarp jų daugiau lenkų nėra. Universitete su keliais žmonėmis bendrauju lenkų kalba, bet daugumoje tenka bendrauti lietuviškai.

I.Ar bendramoksliai žino, kokia Jūsų tautybė?

INF. Taip.

I.Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF. Tikrai ne. Niekados su niekuo panašaus neteko susidurti.

Visuomeninė veikla

I.Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF. Teigiamai vertinu. Jie neleidžia jaustis vienišam, priverčia pajauti tarpusavio bendrumą ir tam tikras sąsajas.

I.Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF. Jeigu tautinių šokių klubas yra tokia organizacija, tai reiškia tada, jog priklausau. Taip pat palaikau kontaktus su kitu lenkų klubu.

I.Kodėl įstojot į šį klubą?

INF. Šokiais susidomėjau dar nuo mokyklos laikų. Traukė apskritai veikla, o ne tai, kad ten tautiniai šokiai. Norėjau keliauti, bendrauti su naujais žmonėmis ir šokių klubas suteikė tokią galimybę. O su kitu lenkų klubu susipažinau kaip tik per šokius. Dabar turiu ten draugų ir kartais nuo karto apsilankau jų klube. Kartais padedu veikloje.

Politinis dalyvavimas

I.Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF. Ne.

I.Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF. Ne. Esu balsavęs viena karta savo gyvenime – referendumė dėl stojimo į ES.

Tapatybės, vertybės

I.Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF. Manau, kad taip. Reikia tik noro.

I.Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF. Tas skirtumas yra tik mano šaknys. Daugiau jokių skirtumų nematau. Visi esame žmonės su dviem rankom ir kojom.

I.Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės?

INF. Esu netikintis. Švenčiu Kalėdas, Naujuosius metus, lenkų tautybės draugu gimtadienius, juk čia irgi lenkiškos šventės galima sakyti.

I.Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF. Mokyklos laikais, kiek reikėjo pagal programą.

I.Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF. Kažkiek tikrai prisimenu iš mokyklos laikų, nors geru išmanymu to nepavadinčiau.

I.Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF. Lenkai.

I.Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF. Turiu lietuvių.

I.Kokie jūsų santykiai su jais?

INF. Geri.

I.Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė?

INF. Visiškai nesvarbi.

I.Ar norėtumėte savo šeimoje išlaikyti lenkiškumą?

INF. Norėčiau, kad vaikai žinotų savo kilmę ir šaknis.

I.Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?

INF. Taip.

Informantas 16

Kalba

I: Kokia Jūsų gimtoji kalba?

INF: Lenkų.

I: Su kuo bendraujate lenkų kalba? (šėimos nariai, gyvenimo partneris, kiti giminaičiais, draugai, bendramoksliai, bendradarbiai)

INF: Su buvusiais klasiokais ir kitais pažįstamais- lenkais, kartais su giminaičiais.

I: Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba?

INF: Lenkų kalba dažniausiai kalbu su žmonėmis, kurie kilę iš to paties gimtojo miestelio kaip ir aš, kuriame apie 70 proc. visų gyventojų sudaro lenkų kilmės žmonės, tad būtų keista, gal net neįprasta bendrauti su jais (klasiokais it kt.) kita kalba, pvz. lietuvių.

I: Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?

INF: Kartais būna neįjauku, nes tai atkreipia kitų t.y. lietuvių dėmesį. O aš nelabai mėgstu išsiskirti, būti visų dėmesio centre.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Be lenkų dar žinau lietuvių, rusų, anglų.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Dabar dažniausiai tenka rašyti, kaip ir kalbėti lietuviškai, taip pat kartai bendrauju rusiškai...tuo tarpu lenkiškai tenka vis rečiau.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Lenkišką.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Knygų skaitymas, bendravimas lenkų kalba, išvykos į Lenkiją, renginių organizavimas, mainų programos ir kt.

I: Kokia kalba vyko pamokos?

INF: Lenkų kalba. Aišku lietuvių kalbos pamokos vykdavo lietuviškai, taip pat kaip ir užsienio kalbų pamokos vykdavo atitinkamomis kalbomis.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Manau, kad taip.

I: Ko trūko mokykloje?

INF: Manau nieko netrūko. Tik galėjo būti daugiau įdomesnių būrelių, kurie savo veikla pritrauktų nemažai mokinių, kurie skatintų mokinius tobulėti, save realizuoti, aktyviai dalyvauti kultūriniame, visuomeniniame gyvenime.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Jokiuose, neskaitant tam tikrų dalykų olimpiadų. Kažkaip tie būreliai nelabai mane sudomino, gal dėl to, kad net nebuvo iš ko rinktis, nes tų mokyklos būrelių buvo ne per daugiausia...net jei paklaustumėte, kokie būreliai buvo, tai ko gero neatsakyčiau.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Dabar jau retai. Šiuo metu didesnę dėmesį skiriu lietuviškai literatūrai.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Nebent tai kažkokie periodiniai leidiniai, kuriuose gausu pramoginio pobūdžio straipsnių. Leidiniai apie sveikatą, sveiką gyvenimo būdą, grožį ir pan.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba? Kodėl?

INF: Kartais pažiūriu lenkiškus serialus – „Na dobre i na zle, „M jak miłosc“ ir kt., bet tai dažniausiai būna tada, kai per kitus kanalus nerodo nieko įdomaus. Galima pasakyti, kad pažiūriu jeigu nėra kito pasirinkimo. Bet pvz. kai kurias lenkiškas laidas mėgtu žiūrėti ir jos man labai patinka.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos? Kodėl?

INF: Kartais, bet gal net dažniau negu lietuvišką. Bet prioritetą vis dėlto teikiu užsienietiškai muzikai.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika?

INF: Domiuosi. Svarbu orientuotis Lietuvos bei pasaulio įvykiuose.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Žiūriu žinias, skaitau laikraščius. Jei neturiu galimybės pasiskaityti naujienų laikraštyje, tai tada pagelbėja internetas.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Dienos, verslo naujienos. Ypatingai domina kriminalai. Taip pat orai.

I: Ar domitės Lenkijos politika? Kodėl/kodėl ne?

INF: Domiuosi tik tiek, kiek parodo per žinias.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Su lenkais, rusais ir lietuviais.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Daugiausia yra lenkų ir lietuvių.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Manau, kad svarbu...bet ne visiems. Tai, kad svarbu, apie tai byloja jų narystė įvairiose Lietuvos lenkų studentų organizacijose, kurios tikriausiai padeda puoselėti savo gimtąją kalbą, kultūrą. Šių organizacijų dėka, manau jie nenori prarasti ryšio su lenkiškumu, o atvirksčiai, siekia palaikyti kuo artimesnį ryšį su juo. Be to, daugelis iki šiol palaiko glaudžius ryšius su mokytojais, nepraranda noro užsukti į mokyklą, kurioje juos aplanko lenkiškumu dvelkiantys prisiminimai.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Šiaip tolerantiškas. Kartais būna tam tikrų nuostabų dėl jų požiūrio, bet manau čia yra natūralu.

I: Į lietuvius? Kokie Jūsų santykiai su jais? Kodėl?

INF: Irgi tolerantiškas tik nepriimtinas vienas dalykas, kartais atrodo, kad lietuviai labai iškelia savo naciją aukščiau kitų.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Vilniaus Universitete Matematikos ir Informatikos fakultete.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais?

INF: Lietuvių.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Yra, bet ne daug.

I: Kokia kalba bendraujate su jais? Kodėl?

INF: Priklauso nuo situacijos. Jei esame kur nors nuošalyje, tai laisvai bendraujame lenkiškai, bet jeigu kur nors šalia yra lietuvių, tai stengiamės kalbėti lietuviškai, kad pernelyg neišsiskirti.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Žino. Bet jeigu net ir labai norėčiau nuslėpti, kad mano kitokia tautybė, manau tai vis tiek nepavyktų, nes tą išduotų mano ne lietuviška pavardė.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Asmeniškai su diskriminacija neteko susidurti, bet neatmetu tokios galimybės, kad ateityje gal ir teks susidurti pvz. įsidarbinant. Aišku, kad ne viename teisės akte yra pabrėžiamas diskriminacijos draudimas dėl tautybės, pilietybės ir pan., propaguojamas vienodas požiūris į asmenis, tačiau diskriminacijos problema iki šiol yra aktuali, kai pvz. kitos tautybės žmonės yra traktuojami mažiau palankiai.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Na sunku dabar kažką pasakyti šiuo klausimu, nes manau, kad vienetas žmonių būdami 22 metų amžiaus galėtų pasigirti pernelyg dideliais savo pasiekimais. Na bet jeigu kalbėtumėme apie darbo rinką apskritai, tai kitos tautybės žmonės, tame tarpe ir lenkai, turi, sakyčiau, apribotą galimybę pretenduoti užimti aukštesnes pareigas tam tikroje valstybės valdžios institucijoje ar kt. nepaisant išsilavinimo ir kt. Tai darbo atžvilgiu lietuviai manyčiau turi pranašumą.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Šiaip mažai teko man apie juos girdėti, apie jų veiklą ir pan. Bet manau, kad jau vien jų egzistavimo faktas yra labai svarbus. Svarbu, kad žmonės, ypač jaunimas kažkuo domisi, plečia savo akiratį, kažką siekia. Tie visi jaunimų būreliai, organizacijos, ne tik lenkų organizacijos, o apskritai... manau yra reikalingi, nes tokiu būdu didėja jaunimo užimtumas, prasmingas laisvalaikio praleidimas, turtingesnis pasidaro jų dvasinis gyvenimas be to tam tikra prasme jie užkerta kelią jaunimui „prasmukti“ į pvz. nusikalstamą pasaulį. Taigi galima išvelgti tam tikrą jų prevencinį pobūdį. Aišku visų organizacijų veikla turi būti teisėta ir neprieštarauti teisėtiems interesams.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Ne, nepriklausau.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors kitai, ne lenkų, visuomenei organizacijai Lietuvoje?

INF: Taip pat ne.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF: Nepriklausau.

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose?

INF: Stengiuosi dalyvauti referendumuose, Prezidento, Seimo rinkimuose ir kt., nes esu Lietuvos pilietė, tad jaučiu būtinybę pasinaudoti Mums, piliečiams suteikta rinkimų teise. Aišku tais atvejais, kai nematau tinkamų kandidatų, tai tada susilaikau nuo balsavimo, -nesu linkusi balsuoti už bet ką.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Manau, kad galima.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių?

INF: Negalėčiau pasakyti, kad lietuviai ir lenkai skiriasi tarpusavyje kaip žemė ir dangus, bet tam tikrų skirtumų yra - skirtingas požiūris, lenkų ir lietuvių prioritetų skirtumai, taip pat skiriasi ir humoro jausmas.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Dar vienos, papildomos t.y. lenkų kalbos žinojimas ir tiek.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos)

INF: Didesnį dėmesį mūsų šeimoje skiriama religinėms šventėms. Jų šventimas seka tradicija, pasižymi pastovumu, dvasingumu, emocijų santūrumu, kuriuos palaiko ir puoselėja mūsų šeima. Kas liečia nereliginės šventės, pvz. Užgavėnės, tai yra tik gera pramoga, dar vienas geras laisvo laiko praleidimas. Bet pernelyg jų nesureikšminu.

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija? Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Domėjausi mokyklos laikais, ypatingai per istorijos pamokas. Dabar mane tenkina tiek informacijos apie Lietuvos ir Lenkijos santykius, kiek parodo/pasako per žinias.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkai.

I: Ar turite kitos tautybės giminaičių?

INF: Dauguma yra lenkų, bet yra taip pat baltarusių.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė? Kodėl?

INF: Na svarbiausia man yra žmogaus asmenybė. Svarbu bendri interesai, požiūriai ir kt., tad nelabai sureikšminu žmogaus tautybę. Bet manyčiau, kad didesnė tikimybė yra, kad būtent tie žmonės, kuriuos sieja bendri interesai, pomėgiai, ir yra tos pačios tautybės.

I: *Ar turite vaikų.*

INF: Ne, neturiu.

I: *Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?*

INF: Taip, lenkiški.

Informantas 17

Kalba

I: *Kokia Jūsų gimtoji kalba?*

INF: Gimtąją kalbą laikau lenkų kalbą.

I: *Su kuo bendraujate lenkų kalba?*

INF: Gimtąją kalbą bendrauju daugiausia su šeimos nariais ir su gyvenimo partneriu, taipogi su keliais draugais ir kartais darbo klausimais su klientais. Jokio diskomforto bendraudamas lenkų kalbą viešumoje nejaučiu. O bendravimas gimtąją kalbą man yra svarbus keliais aspektais. Visų pirma, jeigu žmogus moka lenkų kalbą ir bendrauja su manimi lenkiškai, jis tampa lyg ir gimininga siela, nes mus jungia bendra kalba. Greičiausiai tai bus tautietis, į kurį žiūrėsiu palankiau, nei į kitus. Antrą, bendrauti gimtąją kalbą lengviau psichologiškai, tuomet jaučiuosi laisvesnis.

I: *Kokias kalbas dar mokate?*

INF: Dar moku rusų, lietuvių, anglų kalbas.

I: *Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?*

Tiek žodžiu, tiek raštu dažniausiai tenka bendrauti lietuviškai.

Mokykla

I: *Kokią mokyklą baigėte? Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?*

Lankiau lenkų mokyklą. Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo? Leiskit pagalvoti. Gal tuo, kad labiau supažindino su lenkų rašytojais ir kultūros žmonėmis. Mėgstu skaityti lenkų literatūros klasiką. Aišku, tai tik mano subjektyvi nuomonė. Kai kurie žmonės taip ir nepamėgo skaityti per tuos dvylika metų. Pamokos vyko gimtąją kalbą, vos kelis dalykus dėstė lietuviškai. Tačiau ne visi vadovėliai buvo lenkiški, dalis jų buvo lietuviški. Matyt taip buvo norėta paruošti mus integracijai į Lietuvos visuomenę. Per didelio dėmesio lenkiškumo išsaugojimui aš nepastebėjau. Man asmeniškai mokykloje nieko netrūko. Dalyvavau dramos būrelyje. Vaidinome lietuviškose mokyklose lenkų kalbą.

Kultūra

I: *Ar skaitote knygas lenkų kalba? Kodėl? Kokias knygas? Kas autoriai? (lenkų, pasaulio literatūra) Kodėl ne? ar anksčiau skaitėte knygas? Kodėl?*

INF: Taip, mėgstu lenkų literatūros klasiką. Tos knygos kažkuo yra labai artimos, suprantamos. Jaučiu, kad tai yra mano. Kiek save prisimenu, niekada nesiskirdavau su knygomis ilgesniam laikui. Mėgstu skaityti.

I: *Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba? Kokią spaudą skaitote lenkų kalba? Kas joje Jūs domina? Ką Jums duoda skaitymas lenkų kalba? Ar skatina tai laikytis lenkų tradicijų?*

INF: Periodikos leidinių lenkų kalba beveik neskaityu. Tik itin retais atvejais, kai po ranka toks leidinys papuola. Man pakanka lietuviškos spaudos. Nemanau, kad skaitymas lenkų kalba yra sietinas su lenkų tradicijų palaikymu. Nematau tarp šių dalykų tiesioginio sąryšio.

I: *Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba? Kodėl?*

INF: Filmus, taip. Laidas, ne. Nes jų lietuviškos televizijos kanalai beveik nerodo. Aplamai, retai įsijungiu televizorių. Filmai lenkų kalba man yra artimesni ir lengviau suprantami. Ne kalbos požiūriu, o mąstymo ir problematikos kontekste.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos? Kodėl?

INF: Taip. Įvairią muziką mėgstu. Kalba man neturi didelės reikšmės muzikoje.

I: Ar lankotės lenkiškose internetinėse svetainėse?

INF: Lenkiškus tinklalapius vartau gan dažnai, tačiau tai būna tik tam tikros tikslinės informacijos paieškos tikslais. Lenkijos gyvenimo realijomis nesidomiu.

Politika

I: Ar Jūs domitės politika? Kaip Jus domitės politika? Kokios naujienos Jums yra įdomiausios? Ar domitės Lenkijos politika? Kodėl/kodėl ne?

INF: Galima sakyti, kad domiuosi. Tai daugiausia pasireiškia žinių skaitymu internetiniuose tinklalapiuose. Prie įdomiausių priskirčiau naujienas apie socialinę ir ekonominę politikas. Lenkijos politika nesidomiu. Kodėl? Juk gyvenu Lietuvoje ir vietinė politika mano interesus gali paliesti šimtą kartu greičiau, negu kaimynės Lenkijos. Nori ar ne, esi pririštas prie šalies, kurioje gyvenai ir ruošiesi toliau gyventi.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Daugiausiai tai lietuviai.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Taipogi lietuvių.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą? Kodėl taip manote?

INF: Atrodo, kad svarbu. Kai kurie tiesiai apie tai pasisako. Nors dabar nekalbu konkrečiai apie savo draugų ratą. Kalbu apie Lietuvos lenkus bendrai. Girdėjau kalbą apie kažkokią „lenko korta“. Berods tai kažkas panašaus į pasą. Nemanau, kad tokios idėjos žmonėms kyla šiaip sau

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis? Į lietuvius? Kokie Jūsų santykiai su jais? Kodėl?

INF: Nemėgstu čigonų. Lietuviai – tokie pat žmonės kaip ir mes. Bendraujame normaliai. Nieko blogo negaliu pasakyti, nors girdėjau, kad lietuviai nemėgsta lenkų.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės? Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais? Ar yra tarp jų lenkų? Kokia kalba bendraujate su jais? Kodėl?

INF: Dirbu verslo konsultavimo bendrovėje. Bendraujame lietuviškai. Tarp bendradarbių aš vienintelis lenkų tautybės.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė? Kodėl ne? Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės? Kokios tautybės Jūsų kolegos/bendramoksliai?

INF: Taip, žino. Darbe jokios diskriminacijos neįvyksta, viskas gerai. Tarp kitko, mano šiuolaikinėje darbovietėje, man padėjo įsitvirtinti būtent lenkų kalbos žinojimas. Tai buvo vienas iš atrankos kriterijų, kadangi bendrovė dirba ir su klientais iš Lenkijos. Kalbant apie diskriminaciją, rodos, teko susidurti tik vieną kartą gyvenime. Prisimenu savo studijų laikus aukštojoje mokykloje. Mano grupėje buvo keli lenkai ir keli rusų tautybės studentai. Semestro pabaigoje iš vieno dalyko visa grupė gavo preliminarinius kaupiamuosius įvertinimus. Įdomiausia buvo tai, kad egzaminavo mus pagyvenęs dėstytojas, nė vieno iš mūsų asmeniškai nepažystantis. Ta grupės dalis, kurios pavardės buvo lietuviškos gavo įvertinimus, atitinkančius kaupiamuosius balus. Nelietuviškų pavardžių turėtojai turėjo tenkintis vienu balu mažesniais įvertinimais. Manau, tai ryškus diskriminacijos pavyzdys.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Svarbu yra žmogus, o ne jo tautybė.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Nedalyvauju jokioje lenkų organizacijos veikloje, tačiau girdėjau, kad yra nemažai tokių organizacijų Lietuvoje. Manau, kad tai yra gerai. Tokių organizacijų tikslas greičiausiai yra tautiškumo išsaugojimas ir savitarpio pagalba.

I: *Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?*

INF: Kaip jau minėjau, jokiai organizacijai nepriklausau. Greičiausiai neturiu tam poreikio.

Politinis dalyvavimas

I: *Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai? Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose? Kokiu būdu?*

INF: Tiesą sakant nesu labai jau politiškai aktyvus. Mano dalyvavimas apsiriboja domėjimusi politika per žinias. Per savo gyvenimą dalyvavau tik referendume dėl stojimo į ES. Norėjau kad įstotume į ES ir prisijungtume prie Šengeno sutarties.

Tapatybės, vertybės

I: *Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?*

INF: Manau galima, reikia tik norėti. Tarp dabartinio Lietuvos seimo narių yra trys lenkiškos pavardės. Dėl tų asmenų kultūros nesu tikras, tačiau Lietuvos visuomeniniame gyvenime, kaip matome, jie dalyvauja aukščiausiu lygiu.

I: *Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?*

INF: Taip, tautybe. Ir šaknys mano yra Lenkijoje.

I: *Ką Jums reiškia būti lenku?*

INF: Tiesą sakant aš to nesureikšminu. Tiesiog priklausomybė tam tikrai tautai.

I: *Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos) Kodėl? Ar jos susijusios su lenkiškumo išsaugojimu?*

INF: Tiesą sakant nesu savo tautos geras tradicijų žinovas. Švenčiu Kalėdas, tačiau tai nėra tik Lenkiška šventė. Matyt jokių tautinių tradicijų nesilaikau.

I: *Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija? Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?*

INF: Domėjausi tiek, kiek reikėjo mokykloje per istorijos pamokas. O dabar labai daug ką visai pamiršau. Tačiau kartais būna visai įdomu pažiūrėti kokį filmą apie Lenkijos istoriją.

I: *Kokios tautybės Jūsų tėvai? Ar turite kitos tautybės giminaičių? Kokios?*

INF: Lenkai. Neturiu.

I: *Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė? Kodėl?*

INF: Nesvarbu, nes, kaip jau minėjau, svarbus yra žmogus, o ne jo tautybė.

I: *Ar turite vaikų. Kokie jų vardai (ar lenkiški)? Kokia mokyklą jie lanko? Ar Jūsų šeimos narių lenkiški vardai?*

INF: Dar kol kas neturiu vaikų. Taip tėvų vardai lenkiški.

Informantas 18

Kalba

I: *Kokia Jūsų gimtoji kalba?*

INF: Lenkų.

I: *Su kuo bendraujate lenkų kalba? (šeimos nariai, gyvenimo partneris, kiti giminaičiai, draugai, bendramoksliai, bendradarbiai)*

INF: Dažniausiai su draugais. Kartais būna, kad ir su giminaičiais.

I: *Kodėl (ne)bendraujate lenkų kalba?*

INF: Bendrauju lenkų kalbą, nes tai mano gimtoji kalba...ir šiaip dauguma mano pažįstamų yra lenkų tautybės, tad būtų neįprasta kažkaip su jais bendrauti ne lenkiškai.

I: *Kaip jaučiatės viešose vietose bendraudami lenkų kalba?*

INF: Kartais būna nesmagu, atrodo, kad aplinkiniai kreivai į tai žiūri...tarsi norėdami pasakyti- „Gyveni Lietuvoje, tai malonėk kalbėti oficialia kalba“.

I: Kokias kalbas dar mokate?

INF: Be lenkų dar žinau rusų, vokiečių...na savime aišku, kad lietuvių.

I: Kokia kalba dažniausiai bendraujate žodžiu/raštu?

INF: Būnant su draugais dažniausiai kalbu lenkiškai...bet jei esu universitete, tai kalbėti tenka lietuviškai, nes dauguma mano kolegų yra lietuviai.

Mokykla

I: Kokią mokyklą baigėte?

INF: Baigiau lenkišką mokyklą.

I: Kaip mokykla prisidėjo prie lenkiškumo?

INF: Įvairių švenčių organizavimas, visada iškilmingai paminėdavome kai kurias Lenkijos valstybines šventes - pvz. nepriklausomybės. Tai pat išvykos į Lenkiją... nuolat turėjome svečių iš Lenkijos. Nes mūsų mokykla labai glaudžiai bendradarbiauja su mokyklomis iš Lenkijos.

I: Kokia kalba vyko pamokos?

INF: Lenkiškai.

I: Ar pakankamai mokykloje skyrė dėmesio lenkiškumo išsaugojimui?

INF: Manau, kad taip. Pakankamai. Nes man tai nieko netruko.

I: Kokiose mokyklos būreliuose dalyvavote?

INF: Dalyvavau informatikos būrelyje, bet tai nieko neturėjo bendro su lenkiškumu. Tas būrelis padėjo man pagilinti informatikos žinias ir tiek.

Kultūra

I: Ar skaitote knygas lenkų kalba?

INF: Ne, neskaitau. Skaitydavau, kai mokiausi mokykloje. Dabar kažkaip net tokio poreikio nebuvo perskaityt lenkišką knygą...jeigu noriu kažką paskaityti savo malonumui, tai visada pagalvoju apie knygą lietuvių kalba. Kadangi tenka dažniau vartoti lietuvių kalbą, tai renkuos lietuviškas knygas, kas padeda tobulinti kalbą, taip pat praturtinti žodyną.

I: Ar skaitote žurnalus ir laikraščius lenkų kalba?

INF: Anksčiau paskaitydavau „Kurier wilenski“, dabar jau nebe. Tas pats kaip ir su knygomis.

I: Ar žiūrite programas ir filmus lenkų kalba?

INF: Filmus lenkiškus kartais pažiūriu, bet ne per dažniausia, nes šiaip nėra iš ko rinktis...pas mane rodo tik vieną lenkišką kanalą, kuris nepasižymi įdomiais filmais.

I: Ar klausotės lenkiškos muzikos?

INF: Taip, klausausi. Klausausi įvairios muzikos...ir lenkiškos, ir lietuviškos, ir angliškos ir kt.Mėgstu įvairią.

Politika

I:Ar Jūs domitės politika?

INF: Domiuosi. Ne per daugiausia, bet stengiuosi stebėti įvykius pasaulyje. Ypač domina įvykiai Lietuvoje.

I: Kaip Jus domitės politika?

INF: Kasdien žiūriu naujienas...jei dėl objektyvių priežasčių negaliu pasižiūrėti naujienų per tv. Tai būtinai paskaitau naujienas internete.

I: Kokios naujienos Jums yra įdomiausios?

INF: Patinka sporto naujienos, nes pats mėgstu sportą. Taip pat verslo žinios, kriminalai.

I: Ar domitės Lenkijos politika?

INF: Nelabai. Užtenka tiek, kiek parodo per naujienas. Bet, kad domėčiausi savo iniciatyva, tai ne, nes kažkaip man neaktualu. Man svarbiau tai, kas vyksta Lietuvoje.

Draugai

I: Su kokios tautybės žmonėmis Jus bendraujate?

INF: Su įvairiais. Lietuviais, lenkais, rusais.

I: Kokios tautybės žmonių Jūsų pažįstamų (draugų) rate daugiausia?

INF: Lenkų ir lietuvių.

I: Jūsų nuomone, ar Jūsų draugams lenkams svarbu išsaugoti lenkiškumą?

INF: Kai kuriems, manau, svarbu. Kai kurie mano pažįstami yra įvairių lenkiškų organizacijų, klubų nariai. Taip pat dažnai lanko savo mokyklas, kur noriai prisideda prie įvairių mokyklinių švenčių organizavimo.

I: Kodėl taip manote?

INF: Nes jie su mielu noru jose dalyvauja, juos džiugina veikla šiose organizacijoje, bei geri rezultatai.

I: Koks Jūsų požiūris į kitų tautybių asmenis?

INF: Labai geras. Nieko blogo neturiu prieš kitos tautybės žmones.

I: Į lietuvius? Kokie Jūsų santykiai su jais?

INF: Geri santykiai su lietuviais. Aišku ne su visais randu bendrą kalbą, bet manau tai įprastas dalykas. Neįmanoma su visais vienodai susibendrauti, čia net nuo tautybės manau nepriklauso, nes net ne su visais lenkais randu bendrą kalbą.

Mokslas/darbas

I: Kur Jūs dirbate/mokotės?

INF: Mokausi Vilniaus Gedimino Technologijos universitete.

I: Kokia kalba bendraujate su kitais studentais/bendradarbiais?

INF: Lietuviškai.

I: Ar yra tarp jų lenkų?

INF: Mano grupėje nėra lenkų. Bet kadangi kai kurie mano pažįstami –lenkai, irgi studijuoja VGTU ,tai su jais kai susitinkam, bendraujame lenkiškai.

I: Ar kolegos žino, kokia Jūsų tautybė?

INF: Tai, kad ne lietuvis, manau, kad visi žino, nes mano pavardė ne lietuviška....o tai iškart tave išduoda,kad ne lietuvis.

I: Ar esate diskriminuojamas darbe/mokslo įstaigoje dėl savo tautybės?

INF: Girdėti nelabai draugiškus komentarus apie lenkus teko, bet, asmeniškai su diskriminacija susidurti man neteko.

I: Kokios tautybės Jūsų kolegos/bendramoksliai?

INF: Daugiausiai tai lietuviai, yra pora rusų.

I: Ar manote, kad būdamas lietuviu pasiektumėte daugiau?

INF: Nežinau, gal ir taip. Pasiekti daugiau visada lengviau būnant tarp „saviškių“. O būnant lenku , kur dauguma yra lietuviai, tai jų akimis tu esi jau kitoks, ne ,savas‘.

Visuomeninė veikla

I: Kaip vertinate lenkų organizacijų/klubų/būrelių veiklą? Ką jie duoda?

INF: Pats nedalyvauju jokiose lenkų organizacijose, bet kaip minėjau keli mano pažįstami dalyvauja. O pats dalyvavimas gal padeda save realizuoti, pati sąmonė tampa brandesnė. Bet kuri veikla manau teigiamai įtakoja kiekvieno gyvenimą.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors nepolitinei organizacijai?

INF: Ne, nepriklausau.

I: Ar Jūs priklausote kokiai nors kitai, ne lenkų, visuomenei organizacijai Lietuvoje?

INF: Nepriklausau.

Politinis dalyvavimas

I: Ar Jūs priklausote kokiai politinei organizacijai?

INF: Ne.

I: Ar dalyvaujate šalies politiniuose įvykiuose, sprendimuose? Kokių būdu? Ar dalyvaujate rinkimuose, demonstracijose, mitinguose? Kodėl jums tai svarbu?

INF: Dalyvauju. Dalyvauju rinkimuose –Seimo, Prezidento ir kt. Aišku būna, kad dėl tam tikrų priežasčių negaliu dalyvauti, bet stengiuosi pasinaudoti Konstitucijos suteikta, mums, Lietuvos piliečiams teise.

Tapatybės, vertybės

I: Ar Lietuvoje galima išlaikyti lenkų kultūrą ir tuo pačiu visavertiškai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime?

INF: Manau, kad galima. Svarbiausia, kad būtų noras derinti tai.

I: Ar jaučiatės skirtingu nuo lietuvių? Kodėl/kuo?

INF: Jaučiuosi...bet ne tik nuo lietuvių, bet ir nuo lenkų. Manau tai priklauso nuo asmenybės. O ne nuo tautybės. Kiekvienas yra individualus. Skiriasi požiūriai, mąstymas ir kt.

I: Ką Jums reiškia būti lenku?

INF: Žymė, kurios niekada nepanaikinsi.

I: Kokių lenkų religinių/nereliginių tradicijų laikotės? (šventės, minėjimai, papročiai, apeigos) Kodėl? Ar jos susijusios su lenkiškumo išsaugojimu?

INF: Šiaip lenkų tradicijos, manau, mažai kuo skiriasi nuo lietuviškų. Na yra nuomonių, kad lenkai labiau vertina religines šventes. Puoselėja religines tradicijas, apeigas.

I: Ar domitės Lenkijos ir Lietuvos santykių istorija?

INF: Domėjausi mokykloje, per istorijos pamokas. Dabar nelabai, aišku norisi, kad Lietuvos ir Lenkijos santykiai visada būtų draugiški, kad sugebėtumėme derinti priešingus interesus ir pasiektumėme kompromisus.

I: Ar gerai išmanote Lenkijos istoriją?

INF: Mokykloje šiek tiek išmanydavau, bet Lietuvos istoriją visada žinojau žymiai geriau negu Lenkijos.

I: Kokios tautybės Jūsų tėvai?

INF: Lenkai.

Ar turite kitos tautybės giminaičių? Kokios?

INF: Visi yra lenkai.

I: Ar Jums svarbi gyvenimo partnerio tautybė? Kodėl?

INF: Man svarbiau asmenybė. O bus tai lietuvė, rusė, lenkė...man nesvarbu.